

§ 1 Justering av protokoll

Protokollet för den 22 maj justerades.

§ 2 Anmälan om subsidiaritetsprövningar

Andre vice talmannen anmälde att utdrag ur följande protokoll i ärenden om subsidiaritetsprövning av EU-förslag hade kommit in:
prot. 2024/25:52 för torsdagen den 5 juni från finansutskottet och
prot. 2024/25:41 för tisdagen den 10 juni från miljö- och jordbruksutskottet.

§ 3 Anmälan om faktrapomemoria

Andre vice talmannen anmälde att följande faktrapomemoria om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:
2024/25:FPM44 Förenklingspaket för den gemensamma jordbrukspolitiken COM(2025) 236 till miljö- och jordbruksutskottet

§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2024/25:182 till socialutskottet

2024/25:183 till trafikutskottet

Skrivelse

2024/25:184 till skatteutskottet

EU-dokument

COM(2025) 236 till miljö- och jordbruksutskottet

Åttaveckorsfristen för att avge ett motiverat yttrande skulle gå ut *den 5 september*.

§ 5 Partipolitiska lotterier

Kulturutskottets betänkande 2024/25:KrU11
Partipolitiska lotterier (prop. 2024/25:154)
föredrogs.

Anf. 1 CARL NORDBLOM (M):

Fru talman! Vi är här i dag för att debattera regeringens proposition om de partipolitiska lotterierna. De partipolitiska lotterierna har genom åren kantats av kritik, skandaler och många debatter. Regeringen vill med den här propositionen öka konsumentskyddet genom att det vid försäljning och marknadsföring av lotterna tydligt måste framgå att intäkterna går till ett politiskt parti.

Regeringen anser att de undantag och villkorslättnader i lagstiftningen som politiska partier i Sverige gett sig själva inte längre är försvarbara. Politiska partier som i princip driver kommersiella mångmiljonlotterier bör inte undantas från att betala skatt eller från kreditförbud och bonusbegränsningar. Det är heller inte rimligt att klumpa ihop de partipolitiska lotterierna med de allmännyttiga lotterierna, som oftast i mindre skala vill främja till exempel den lokala hembygdsföreningen eller det lokala fotbollslaget.

Fru talman! I ett demokratiskt och fritt samhälle som Sverige ska inte partier och politiker tillskansa sig egna förmåner och fördelar när de samtidigt sitter och tar de politiska besluten. Det är vad som har skett i det här fallet. Det känns både lite smutsigt och omoraliskt.

Jag vill också vara tydlig med att ingenting som regeringen föreslår i den här propositionen riktar sig till eller på något sätt är tänkt att drabba eller omfatta civilsamhällets allmännyttiga lotterier. Regeringen vill tvärtom värna de allmännyttiga lotterierna genom att lyfta ut de partipolitiska lotterierna ur deras lagstiftning och inte längre göra det möjligt för partier att dölja sina lotterier bland de allmännyttiga lotterierna.

Fru talman! Det här är viktigt av flera skäl. För det första är det viktigt för ökad transparens. Människor ska veta att intäkterna från lotterna de köper går till ett politiskt parti. För det andra är det viktigt för ökat konsumentskydd. Kunder ska inte skuldsättas eller hamna i missbruk på grund av kreditförsäljning eller avsaknad av bonusbegränsningar. För det tredje är det viktigt för ökad demokrati och ökad rättvisa. Även de politiska partierna, som i sin tur sitter och beslutar om löntagares och företagares skatter, ska vara med och betala skatt och bidra till samhället. Man ska inte smita undan och tvinga alla andra att betala.

Fru talman! Jag är glad över att vi i dag har en regering som ser över och tar tag i alla brister och fel i samhället. Det inkluderar även problematiken inom de partipolitiska lotterierna. Problem med de partipolitiska lotterierna har det nämligen inte rått någon brist på.

I september 2024 avslöjade Dagens Nyheter att Kombispels externa telemarketingföretag använt sig av aggressiva försäljningsmetoder riktade mot äldre och förvirrade personer. Tidigare anställda vittnade om att de blivit instruerade att vara påträngande och sälja lotter till personer som sannolikt inte förstod köpevillkoren. Dagens Nyheter har även rapporterat om att personer i Socialdemokraternas partiledning ett år före avslöjandet

varnats för dessa försäljningsmetoder men trots detta fortsatt på samma sätt med samma telemarketingbolag.

År 2017 kritiserade Spelinspektionen att lotter från Socialdemokraternas lotteri sålts på kredit till redan skuldsatta personer. I mars i år riktade Spelinspektionen på nytt kritik mot det socialdemokratiska lotteriet Kombispiel för att man brutit i att bedriva verksamheten på ett sunt och säkert sätt med ett starkt konsumentskydd samt för att lotterna inte sålts under kontrollerade och säkerhetsmässigt betryggande former. I maj i år dömdes Socialdemokraterna till 3 miljoner kronor i böter för att man brutit mot spellagen. Det här är bara några exempel.

Fru talman! Så här kan vi inte ha det. Så här ska partier och politiker i Sverige inte bete sig. Någon form av ordning och reda måste det ändå finnas. Annars riskerar väljarnas förtroende för oss politiker och våra partier att skadas.

Fru talman! Vilken tur att vi har en regering som nu tar tag i detta, en regering som vill öka transparensen och stärka konsumentskyddet kring de partipolitiska lotterierna! Ingen väljare som jag träffat har tyckt att regeringens eller propositionens åtgärder är orimliga. Men förmodligen har alla väljare som jag träffat uttryckt avsky och frustration över hur det har fungerat med de partipolitiska lotterierna genom åren. Skäms, alla ni kritiker som har mage att hävda att regeringens proposition är odemokratisk! Jag yrkar bifall till regeringens proposition.

(Applåder)

Anf. 2 MATS BERGLUND (MP) replik:

Fru talman! Jag tänker inte skämmas, men jag tycker att det finns ett inslag av odemokratiskt agerande från regeringen.

Jag vill börja med att diskutera själva grundfrågan. Att allmännyttiga verksamheter, inklusive politiska partier, föreningar, organisationer och så vidare, stärker sin egenfinansiering tycker vi är bra. Jag antar att även Moderaterna i allmänhet tycker att det är bra att man kan stärka sin egenfinansiering och göra sig mer oberoende. Att be om pengar och att få privatpersoner att donera till verksamheter, inklusive partier, är okej.

Jag antar att det för ett politiskt parti också borde vara okej att ha viss försäljning av kampanjkläder, kaffemuggar och så vidare, framför allt till aktiva medlemmar som till exempel är ute i valrörelser. På det sättet kan de bidra till partiet.

Man får sälja kaffemuggar, men man får inte sälja lotter. Är det ett generellt problem för Moderaterna att partier ökar sin egenfinansiering? Är det ett problem att de ber om pengar? Är det ett problem att de säljer kaffemuggar och kampanjkläder? Eller är det bara lotter som är problemet?

Jag börjar med de frågorna. Jag ska sedan ställa ytterligare frågor om de övriga delarna i propositionen.

Anf. 3 CARL NORDBLOM (M) replik:

Fru talman! Till att börja med är inte lotterna problemet. Det är en avsaknad av lagstiftning om hur lotterna har hanterats och sålts som är problemet.

Jag noterar även att Miljöpartiet bland annat i sin reservation och sitt särskilda yttrande är väldigt måna om att vara tydliga med att det, precis som ledamoten Berglund nu lyfter fram, kan påverka partiernas egen ekonomi och verksamhet.

Jag håller nog inte riktigt med om det. Det är väl ändå politiken och argumenten som ska avgöra hur populära Sveriges politiska partier är och hur starka deras verksamheter är, inte hur många lotter de säljer eller för den delen att de behöver betala skatt på lotterna de säljer.

Anf. 4 MATS BERGLUND (MP) replik:

Fru talman! Det är ändå så att vi har åtta riksdagspartier. De har väldigt olika ekonomier. Miljöpartiet har en väldigt svag ekonomi jämfört med flertalet andra partier.

Det är klart att en partikassa är väldigt viktig. Vi betalar till exempel i Miljöpartiet det vi kallar för partiskatt för att som flera andra partier stärka partiet i valrörelsen. Partiet drar in pengar på det sättet.

Jag återkommer till min fråga. Anser Moderaterna att det är ett problem att partierna drar in pengar på det sättet? Det verkar ju så i propositionen.

Jag tänkte också fråga om de andra delarna, till exempel krediter som ni vill hindra här. Jag tycker att det är ologiskt och konstigt. Man förbjuder medlemmar eller sympatisörer att beställa hem en eller två lotter och sedan betala i efterhand mot faktura.

Människor gör så när de beställer hem saker. De litar kanske inte alltid ens på ett politiskt parti eller en allmännyttig förening, utan de vill ha lotterna i handen innan de betalar. Jag tycker att det är helt naturligt. Det hindrar den här propositionen.

Det som nästan är huvudfrågan är: Varför separerar man olika allmännyttiga verksamheter, partipolitisk verksamhet från föreningar och organisationer som också är allmännyttiga? Varför ska de två delarna separeras i lagstiftningen? Är det så att Moderaterna inte anser att politiska partier är allmännyttiga? Det undrar jag.

Anf. 5 CARL NORDBLOM (M) replik:

Fru talman! Det var många frågor samtidigt. Jag ska försöka att i varje fall svara på den första frågan från ledamoten Berglund om huruvida det är ett problem att partierna finansierar sig själva genom lotteriförsäljning. Nej, det är inte ett problem.

Det som är ett problem är att partierna är undantagna från att betala skatt på sin vinst. Att partierna inte behöver informera tydligt om att intäkterna från lotterna går till politiska partier är också ett problem. Det är inte ett problem i sig att partierna säljer lotter för att stärka sin verksamhet.

Varför då särskilja de partipolitiska lotterierna från de allmännyttiga lotterierna? Det är precis som jag sa i mitt anförande: Det är för att värna de övriga allmännyttiga lotterierna. Det är för att vara tydlig med att vissa lotterier säljs av politiska partier som är stora makthavare i det här landet och lagstiftar och bestämmer över medborgarnas vardag. De ska separeras och ha en lagstiftning som förtydligar hur de får agera.

De allmännyttiga lotterierna ska vi värna på så sätt att de kan fortsätta att verka såsom de gör i dag.

Anf. 6 AZADEH ROJHAN (S) replik:

Fru talman! Tack, Carl Nordblom, för att du nämner vissa av de delar som jag tycker är väldigt viktiga varje gång vi diskuterar spel i vilken form det än är. Det handlar om att öka konsumentskyddet och att se till att färre människor hamnar i spelmissbruk och spelberoende.

Det är just på grund av att jag tycker att de frågorna är så otroligt viktiga som jag blir lite fundersam. Vi har här i kammaren stått och debatterat just hur vi kan stävja spelberoende och spelmissbruk i samhället.

Den tidigare socialdemokratiskt ledda regeringen har lagt fram förslag om hur vi kan göra det genom att till exempel minska väldigt allvarlig marknadsföring som går till och når barn och unga och lockar dem till missbruk.

Det har Tidöpartierna röstat nej till. De har röstat nej till att skydda våra barn och unga från att nås av skadlig reklam. Där spelade konsumentskyddet inte någon roll. Där var det inte omoraliskt. De har i stället gått de stora spelbolagen ärenden och värnat om deras intressen.

Men när det kommer till skraplotter – som enligt Folkhälsomyndigheten är den minst skadliga spelformen, eftersom den inte leder till spelmissbruk – börjar man helt plötsligt att tala om moral.

Det får mig att undra. Är Moderaterna beredda att ta ett större ansvar och se över hela spelområdet och på allvar gå åt de spelbolag som skyndar på spelmissbruk och spelberoende i vårt samhälle? Eller handlar det bara om att komma åt den socialdemokratiska finansieringen?

(Applåder)

Anf. 7 CARL NORDBLOM (M) replik:

Fru talman! Ledamoten hävdar att de partipolitiska lotterierna inte har varit skadliga. Det är nog inte många som håller med om ledamotens beskrivning av det. Det gäller kanske framför allt de äldre förvirrade dementa som har drabbats av de aggressiva försäljningsmetoderna. Jag delar inte bilden att det har varit en ofarlig verksamhet.

Jag går tillbaka till frågan om det utökade konsumentskyddet. Regeringen har gjort jättemycket, och den kommer att fortsätta att göra jättemycket för att stärka konsumentskyddet och omsorgsplikten på den licensierade spelmarknaden.

Ledamoten vet också att det i februari tillsattes en utredning om hur vi bland annat ännu mer kan stänga ute de olicensierade spelbolagen från Sverige. I går var finansmarknadsminister Niklas Wykman tydlig med att spel på kredit med lånade pengar inte ska tillåtas längre i Sverige för att minska skuldsättningen. Det är två jättebra exempel på att regeringen tar frågan på stort allvar.

Jag måste också ställa en fråga till ledamoten. Du talar om de stora spelbolagen. Vilka spelbolag syftar du på? Syftar du på de licensierade spelbolagen i Sverige som omfattas av konsumentskydd, som följer svenska lagar och regler och som är en del av omsorgsplikten? Eller syftar du på de olicensierade bolagen som riktar sig mot Sverige och kan utnyttja att de inte behöver följa våra lagar? Det är precis det vi försöker komma åt med de två exemplen jag nämnde.

För mig är det de olicensierade bolagen som vi måste ge oss på och inte de licensierade. Om vi ger oss på och reglerar de licensierade bolagen, som i dag följer lagen och omfattas av omsorgsplikten, gör vi det svårare

för dem att verka och konkurrera med de olicensierade bolagen och behålla sina kunder inom den svenska omsorgsplikten.
(Applåder)

(ANDRE VICE TALMANNEN: Jag vill bara påminna om att vi tilltalar varandra med "ledamoten" eller namn och inte med "du".)

Anf. 8 AZADEH ROJHAN (S) replik:

Fru talman! De licensierade spelbolagen är faktiskt också ett problem i dag, tyvärr. I dag är det nämligen helt tillåtet för licensierade spelbolag att erbjuda nykundsbonus.

Väldigt många av de föreningar som finns för spelberoende, och som värnar om och arbetar för att hjälpa människor som hamnat i spelmissbruk, har kontakt mig och berättat om detta. Det är väldigt intressant hur de licensierade spelbolagen agerar.

De riktar sig nämligen till personer som nyligen har fyllt 18 år och skickar ut nykundsbonusar till dem. Det innebär att redan från det att man fyller 18 år kan man hamna i djupt spelberoende och utveckla spelmissbruk inom licensierade spelbolag.

Det är inte det vi står här och debatterar i dag. Vi debatterar skraplotter, där man oftast vinner örngott och köksredskap. Vi debatterar inte licensierade spelbolag som fortfarande har möjlighet att köra med aggressiv marknadsföring och nykundsbonusar riktade mot 18-åringar.

Den här debatten handlar om någonting annat. Låt oss tala om vad det verkligen handlar om. Svara rakryggat, Carl Nordblom: Vad handlar den här debatten egentligen om? Är det att skydda konsumenterna, eller handlar det om att strypa det största oppositionspartiets finansiering?
(Applåder)

Anf. 9 CARL NORDBLOM (M) replik:

Fru talman! Det är fullt rimligt att regeringen nu vill öka konsumentskyddet och transparensen när det gäller de partipolitiska lotterierna. Socialdemokraterna och ledamoten slår nu på stora trumman och säger att det är ett hot mot demokratin. Man tror inte att ni är seriösa när ni talar om ett hot mot demokratin.

Anledningen till att ni nu tar i från tårna och begår övertrampen i debatten är nog att ni är lite stressade. Ni tycker att det är en jobbig debatt att ta och att det är pinsamt. Ni vet själva att ni har klanat till det riktigt ordentligt.

Jag kan ändå inte undgå att tänka på hur det vore om Socialdemokraterna hade haft lika stor sympati och känt lika stort medlidande med alla de miljontals svenska löntagare och företagare som man genom åren beskattat med världens högsta skattetryck. De har slitit, kämpat och arbetat hårt för sina pengar, som sedan beskattats. I stället tar ni nu fajten för att ni själva ska slippa betala skatt på lotter ni har sålt på ett aggressivt sätt till äldre och förvirrade från telemarketingbolag på den spanska solkusten med kopplingar till gängkriminella. Tänk om ni hade gjort den prioriteringen!

(Applåder)

Anf. 10 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Jag fastnade vid en sak som Carl Nordblom sa i talarstolen. Han sa att det handlar om att man ska värna de allmännyttiga lotterierna och att regeringen värnar dessa.

Jag har en fråga till Carl Nordblom. Regeringen har gett Svenska Spel ökade möjligheter att bedriva lotterier. Man lanserade det som en teknikalitet, men det har gjort att Svenska Spel har startat egna lotterier som direkt konkurrerar med föreningslivets lotterier. Det gör att intäkterna till föreningslivet och civilsamhället minskar. På vilket sätt är det att värna de allmännyttiga lotterierna?

Anf. 11 CARL NORDBLOM (M) replik:

Fru talman! För att återgå lite grann till replikskiftet jag hade med ledamoten från Socialdemokraterna skulle jag nog vilja säga att det mer handlar om att värna de svenska spelarna. Vi har svenska spelare som kommer att fortsätta köpa lotter och spela på onlinekasinon i det här landet oavsett vilken lagstiftning vi har.

Jag vill att de här spelarna ska stanna kvar inom den licensierade marknaden så att de omfattas av omsorgsplikten och kan bli omhändertagna om de till exempel missbrukar sitt spelande. Det kan man göra bland annat via Svenska Spel och de andra licensierade spelbolagen. Det ska man också kunna göra genom de allmännyttiga bolagen.

Jag förstår inte den motsättning som ledamoten talar om – att det inte skulle gynna de allmännyttiga lotterierna om vi även får behålla fler spelare inom omsorgsplikten och den licensierade marknaden, till exempel via Svenska Spel.

Anf. 12 RICKARD NORDIN (C) replik:

Fru talman! Det här handlar helt enkelt om konkurrens. Man låter Svenska Spel konkurrera med de allmännyttiga lotterierna. Det är inte att värna de allmännyttiga lotterierna. Jag ser inte heller hur det skulle bli säkrare för en spelare att statliga bolag går in och konkurrerar på marknaden, om vi nu vill kalla det så.

Det minskar i stället intäkterna till föreningslivet. Det ökar visserligen intäkterna till staten, men det leder också till mer centralisering och till mindre möjligheter för scoutmamman att vara med på lägret och mindre möjligheter att finansiera lägret för fotbollsbarnen. Det är inte att värna de allmännyttiga lotterierna att låta Svenska Spel konkurrera med dem. Mindre pengar går tillbaka till föreningslivet.

Det är inte heller att värna spelarna. Det här gör ingen skillnad, för man behåller ju inte spelarna i högre grad inom det licensierade för att man också låter Svenska Spel bedriva lotterier. Man förflyttar bara spelare mellan olika bolag. Det här går helt enkelt inte ihop.

Jag förstår att man vill konkurrera ut föreningslivet, och då gör man på det här sättet. Men ni säger att ni gör det för spelarnas skull och för att vi ska värna konsumenterna. Det stämmer helt enkelt inte, och det finns inget stöd för något sådant. Det här handlar bara om att minska föreningslivets möjligheter att bedriva lotterier. Det är mycket allvarligt, och det kommer i slutändan att kosta samhället mycket.

Min fråga kvarstår: Om man nu tycker att man ska värna de allmännyttiga lotterierna, varför låter man då det statliga bolaget bedriva lotterier?

(Applåder)

Anf. 13 CARL NORDBLOM (M) replik:

Fru talman och ledamoten Nordin! Jag delar inte ledamotens beskrivning av verkligheten. Det här är två helt olika saker – två helt olika spelformer.

Jag tycker att konkurrens är bra. Det är bra att vi har flera aktörer på spelmarknaden. Jag tycker att det är bra att det finns både allmännyttiga lotterier, som fyller sin funktion, och licensierade spelbolag, som fyller sin funktion. Jag tycker i alla fall att konkurrens på en marknad är bra, och jag hoppas att också Centerpartiet fortsatt tycker att konkurrens på marknaden är bra.

(Applåder)

Anf. 14 MATS BERGLUND (MP):

Fru talman! Det här ärendet består av två delar. Det är dels en proposition där regeringen vill försvåra för, eller möjligen rent av förhindra, Socialdemokraterna och deras sidoorganisationer att bedriva lotterier, dels några motioner från allmänna motionstiden i höstas om spel och lotterier. Jag ska säga något om båda dessa delar.

Propositionen tar avstamp i en utredning som tillsattes för ungefär två år sedan av Tidöregeringen i syfte att minska Socialdemokraternas valbudget. Det motiverades av regeringen med att det är olämpligt att partier bedriver lotteriverksamhet, med de negativa konsekvenser spelande kan ha. Det motiverades också med att utrymmet för lotterier anses vara begränsat.

En ledande representant för Tidösamarbetet uttryckte tidigt att det faktiska syftet dock var att beröva Socialdemokraterna en viktig inkomstkälla. Nästa år blir det ett fattigare förstamajtåg för sossarna, sa man också.

Utredningen presenterades och har nu resulterat i en proposition där det föreslås att partipolitiska lotterier ska regleras utifrån ett annat regelverk än andra allmännyttiga lotterier. Det ska innebära att lotterier som anordnas av politiska partier inte ska undantas från spelskatt på samma sätt som görs för andra föreningar och organisationer. De ska inte undantas från kreditförbud på samma sätt som när det gäller andra föreningar och organisationer. De ska inte heller undantas från bonusbegränsningar på samma sätt som när det gäller andra föreningar och organisationer.

Dessutom föreslås att det behöver bli tydligare att det är ett politiskt parti – och då naturligtvis också vilket politiskt parti – som är avsändaren av den lott som någon köper. Också där ska politiska partier lyda under ett separat regelverk som inte ska gälla för andra föreningar och organisationer.

Miljöpartiet svarade på den remiss som skickades ut i samband med utredningen och har också inkommit med en följdmotion till propositionen. Remissvaret och följdmotionen är ungefär likalydande.

Miljöpartiet anser att Tidöregeringen, i den här frågan som i så många andra, är snett ute. Propositionen med dess förslag är både ologisk och i vissa delar orimlig. Men den är också i grunden rätt otäck.

Politiska partier är allmännyttiga. De ska i en demokrati betraktas som allmännyttiga och inte separeras från andra föreningar och organisationer som också är allmännyttiga. Samma regler bör gälla all allmännyttig verksamhet. Allt annat är ologiskt. Det gäller skatter och avgifter, och det gäller också regler kring kredit och bonusar.

Det är rimligt att stärka informationskravet vid försäljning och marknadsföring av allmännyttiga lotter. Den som köper en lott har all rätt att tydligt veta vilken organisation man stöder genom sitt lottköp. Det är däremot orimligt att separera partipolitiska lotterier från andra förenings- och organisationers lotterier.

Propositionen är alltså också otäck. Att utnyttja sin position i tillfällig politisk majoritet för att träffsäkert begränsa eller strypa ett oppositionspartis finansiering ligger på den andra sidan om demokratin.

Propositionen är också otäck när det handlar om vad som kan hända framöver. Står andra delar av den allmännyttiga verksamheten på tur, som föreningar och organisationer? Jag har flera gånger under den här mandatperioden varnat för det misstänkliggörande av kulturen, civilsamhället och föreningslivet som pågår i samhällsdebatten just nu, inte sällan med representanter från något av de fyra partierna i regeringsunderlaget som avsändare.

Jag har träffat flera organisationer som känner sig träffade. Islamic Relief, till exempel, har utsatts för mer än 500 revisioner de senaste åren – alltid med små eller inga anmärkningar. Sådant kräver naturligtvis enorma resurser som dras från den viktiga verksamhet som organisationen vill bedriva.

Ett annat exempel är Civil Right Defenders. Ledande Tidöpolitiker har uttryckt att man borde dra in de offentliga bidragen till denna organisation. De fick nu under våren 10 miljoner kronor från Postkodlotteriet. Är det Postkodlotteriet som står näst på tur efter de politiska partierna om man fortsätter att ge bidrag till för regeringen misshagliga organisationer?

Vad händer om den här lagen, där allmännyttiga verksamheter separeras, faktiskt utmanas? Håller den för nationell och internationell lagstiftning och granskning om exempelvis någon av de stora kommersiella aktörerna, nätkasinona, prövar lagstiftningen och överklagar? Riskerar hela den ideella sektorn att bli av med sina undantag, sin finansiering, på samma sätt som Socialdemokraterna nu kanske gör?

De här frågorna ställs just nu i civilsamhället. Jag tror inte att civilsamhällets organisationer kommer att bli det minsta lugnade av den här debatten, oavsett vad som sägs från denna talarstol under debattens gång.

Fru talman! Detta var delen om partipolitiska lotterier. Miljöpartiet har alltså inget samlat avslagsyrkande på propositionen utan har i stället valt att yrka avslag på punkt efter punkt, med undantag för delen om informationskrav. Där tycker vi återigen att samma krav självklart ska gälla för alla allmännyttiga lotterier.

Fru talman! I den andra delen, med förslag från den allmänna motions tiden, har även Miljöpartiet ett par förslag. Ett handlar om att det offentliga behöver stärka arbetet mot spelproblematik och spelmissbruk.

Spelmissbruk är ett allvarligt problem som har en destruktiv effekt och kan förstöra människors liv. Och det gäller inte bara den som spelar själv utan också, precis som i alla missbruk, människor runt omkring.

Det handlar om de stora, kommersiella aktörerna – alltså inte om de lotterier jag har pratat om tidigare i debatten, eftersom varken partipolitiska lotterier eller andra föreningsdrivna lotterier och liknande leder till spelmissbruk. Det kan man läsa om i regeringens utredning. De föreningsdrivna lotterierna, bingohallarna och så vidare, inklusive de som drivs av partier, borde snarare uppmuntras än motverkas.

Lotterier är ett väldigt bra sätt att dra in pengar till sin verksamhet. Det gäller både allmännyttiga verksamheter i allmänhet och politiska partier. Man kan naturligtvis gå ut och tigga pengar. Miljöpartiet gör så. Många ideella organisationer, hjälporganisationer, forskningsstiftelser och humanitära verksamheter gör på det viset. Det fungerar hyfsat bra, faktiskt också för Miljöpartiet.

Ibland säljer vi också saker, till exempel en kaffemugg för 130 kronor, oftast till aktiva medlemmar som vill vara med och bidra. Dock säljer vi inte lotter. Det skulle vi inte ha råd med. Men många tycker nog att det är roligare att bidra till vad man tycker är en viktig verksamhet om det även finns ett litet spänningsmoment inblandat, om man har möjlighet att vinna ett par ljusstakar, en bordslöpare eller vad det nu kan vara – för det är ju den typen av vinster vi pratar om.

Det har dock blivit svårt för föreningarna att bedriva lotterier, bilbingo och vad det nu kan vara. Det är dyrt, det är förenat med ekonomiska risker och det är administrativt krångligt.

Miljöpartiet vill ändra på det här. Vi vill tillsätta en utredning för att komma till rätta med krånglet. Vi tycker nämligen att det är bra att föreningar, och för all del också partier, ökar sin egenfinansiering och gör sig mer oberoende av offentligt stöd.

Det bör vara kommunen, inte Spelinspektionen, som utför tillsyn – åtminstone upp till en viss nivå, kanske 5 miljoner på en femårsperiod.

Tillsynsavgifterna har ökat väldigt kraftigt. För en idrottsförening kostar det i praktiken 60 000 kronor att ansöka om att få ha ett lotteri, och då är det inte ens säkert att ansökan beviljas. Spelinspektionens krav är väldigt oförutsägbara, och de sätter dessutom avgiftsnivåerna själva.

Också nivån för hur stora vinsterna får vara skulle behöva justeras uppåt. I dag är det ett basbelopp som gäller. Det skulle kunna höjas.

Detta och mycket annat vill vi se över för att hjälpa föreningarna.

Fru talman! Miljöpartiet vill till skillnad från regeringsunderlagets fyra partier göra det lättare, inte svårare, för ideella och allmännyttiga verksamheter att öka sin egenfinansiering.

Jag står bakom alla reservationer från Miljöpartiet men väljer att yrka bifall till reservation 5 och reservation 13 i betänkandet.

(Applåder)

Anf. 15 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar Mats Berglund för anförandet.

Låt mig börja med att bemöta detta med föreningslivet. Jag uppfattade att Mats Berglund gav uttryck för viss oro över det övriga civilsamhället och andra föreningar. Han nämnde exempelvis Islamic Relief. Är man Islamic Relief, som har tydliga kopplingar till Muslimska brödrskapet, ska man absolut känna viss oro så länge vi sitter med i regeringsunderlaget. Men det har ju ingenting med föreningslivet som sådant att göra. Det finns

ingen anledning för oss att gå till attack mot föreningar eller civilsamhället med anledning av deras vilja att göra väl för vårt samhälle.

Sedan nämndes kaffekoppar. Om det hade varit så att man sålde kaffekoppar på abonnemang där du fick kaffekoppar varje månad för ett visst belopp och man satt på Solkusten och använde sig av gängkriminella för att ringa och lura äldre och dementa att köpa kaffekoppar till en omsättning av 150 miljoner årligen hade vi haft en åsikt om det – absolut!

Det hade varit smakfullt om Mats Berglund i samma andetag som han kritiserade de regleringar vi nu går fram med också lyfte de problem som faktiskt har funnits. Det finns människor som på riktigt har blivit drabbade av detta. En ganska stor andel av befolkningen anser också att det är djupt omoraliskt av Sveriges största parti att bedriva denna typ av verksamhet på det här sättet. Det är en pinsam fars.

Det hade varit intressant, i och med att Miljöpartiet aspirerar på makten tillsammans med detta parti, om Mats Berglund hade nämnt detta i sitt anförande. Jag tänkte därför fråga ledamoten hur han ser på de fiaskon som har uppdagats de senaste åren.

Anf. 16 MATS BERGLUND (MP) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Christiansson, för frågorna och möjligheten att diskutera detta vidare!

Ledamoten började med att säga att man inte attackerar civilsamhället. Som jag sa i mitt anförande och som jag har återkommit till vid ganska många tillfällen – detta kommer upp i nästan varje samtal jag har med kulturlivet och föreningslivet – känner sig i alla fall delar av föreningslivet väldigt misstänkliggjorda, inte sällan från den här talarstolen.

Ta till exempel folkbildningen och studieförbunden. I varenda debatt vi har om folkbildningen ska händelser fem sex år tillbaka tas upp, fast Folkbildningsrådet och folkbildningen själva har hanterat dessa frågor. Jag nämnde också några andra exempel i talarstolen.

Vidare var det frågan om att kunna köpa kaffemuggar på abonnemang. Det tror jag inte att Miljöpartiet har erbjudit medlemmarna. Däremot erbjuder vi en möjlighet att skänka pengar via autogiro, vilket i princip är samma sak. Skillnaden är att man får något symboliskt. Det är ju inte så att jag köper en kaffemugg för 130 kronor, utan jag vet att jag bidrar till Miljöpartiet och till valrörelsen.

När det sedan gäller den farsartade historiken tycker jag faktiskt inte att det är min sak att kommentera den. Jag tycker inte att detta ärende handlar om det. Precis som jag sa i mitt anförande är det saker som har kommit upp efter att hela frågan började diskuteras. Frågan handlar om att beskära Socialdemokraternas möjligheter till egenfinansiering.

(Applåder)

Anf. 17 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik:

Fru talman! Detta har uppdagats efteråt, säger Mats Berglund. Jag kommer att gå igenom den kronologiska ordningen mer i detalj i mitt anförande sedan, men vi kan gå väldigt långt tillbaka i tiden och se den kritik som har riktats mot den verksamhet som Socialdemokraterna har bedrivit och det omoraliska i den.

Sedan vet jag inte om Mats totalt missförstod mig som att Miljöpartiet skulle sälja kaffekoppar på abonnemang. Självklart inte. Det var en meta-

for i syfte att lite grann slå sönder just det argumentet, att man kan sälja en kaffekopp som politiskt parti. Nu pratar vi om någonting helt annat. Vi pratar om en organiserad verksamhet som säljer på abonnemang till äldre genom gängkriminella på Solkusten och aggressiv telefonförsäljning. Det är klart att det är någonting helt annat än att sälja en kaffekopp som politiskt parti.

Jag skulle vilja ställa en fråga till Mats Berglund. Jag delar Mats känsla och ambition för föreningslivet, och jag tycker att det är viktigt att värna föreningslivet.

Men låt mig göra en jämförelse. När vi talar om allmännyttiga lotterier tror jag att de flesta tänker på de egna grabbarna som spelar pingis eller hockey. De går runt eller står på torget och säljer lotter för att bidra med några kronor till sin förening. Man tänker inte på ett multimiljonimperium – 150 miljoner årligen – med säljorganisationer och aggressiva försäljningstekniker för att lura människor. Det är två helt olika saker.

Ser inte Mats Berglund skillnaden på de två? Ser du ingen skillnad på min grabbs lilla pingisförening och det imperium av koncernbolag som Socialdemokraterna bedriver med organiserad försäljning av lotteriverksamhet? Är det ingen skillnad? Är det bara jag som tycker så? Jag förstår inte riktigt resonemanget från Mats.

(Applåder)

Anf. 18 MATS BERGLUND (MP) replik:

Fru talman! Ledamoten Christiansson tycker att det är något helt annat att köpa en symbolisk kaffekopp än en eller två lotter i månaden. Det är vad en prenumeration på lotter handlar om. Det är inte fråga om hundra tusen skraplotter som dimper ned och ska skrapas. Det blir man inte heller beroende av. Det handlar om en eller två lotter för ett par hundralappar. Betalar man inte dem ska det normalt sett inte gå till Kronofogden, men det har skett någon gång. De socialdemokrater som jag har pratat med säger att föreningslivet, till exempel IOGT-NTO, säljer många lotter och drar in stora summor. Är det summan av hur mycket man säljer för som är problemet, eller är det att Socialdemokraterna är ett politiskt parti som är i opposition just nu och ni regerar i majoritet och har möjlighet att strypa finansieringen?

Det är klart att det är skillnad på stora och små aktörer. Jag nämnde att den enskilda ishockeyföreningen har problem att sälja lottringarna eftersom det blir dyrt och komplicerat. Jag förstår inte varför ni inte tar tillfället i akt att underlätta deras verksamhet. Det är svaret på frågorna.

(Applåder)

Anf. 19 MALIN DANIELSSON (L) replik:

Fru talman! Precis som Mats Berglunds Miljöpartiet är Liberalerna ett parti som står upp för den liberala demokratin, demokratins spelregler och ett starkt civilsamhälle som har kraft att kritisera makten när det behövs. Våra partier har också andra saker gemensamt, till exempel att vi ser till den enskilda individen och att vi kan se när det finns strukturer och maktförhållanden som går ut över människors frihet och möjligheter.

Jag har också förmånen att arbeta med funktionsrätt och seniorfrågor i riksdagen. Ett vanligt förekommande, tyvärr, samtal jag får är från människor som beskriver hur deras anhöriga med funktionsnedsättning eller

demens utsätts för aggressiv marknadsföring för att förmå dem att köpa lotter. Det är ett bredare problem än det vi diskuterar i dag, men vi har återkommande sett granskningar av partipolitiska lotterier som också har använt dessa metoder.

De partipolitiska lotterierna handlar om transparensen. Allmännyttiga lotterier har, precis som Mats Berglund själv var inne på, det fina att de innebär en möjlighet att bidra till en verksamhet. Man köper en lott för att ställa sig bakom en organisation man tycker gör ett viktigt arbete. Men när transparensen brister och man inte vet vem som säljer lotten, därför att man inte har kopplat ihop lotteriet med partiet, då har man ett problem. När detta uppdagas och granskas gång på gång men ingen förändring sker är det tråkiga att vi till sist behöver ta till lagstiftning för att komma till rätta med problemet så att individen får möjlighet att själv bestämma vad man vill lägga sina pengar på.

Vi har sagt stora ord om demokrati, och jag funderar över om Mats Berglund tycker att det är demokratiskt korrekt att föra lottköpare bakom ljuset och försätta medborgare i skuld med hjälp av aggressiv marknadsföring för att finansiera politisk verksamhet.

(Applåder)

Anf. 20 MATS BERGLUND (MP) replik:

Fru talman! Jag tackar vice ordföranden i utskottet Malin Danielsson från Liberalerna för frågan.

Jag håller till stora delar med Malin Danielsson. Vi är två socialliberala partier som står här – och det hoppas jag att Liberalerna fortfarande är – och gillar individens frihet och sätter den friheten i första rummet.

Min största invändning i ärendet är att man separerar politiska partier från andra allmännyttiga organisationer. Jag tror att det är en farlig väg att gå. Jag skulle vilja ställa den fråga som jag ställde till Carl Nordblom tidigare, nämligen om Liberalerna anser att politiska partier är allmännyttiga. Det är en viktig och central fråga. Jag tycker att det är fullständigt självklart att politiska partier är det.

Jag håller med Malin Danielsson om att transparensen är viktig. Vi har tydliga yrkanden om att stärka transparensen, att det ska vara tydligt vilken organisation man stöder om man köper en lott. Att köpa en lott är i första hand att stödja en organisation. Sedan finns spänningsmomentet. Vissa kanske köper lotterna för att de verkligen vill vinna bordslöparen. Själv vet jag inte vad jag skulle göra av bordslöparen, ljusstakarna eller vad det är. Men jag kanske ändå skulle köpa en lott om det var för något jag verkligen tror på.

Varför separera de allmännyttiga politiska verksamheterna från andra? Jag håller med om att vi ska öka transparensen för lottköp, men varför inte ta med andra allmännyttiga organisationer i transparensen?

Anf. 21 MALIN DANIELSSON (L) replik:

Fru talman! Vi är fortfarande ett socialliberalt parti, och vi kommer att fortsätta att vara det i ungefär 100 år till, om inte mer. Vi får se vad framtiden utvisar.

Är de partipolitiska lotterierna också allmännyttiga? Ja, självklart. Inga konstigheter här. Men innebär det ett större ansvar när ett parti bedriver ett lotteri? Ja, det tycker jag. Därför är det korrekt med en särslagstiftning.

Gång på gång har granskningar visat att dessa lotterier inte hanteras på ett tillbörligt sätt, på ett sätt där partier som har makt i riksdagen, till skillnad från andra allmännyttiga organisationer, har bedrivit verksamhet som jag inte tycker rimmar med demokratiska spelregler. Då behöver vi ta till en särslagstiftning.

Betyder det att vi vill göra det svårare för andra ideella organisationer att över huvud taget bedriva lotteriverksamhet? Definitivt inte. Det är en otroligt viktig inkomstkälla för många organisationer, och den ska vi värna.

Betyder det här att vi vill komma åt ett visst parti från Liberalernas sida? Definitivt inte. Vi hade tyckt samma om det hade varit fråga om Socialdemokraterna, Moderaterna, Sverigedemokraterna, Miljöpartiet eller oss själva. Då hade det troligtvis blivit stor intern kritik.

Det här handlar om att man, när man sitter i Sveriges riksdag med den makt det innebär, måste vara lite bättre i klassen på att utöva makten även i den verksamhet vi har runt omkring våra partier för att finansiera dem.

Anf. 22 MATS BERGLUND (MP) replik:

Fru talman! Nu fick jag inte så många frågor, men låt mig få utveckla ärendet.

Det centrala problemet är att man separerar allmännyttiga lotterier i föreningar och organisationer från de partipolitiska lotterierna.

Det här handlar naturligtvis om förtroende. Finns inte förtroende köper inte allmänheten lotter. Det skadar förtroendet om man missbrukar det. Det gäller ett politiskt parti, men det gäller naturligtvis också andra aktörer, stora som små, som säljer lotter.

För att återkomma till den diskussion som jag hade med Alexander Christiansson har vi stora aktörer som Postkodlotteriet. Jag vet inte hur stor budgeten är där. Jag nämnde också IOGT-NTO. Det finns många som säljer lotter för väldigt stora summor, till exempel Cancerfonden.

Det kan inte handla om hur mycket man säljer för. Det gör det i alla fall inte i propositionen, utan det handlar om att man vill separera politiska partier från andra allmännyttiga organisationer. Jag tycker att det är ett stort problem, och där finns en fara framöver.
(Applåder)

Anf. 23 ROLAND UTBULT (KD):

Fru talman! Jag yrkar bifall till propositionen.

Vi debatterar partipolitiska lotterier. Någon som lyssnar kanske tänker: ”Finns det sådana?” Någon kanske har köpt lotter och trott att pengarna gick till ett gott ändamål och inte sett att en del gick till ett politiskt parti och dess valrörelse. Personen tror att Bröstcancerförbundet eller Synskadades Riksförbund får pengarna men inte att en del av summan betalas till partikassan.

Socialdemokraternas lotteriverksamhet har länge varit en viktig inkomstkälla, men deras så kallade Kombispiel har hamnat i skottgluggen. Enligt Kammarkollegiet får Socialdemokraterna cirka 140 miljoner kronor från Kombispiel, räknat i bruttointäkter. Vinsten till partiet från Kombispiel har varit cirka 30 miljoner kronor om året.

Det som är problematiskt är inte bara att det inte har framgått att lottköp stöder partipolitisk verksamhet, något som är ett stort problem i sig och

som vi nu åtgärdar genom förslaget i propositionen, utan det är också problematiskt att lotterierna har skötts på ett sätt som är under all kritik. Sedan maj 2022 har Kombispiel anmälts 28 gånger till Konsumentverket. Flertalet anmälningar rör telefonförsäljning till äldre personer som inte förstod avtalets villkor. En del av dem var dessutom demenssjuka.

Hur gick detta till egentligen? Socialdemokraterna anlidade bland annat ett teletjänstföretag i Barcelona, Effective Communication, effektiv kommunikation. Enligt Dagens Nyheter instruerades telefonförsäljarna att rikta sig till äldre, som de kallade för ”gamlingar”, och pusha på tills de gav med sig. Dessa kunder ansågs enklast att övertala. En annan kategori var personer med låg inkomst, som kunde tänkas drömma om den stora vinsten. Allt det här är naturligtvis förkastligt, oetiskt och omoraliskt.

Fru talman! Låt mig få säga att det inte bara är i socialdemokratiska lotterier som aggressiva metoder används. Om man tittar på branschen med lotterier och spel om pengar ser man att den marknadsföring som pågår är helt absurd. Vi är några här som har kämpat mot aggressiv marknadsföring när det gäller spel om pengar, och vi har till och med förordat ett förbud som det som finns i Italien. Jag har varit med och kämpat i det sammanhanget.

Fru talman! Trots förändringen av hela spelbranschen fortsätter denna, för så många familjer, katastrofala verksamhet med aggressiv marknadsföring, och varken TV4 eller kvällstidningarna har något emot att tjäna annonspengar från en bransch som omsätter miljarder. Detta är skamligt och sorgligt på samma gång.

Enligt uppgift är det så många som 900 000 människor som uppger att de har någon i sin närhet med spelproblem. Vi vet att väldigt många barn drabbas.

Fru talman! Åter till lotteriverksamheten, där det lockas med den stora vinsten eller åtminstone att man ska gå plus. Men hur stor chans är det egentligen att vinna, och vilka är förlorarna? Jag har några exempel, som kan innehålla viss variation.

Om man till exempel spelar på Lotto är chansen att få 7 rätt 1 på 6,7 miljoner. Chansen att få 6 rätt och ett tilläggsnummer är 1 på 240 000. Chansen att få 4 rätt, som ger mellan 20 och 30 kronor, är 1 på 110.

Ett annat exempel är Triss. Där är vinstchansen cirka 1 på 6. Om man köper sex lotter blir det, om jag räknat rätt, 180 kronor, och då är det ganska säkert att man vinner 30 kronor. Chansen till det som kallas månadsklöver, som ger 10 000 kronor i månaden under 30 år, är cirka 1 på 1,2 miljoner.

Vad betyder då detta? Jo, att ju större vinsten är, desto mindre chans har man att vinna. Mindre vinster är betydligt vanligare men ger sällan mer än man satsat. Och här kommer det: Lotterier är utformade för att ge operatören, alltså spelbolaget eller lotteribolaget, vinst över tid, inte spelaren. Med andra ord: De flesta som köper lotter är förlorare.

Fru talman! För mig framstår det som väldigt märkligt men också upprörande att inte Socialdemokraterna själva inser det oetiska och omoraliska i sin partipolitiska lotteriverksamhet. I stället är det andra som påtalar det absurda i beteendet att låta teletjänstföretag övertala förvirrade ”gamlingar” eftersom det är en svag grupp. Målet var att få ”gamlingarna” att prenumerera på lotter, något som i många fall gjorde att äldre hamnade hos Kronofogden.

Vad handlar då propositionen om? Jo, om lagändringar som är tänkta att införas den 1 januari nästa år och som bland annat syftar till att säkerställa tydlig information till konsumenterna.

Transparens kring vilka som är förmånstagare vid köp av lotter till förmån för ett allmännyttigt ändamål är centralt. Transparens är alltså det centrala uttrycket här. Det som propositionen föreslår är därför välkommen lagstiftning som stärker informationskraven för licenshavare vars lotterier bedrivs till förmån för partipolitiska lotterier.

Därutöver föreslås lagändringar som innebär att lotterier som tillhandahålls av en licenshavare som själv är en partipolitisk organisation, eller som ger stöd till en sådan, inte ska omfattas av de villkorslättnader i spelregleringen som gäller för andra allmännyttiga lotterier. Det vill säga: Partipolitiska lotterier kommer inte längre att vara undantagna från spel-skatt eller från spellagens kreditförbud och bonusbegränsning. Vi tycker att det är bra att dessa omotiverade villkorslättnader tas bort.

Den som köper en lott ska informeras ifall stöd till partipolitisk verksamhet sker i något led av lotteriverksamheten. Vi kommer att följa upp hur den nya lagstiftningen tillämpas, och om det finns behov av ytterligare åtgärder för att öka transparensen får vi se till att sådana vidtas.

(Applåder)

Anf. 24 AZADEH ROJHAN (S) replik:

Fru talman! Jag hoppade faktiskt till när Roland Utbult inledde sitt anförande med att säga att det finns de som går och köper en lott och tror att den ska gå till att göra något gott. Menar Roland Utbult att politiska partier inte gör gott? Underkänner Roland Utbult politiska partier som verkar för demokratin och för samhällsförändring och som organiserar människor utifrån övertygelser?

Roland Utbult tillhör själv ett parti som är sprunget ur en folkrörelse. Den kristna idén har burit fram det parti som sedan bildades. Ni har ett flertal sidoorganisationer och olika folkrörelser där ute som är direkt kopplade till Kristdemokraterna och som historiskt har burit fram partiet.

För mig är Roland Utbult en sann vän av civilsamhället. Att vara en sann vän av civilsamhället handlar om att värna alla dess olika delar. Politiska partier är en del av civilsamhället.

Att säga att den som köper en lott inte vet om det går till att göra något gott är att underkänna politiska partiers gärning för samhället och för demokratin. Jag vill gärna ge Roland Utbult en chans att förklara vad han menar med detta.

(Applåder)

Anf. 25 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Fru talman! Tack, Azadeh Rojhan, för frågan!

Jag tycker kanske att ledamoten vrider lite på syftet och mina tankar. Om man köper en lott och tror att det går till något gott – jag vet inte hur jag ska uttrycka det. Problemet är att man vet inte vart det går. Man tror kanske att det är något gott. Och det är det säkert, beroende på hur motståndaren betar sig och så vidare. Men bekymret är att man inte vet att det finns ett parti som drar in pengar på detta. Det är där själva problematiken ligger. Det är den transparensen vi efterlyser; det är centralt här.

Jag skulle i min tur vilja fråga ledamoten Azadeh Rojhan om det här beteendet. Hur ser ledamoten på att man försökte påverka det man kallade gamlingar, varav en del till och med var dementa, att köpa lotter och dessutom prenumerera på lotterierna? Många av dem hamnade faktiskt hos Kronofogden. Hur ser ledamoten på det?

Prot. 2024/25:131
12 juni

Partipolitiska lotterier

Anf. 26 AZADEH ROJHAN (S) replik:

Fru talman! Förkastligt – så ser jag på det. Det är också därför vi har tagit vårt ansvar och uppmanat alla som anser sig ha farit illa att kontakta Kombilotteriet för att de ska kunna vidta rätt åtgärder.

Roland Utbult nämnde själv i sitt anförande hur spelmissbruket i samhället har ökat, hur människor far illa. Där pratar vi om människor som faktiskt far illa i en utsträckning som i dag är djupt problematisk – och detta går också långt ned i åldrarna.

Jag vet att Roland Utbult sätter stort värde på människor och har ett stort hjärta när det gäller att värna människors bästa. Det är därför jag blir så chockerad över att Roland Utbult inte förmådde att övertyga sitt parti om att säga ja när vi gick fram med en proposition om att införa hårdare krav gällande marknadsföring för spelbolag som bedriver direkt skadligt spel online, spel om pengar.

Om vi ska värna de mest utsatta i samhället och förebygga så att människor inte hamnar i spelberoende och spelmissbruk och drar på sig stora skulder från tidig ålder måste vi komma åt detta där problemet verkligen finns. Och problemen finns där man spelar om pengar.

Är Kristdemokraterna villiga att ta ett omtag när det gäller att få bukt med detta för att också stävja spelberoende och spelmissbruk i samhället? (Applåder)

Anf. 27 ROLAND UTBULT (KD) replik:

Fru talman! Tack, Azadeh Rojhan – det är alltid roligt att debattera med dig. Men det är också viktigt att det blir resultat av det hela.

Jag tycker att det är bra att ni har tagit ert förnuft till fånga och också bekänner de misstag som har begåtts. Det är första gången jag hör det i dag; det är jättebra.

När det gäller spelberoende och spelmissbruk kan jag lova att jag ska göra vad jag kan i fortsättningen. Men jag vill också säga att vi är ett antal som har kämpat mot den aggressiva marknadsföring som finns. Vi jobbade under förra mandatperioden väldigt mycket tillsammans med Ardalan Shekarabi för att ändra på detta. Det är en väldigt svår sak.

Det är klart att vi ska fortsätta arbeta mot den aggressiva marknadsföringen. Jag är bekymrad över att varken TV4 eller kvällstidningarna verkar bry sig. Det pumpas ut marknadsföring som är helt absurd. Den tycker jag att vi ska fortsätta motverka, till gagn för dem som hamnat i spelberoende men framför allt för att försöka undvika att människor hamnar i spelmissbruk, inte minst unga, som nu lär göra det i stor utsträckning. Jag tror att vi måste arbeta tillsammans för att förändra detta.

(Applåder)

Anf. 28 AZADEH ROJHAN (S):

Fru talman! Låt mig inleda med att tydligt slå fast att ett stort parti bär ett stort ansvar. De felaktigheter, de otydligheter och den otillräckliga kon-

troll som förekommit i delar av Kombilotteriets försäljningsverksamhet borde aldrig ha förekommit. Det är allvarligt. Detta har vi som licenshavare tagit ansvar för, och det tar vi ansvar för. Vi har blivit granskade, kritiserade och nu också bötfällda – allt detta helt befogat. Nu har mängder av åtgärder vidtagits, och Kombilotteriet har genomgått stora förändringar. Men dessa misstag borde aldrig ha skett. De borde ha förebyggts.

Men, fru talman, problemet är att vi inte är här i dag för att debattera ett nytt system för ökad tillsyn. Vi diskuterar inte en generell översyn av marknadsföring, försäljning eller konsumentskydd i spelsektorn eller för alla allmännyttiga lotterier. Nej, vi diskuterar tyvärr ett lagförslag som med kirurgisk precision har utformats för att komma åt det största oppositionspartiets finansiering.

Först, fru talman, vill jag gärna ta ett steg tillbaka och titta på vad allmännyttiga lotterier egentligen är. Allmännyttiga lotterier har i generationer varit en bärande del av det svenska föreningslivets finansiering. I allt från idrottsklubbar till nykterhetsrörelsen, hembygdsrörelsen och organisationer som Barncancerfonden med flera har lotteriförsäljning använts för att finansiera allmännyttiga ändamål, det vill säga för att göra samhällsnytta.

Politiska partier är också föreningar. Vi har medlemmar och stadgar. Vi har syften som handlar om samhällsnytta, bildning och organisering. Det har därför varit fullt möjligt för alla partier att bedriva lotteriverksamhet. Både Sverigedemokraterna och Moderaterna har faktiskt försökt.

Om regeringen verkligen hade velat se över spelreglerna hade man kunnat göra det brett, och sakligt. Regeringen hade kunnat samla partierna, remissinstanserna och civilsamhället. Man hade kunnat hantera frågan med respekt för demokratins villkor och med respekt för hur vi arbetar i riksdagen när vi överlägger om viktiga och stora beslut.

Historiskt har det funnits en bred politisk enighet här i kammaren om att allmännyttiga lotterier ska behandlas lika. Det har funnits en enighet som slår fast att partipolitiskt engagemang är en del av det ideella Sverige. Därför definieras partier fortfarande som allmännyttiga i andra delar av lagstiftningen.

Men här, i det förslag som vi debatterar nu, gör man skillnad på förening och förening. Och det är tydligt att det bakom denna förändring finns en farlig idé, nämligen att det är acceptabelt att använda lagstiftningens makt för att tysta meningsmotståndare. Det är inte värdigt ett öppet och demokratiskt samhälle. Den vägen har regeringen nu, pådriven av Sverigedemokraterna, valt att slå in på.

Fru talman! Det går tyvärr inte att dra någon annan slutsats. Det är bara att blicka bakåt och se på de olika beslut som fattats här i kammaren. Samma SD-ledda regering som nu presenterar denna proposition och hävdar att de nya reglerna är till för att skydda konsumenter från att vilseledas av marknadsföring är samma regering som tidigare har sagt nej till förslag som skulle ha begränsat reklam för de mest riskfyllda spelformerna, som nätkasinet. I en tid då spelmissbruket ökar, särskild bland yngre, har Tidöpartierna valt att i stället skydda de stora spelbolagens intressen.

Spelberoende är ett av våra största folkhälsoproblem. Enligt Folkhälsomyndigheten har 340 000 svenskar spelproblem, varav 45 000 har ett mycket allvarligt spelberoende – spelberoende som direkt är kopplat till spel om pengar och onlinekasinet.

När den S-ledda regeringen lade fram en proposition 2022 för att stärka spelansvaret och införa tydligare krav på måttfullhet i spelreklam röstade Sverigedemokraterna, Moderaterna och övriga Tidöpartier nej. Det är därför obegripligt för mig hur regeringen nu påstår sig ta ansvar för att skydda konsumenter och sårbara grupper i samhället när regeringen anser att nätkasinet, där det spelas om miljonbelopp, är mindre farliga än skraplotter där man oftast vinner ett påslakan.

Jag skulle önska att alla i Tidöpartierna var lika rakryggade och ärliga som Tobias Andersson från Sverigedemokraterna, för han säger åtminstone som det är. Han säger att det handlar om att "dra åt kranen" för Socialdemokraterna och att göra förstamajtågen kortare. Varför väljer Tidöpartierna annars att beskatta ett ideellt lotteri med skraplotter 14 gånger hårdare än ett vinstdrivet nätkasino?

Fru talman! Flera tunga remissinstanser resonerar på samma sätt. Juridiska fakulteten vid Uppsala universitet menar att förslaget kan stå i strid med föreningsfriheten, eftersom det i praktiken riktar sig mot ett enskilt partis möjlighet att finansiera sin verksamhet.

Centrum för rättvisa pekar på risken att lagen bryter mot Europakonventionen och hänvisar till tidigare fall där liknande lagar fällts i Europadomstolen.

Sveriges advokatsamfund uttrycker oro för att lagen bryter mot principen om generellt tillämpbar lagstiftning och att regeringen inte analyserat de konstitutionella riskerna.

Svalo, som organiserar ett tjugotal ideella lotterier, varnar för att detta skapar ett prejudikat som riskerar att slå ut stora delar av det svenska civilsamhällets finansiering, alltifrån Cancerfonden till PRO.

Jag vill stanna en stund vid just den farhåga som bland andra Svalo lyfter fram. Det följer ett tydligt mönster, ett mönster där det civila samhället i Sverige gradvis pressas tillbaka av den politiska majoritet som nu styr. Under den SD-ledda regeringen har vi sett hur studieförbund och organisationer inom miljö, klimat, fred, kultur, folkbildning och andra aktörer fått sin finansiering kraftigt minskad eller i värsta fall helt strypt.

Vi har sett hur regeringen helt har slagit undan benen för civilsamhällets biståndsverksamhet. Vi har sett hur viktiga aktörer i civilsamhället offentligt har misstänkliggjorts, hur deras motiv ifrågasatts och hur deras verksamheter har baktalats. Och vi har hört hoten att organisationer kan förlora sina bidrag om de kritiserar Tidöpartiernas politik.

Det är en politisk linje som går igen. En linje där föreningslivet bara tolereras så länge det håller sig på mattan. Det fria civilsamhället villkoras med tystnad.

Med denna proposition är det Socialdemokraternas tur. När lagar används för att strypa finansiering och isolera kritiska röster förskjuts gränserna för vad som är acceptabelt i en demokrati. Det är detta vi debatterar här i dag.

Fru talman! I en demokrati möts idéer och ideologier. Vi socialdemokrater är inte rädda för ideologisk kamp. Vi möter våra motståndare i debatter varje dag – om välfärd, arbetsmarknad, klimat och rättvisa. Vi tror att väljarna är kloka nog att se skillnaden mellan olika vägval och att de röstar utifrån vilken framtid de tror på.

Vi vill mötas i debatter om hur vi kan få bukt med gängkriminaliteten, hur vi löser den bostadskris som lamslår bostadsmarknaden och bygg-

branschen, hur vi kan förenkla ekonomin för de hushåll som har det tuffast, de ensamstående mammorna som kämpar, och hur vi kan trycka tillbaka den skenande och högsta arbetslösheten i EU.

Vi vill vinna val med vår politik, med våra svar på dessa utmaningar som Sverige i dag står inför – inte genom att tysta någon annan, utan genom att övertyga med vår politik och våra argument.

Jag önskar att Tidöpartierna också tänkte så. Jag önskar att de litade mer på sina egna idéer än på taktiska knep. För när makten används för att försvaga oppositionen och tysta olikfärdigt osar det inte självförtroende utan rädsla. Och det är inte klädsamt. Det är inte demokratiskt.

Fru talman! Tidöpartierna kan ge sig på vår finansiering. Det stoppar inte den folkrörelse som bygger vårt parti.

För vår rörelse bygger inte på pengar. Den bygger på människor, på övertygelse och på organisering. Det har den gjort i över 130 år.

Vår rörelse kommer inte att tystna. Vår kamp för jämlikhet, vår vision om solidaritet och vår tro på ett demokratiskt samhälle står kvar.

Det går att dra åt kranar, men det går inte att tömma engagemanget ur människor. Det är engagemang som bär vårt parti. Det är engagemang och viljan till förändring som gör våra demonstrationståg kilometerlånga varje första maj. Och det är inget som denna proposition kan ändra på.

Av den anledningen yrkar jag bifall till reservation 1 och avslag på propositionen i dess helhet.
(Applåder)

Anf. 29 CARL NORDBLOM (M) replik:

Fru talman! Socialdemokraterna slår nu på den stora trumman och säger att regeringens proposition är ett hot mot demokratins spelregler och arbetarrörelsens möjlighet att organisera sig. Jag blir chockad! Detta stämmer inte.

Anledningen till att Socialdemokraterna nu tar i som de gör och begår dessa övertramp i debatten är tecken på något annat. Det är tecken på att man skäms och att man tycker att denna debatt är pinsam att ta. Framför allt tror jag att man stressas av att man inte har väljarna eller opinionen med sig. Väljarna tycker att Socialdemokraternas hantering av de partipolitiska lotterierna är lika problematisk som jag tycker.

Det är faktiskt på tiden att Socialdemokraternas maktberoende och behov av att utnyttja alla möjliga delar av samhället till egen fördel nu också blir tydligt för väljarna. Därför undrar jag – och jag ställer frågan till ledamoten Rojhan: Varför ska Socialdemokraterna undantas från lagstiftningen?

Anf. 30 AZADEH ROJHAN (S) replik:

Fru talman! Det stämmer. Det är faktiskt tecken på någonting annat. Det är tecken på en rädsla, en rädsla för vart vi är på väg någonstans i Sverige. Det är en rädsla för att vår demokrati på riktigt är hotad. Det är en rädsla när det kommer debattartiklar där det sägs: Det stannar inte vid lotterierna. Vi ska se över andra delar av civilsamhället och Socialdemokraternas – som folkrörelse – kopplingar till övriga delen av civilsamhället. Det är för övrigt civilsamhällesorganisationer som är fullständigt självständiga.

Det stämmer alltså att det är tecken på något annat, och det stämmer att det är tecken på rädsla. Men rädslan handlar inte om det som Carl Nordblom vill ge sken av. Det handlar om rädslan när det gäller vår demokrati och om att vi värnar om den.

Det börjar med oss. Vi är ett starkt och stort parti, så vi klarar oss. Men vad händer när det här utvidgas till fler och fler och fler? Vem står näst på tur?

Vi ska kritiseras för de misstag som vi har gjort. De skulle aldrig ha skett från början. Men vi ska också granskas för den politik som vi för. Carl Nordblom nämnde att väljarna tycker annat. Väljarna har väldigt tydligt sagt sitt. I de senaste opinionsmätningarna har de tydligt sagt att våra svar på de stora samhällsutmaningarna är de rätta svaren. Regeringen har inte gjort tillräckligt, kanske för att man har varit upptagen med att syssla med sådant som att försöka komma åt vår finansiering medan vi har utvecklat vår politik och varit ute och berättat om den för väljarna.
(Applåder)

Anf. 31 CARL NORDBLOM (M) replik:

Fru talman! Ibland kan man nästan tro och känna att Socialdemokraterna bara drivs av en sak: att ta makten i Sverige och att behålla makten i Sverige. Det känns ibland som att politiken blir sekundär.

Möjligheten att slippa betala skatt och stärka sin egen partikassa verkar just nu vara fokuset för Socialdemokraterna som parti. Vi alla kan också notera hur stort fokus det är på att man nu ska behöva betala spelskatt på sina lotterivinster, som Socialdemokraterna lyfter i reservationer och särskilda yttranden. Man menar alltså att det kan skada ekonomin och verksamheten för det egna partiet. Jag tror att det är politiken, argumenten och debatten som ska gynna politiska partier, inte om man betalar skatt eller inte.

Fru talman! Tänk om Socialdemokraterna kunde ha lika stort medlidande med och lika stor sympati för de miljontals svenskar som man genom årtionden har belastat med världens högsta skattetryck. De personer som ni har belastat med världens högsta skattetryck har slitit, jobbat och kämpat för sina pengar.

Ni har sålt lotter på ett aggressivt sätt från spanska solkusten och från företag med kopplingar till gängkriminella. Det är skillnaden mellan hårt arbetande svenskar och det socialdemokratiska arbetarepartiet. Jag undrar därför: Varför ska just Socialdemokraterna inte behöva betala skatt? Ni vill ju att miljontals svenskar ska göra det.
(Applåder)

Anf. 32 AZADEH ROJHAN (S) replik:

Fru talman! Det stämmer, Carl Nordblom, att Socialdemokraterna drivs av att ha makt och att behålla makten. Jag tror att det hade varit ett underkännande av vilket parti som helst om man inte hade drivits av det incitamentet. Det är väl det som hela politiken handlar om: att få makt, att få genomföra sin politik och att få vara med och förändra samhället i den riktning som man tycker är bäst. Annars borde man inte existera. Det är någonstans ett existensberättigande för varje parti att man vill ha makt och behålla den.

Det är det vi vill; det stämmer. Vi tror nämligen att vi har de rätta svaren för de stora samhällsutmaningarna. Vi tror på att argumenten ska gynna partierna. Vi tror på att det är det politiska innehållet som betyder någonting. Det är därför vi inte är ute efter något annat partis finansiering. Vi är ute efter att bedriva politiska debatter och möta er i de argument som ni för fram. Det kommer vi att fortsätta med oavsett om det gäller den här propositionen eller inte.
(Applåder)

Anf. 33 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik:

Fru talman! Tack, Azadeh, för anförandet!

Det sista jag hörde här var att man inte är ute efter andra partiers finansiering. Man slår sig ganska hårt för bröstet och står med en stor självtröstandighet och pratar om att man har en väldigt hög nivå på debatten och att det är politiken som ska avgöra. Man kör inte med fullknepp och hittar inte på från Socialdemokraternas sida.

Jag tror att det är en stor andel människor i det här landet som uppfattar att det är den totala motsatsen när de ser hur Socialdemokraterna beter sig. Jag tänker inte minst på hur det var när det framgick att vi skulle gå fram med de här regleringsförslagen. Då tror jag att er partisekreterare Baudin gick ut och sa: Vi ska hämnas. Vi ska hitta andra vägar genom näringslivet för att drabba Tidöpartierna när det blir vår tur.

Jag tror alltså att man ska vara väldigt försiktig med den där retoriken och inte framställa sig själv som så ödmjuk när man tillhör ett parti som är välkänt för att många gånger bedriva en skamlös politik.

Det är faktiskt ett genomruttet system. Och Socialdemokraterna blev inte varse de här bristerna i sin verksamhet, kopplat till partilotterierna, nu. Det här har pågått under lång tid. Redan 2013 kom det granskningar om detta. Men Socialdemokraterna förmår inte göra någonting åt det själva. I så fall hade man gjort det för länge sedan och inte dolt detta och fortsatt med samma verksamhet precis som man har gjort hela tiden.

Man säger att man har kommit till rätta med detta och att människor kan kontakta Kombilotteriet. Det finns en uppsjö av vittnesmål från människor som har försökt just med det, men de får inga svar. Det blir ett hyckleri.

Ser inte ledamoten det pinsamma i detta? Ser inte ledamoten bristerna i att man inte har gjort någonting åt detta under alla dessa år? Det hade skapat en betydligt större legitimitet för Socialdemokraterna som parti om man själv hade gjort någonting åt detta. Och då hade vi sluppit att göra det.
(Applåder)

Anf. 34 AZADEH ROJHAN (S) replik:

Fru talman! Självklart hade det varit bättre om de här misstagen aldrig hade uppstått. Självklart hade det då funnits större legitimitet för oss när vi går in i den här debatten. Det är inget snack om den saken. Det ska inte uppdragas för att sedan hanteras. Det ska inte ske från början. Det är klart och tydligt. Det måste fastslås. Så är det.

Men när vi ändå är inne på hyckleri – det var det ord som Alexander Christiansson själv valde – och när vi pratar om transparens undrar jag något. Man pratar om konsumentansvar – ansvar för konsumenten – och

om att människor har drabbats av de felaktigheter som Kombilotteriet har begått.

Hur kom det sig att Alexander Christiansson inte hade en lika tydlig debatt och lika starka ståndpunkter när vi debatterade nätkasinon? Hur kommer det sig att Sverigedemokraternas partisekreterare, Mattias Bäckström Johansson, tycker att det är okej att äga aktier för minst 193 000 kronor i två nätkasinobolag? Det är bolag som direkt sätter människor i skuldsättning på grund av att de utvecklar spelmissbruk och spelberoende. Hur kan det vara okej, om vi nu ska prata om konsumentansvar, som var och en av oss här har? Vi ska kunna stå rakryggade och säga: Vi ska inte bidra till den här negativa utvecklingen i samhället.

Vi har gjort fel. Vi tar vårt ansvar. Men är det okej, enligt Alexander Christiansson, att det finns ledamöter i riksdagen, i den här kammaren, som själva har aktier i spelbolag som driver på spelmissbruk och spelberoende? Sedan kommer man hit och röstar nej till hårdare regler för marknadsföring för just de bolagen. Är det hyckleri eller inte? (Applåder)

Anf. 35 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik:

Fru talman! Tack, Azadeh Rojhan, för frågorna och kanske även för svaren!

Är det rimligt att riksdagsledamöter äger aktier i privata kommersiella bolag? Ja, det tycker jag ändå att det är. Jag tycker inte att det är så konstigt. Konsumentskydd är en annan diskussion, och jag står bakom att det finns stora problem när det kommer till kommersiella aktörers kasinoverksamhet och hur vi som politiker ska gå in och reglera och skydda. Där har vi kanske olika åsikter, men i grunden är det klart att staten har ett stort ansvar för att på olika sätt reglera aggressiv marknadsföring.

Tillbaka till frågan: I går på partiledardebatten ställde statsministern en fråga till er partiordförande Magdalena Andersson kopplat till alla dessa människor som har drabbats kraftigt av er egen verksamhet, och eftersom det är det jag ställer frågor om kanske vi ska hålla oss till det nu. Magdalena Andersson kunde då inte förmå sig att be alla de människor som har drabbats om ursäkt. Från Socialdemokraterna har de fått beskedet "Kontakta oss! Kontakta Kombilotteriet, så kommer vi att åtgärda alltihop!", men de får inga svar och ingen hjälp.

Kan Azadeh Rojhan be alla dessa människor om ursäkt för det som Socialdemokraterna har åsamkat dem? (Applåder)

Anf. 36 AZADEH ROJHAN (S) replik:

Fru talman! På samma sätt som Alexander Christiansson inte vill prata om partisekreteraren som har stora investeringar i stora aktiebolag och anser att det inte är en debatt eller fråga som rör det vi diskuterar här tycker inte jag att jag som individ och enskild ledamot för Socialdemokraterna kan ta ansvar för de felaktigheter som Kombilotteriet och Kombispiel i stort har begått.

Däremot står jag här rakryggad och säger att det är fel att dessa misstag har begåtts. Det är fel att vi står här i dag och ens behöver debattera de här frågorna. Men det är ju så att vi faktiskt inte debatterar tillsyn, hårdare krav och hur vi kan stärka konsumentskyddet. Vi debatterar ingenting av det.

Prot. 2024/25:131
12 juni

Partipolitiska lotterier

Vi debatterar enbart hur vi kan strypa det största oppositionspartiets finansiering, och argumenten för det är desamma som vi använde när vi ville stoppa de stora spelbolagens möjligheter att nå barn och unga för att hindra fler från att hamna i spelmissbruk och spelberoende och bli skuldsatta. Men då sa ni nej.

Det ni håller på med just nu är låtsasmoral. Det är låtsasmoral rakt igenom, för om det fanns moral ska samma moral gälla i alla sammanhang. Det ska finnas en röd tråd, och jag saknar den röda tråden i agerandet från Tidöpartierna. Det här handlar enbart om en enda sak, och jag tycker faktiskt att det är synd att Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna som tre starka, statsmannamässiga partier inte förstår det utan låter sig fångas av Sverigedemokraterna i detta. Det är faktiskt djupt beklagligt. (Applåder)

Anf. 37 MALIN DANIELSSON (L):

Fru talman! Jag kom att tänka på uttrycket ”anfall är bästa försvar”. Det är en lite hetsig och härlig debatt här i dag.

För att ta ned tonen lite grann tänkte jag berätta om första gången som jag vann på lotteri. Det var på lottakårens julbasar på Brooktorpsgården i Halmstad. Det är en årlig tradition att ha julbasar där i samband med julsmytningen.

Jag tror att jag kanske var åtta år gammal och fick en sådan där lott, ni vet, som man rullar upp. Jag vann storvinsten och var jätteglad. Storvinsten var ett flak med konserverade champinjoner. Det var ju inte direkt som att vinna en gigantisk chokladkartong på tivoli, men jag gick ändå därifrån och var väldigt stolt över de här champinjoner, även om jag som åtta-åring kanske inte tyckte att det var den roligaste vinsten.

Så här 40 år senare är jag ändå glad att det finns organisationer som förstod det där med beredskap långt innan det blev en fråga på allas läppar. Lotten som vi köpte där på julbasaren och som gav flaket med burkchampinjoner köptes ju inte för att vi ville ha de där burkchampinjoner utan för att vi ville stödja den lokala lottakåren och deras viktiga arbete.

Det här är en av de stora skillnaderna mellan allmännyttiga lotterier och andra kommersiella lotterier: Man köper lotten till stöd för organisationen.

Fru talman! Lotterier har en lång historia i vårt samhälle. Redan under 1700-talet användes lotterier för att finansiera allmännyttiga projekt som att bygga broar, bibliotek och skolor. Idén var, och är fortfarande, ganska enkel: frivilliga bidrag i form av spel där överskottet går till något gott. Ett av de mest framstående exemplen är det statliga nummerlotteriet som inrättades på 1770-talet. Den första dragningen ägde rum 1773, och intäkterna gick bland annat till Gustav II Adolfs staty, som står inte så långt härifrån. Hade det varit ett liberalt lotteri hade pengarna kanske gått till något annat än en kungastaty. Men detta är historia.

Fru talman! I modern tid har allmännyttiga lotterier fortsatt att spela en viktig roll för civilsamhället. Idrottsrörelsen, scouterna och nykterhetsrörelsen – listan är väldigt lång över organisationer som har kunnat växa och verka tack vare intäkter från lotterier. Det är bra och stärker det ideella engagemanget. Som liberal stöder jag det helhjärtat. Med barn inom idrotten säljer barnen, eller kanske vanligare jag, lotter med jämna mellanrum. Vi är alltid väldigt noga med att berätta att det är till stöd för den ideella

idrottsföreningen och att pengarna går till lagkassan så att alla kan följa med på cupen som man ska spela.

Skälet till att vi är tydliga med det är uppenbart. Många hade kanske aldrig ens köpt en lott om det inte var för att stödja den lokala idrottsföreningen. Hela poängen med allmännyttiga lotterier är ju att de säljs till förmån för något.

Därför är jag ganska förvånad över att vi nu behöver lagstifta om att det ska framgå vem som får överskottet av ett allmännyttigt lotteri när det säljs av ett politiskt parti. Det borde ligga i sakens natur att man vill skylta med det, att det är det som är försäljningsargumentet. Annars är det som vilket kommersiellt lotteri som helst.

Men uppenbarligen är det inte naturligt för vissa av dem som driver partipolitiska lotterier. För ett tag sedan fick jag upp en annons i sociala medier. Jag hade på känn att annonsen var från ett av de lotterier som vi debatterar här i dag och där Socialdemokraterna var förmånstagare, men jag var inte riktigt säker. Jag gick därför in på annonsen och skrollade och skrollade och skrollade. Ingenstans i annonsen hittade jag vem som var förmånstagare. Först efter en hel del letande på hemsidan hittade jag informationen.

Fru talman! Vad händer när ett politiskt parti, ett maktbärande organ i vårt demokratiska system, använder lotterier för att finansiera sin verksamhet men gör det utan att det tydligt framgår vem som står bakom lotteriet? När en person köper en lott utan att veta att man i själva verket bidrar till ett parti har vi faktiskt klivit över en gräns. Det handlar om transparens, om tydlig märkning och om att varje medborgare ska kunna göra ett informerat val. Det är nämligen så vi bygger förtroende och tillit till politiken, civilsamhället och hela vårt demokratiska system.

Som liberal utgår jag från individens rätt att fatta egna beslut. Men för att kunna göra det behövs kunskap, öppenhet och ärlighet. Om jag köper en lott på lottakårens julbasar är det tydligt vart pengarna går. Om jag spelar på chokladhjulet på tivolit är det tydligt att det går till en kommersiell verksamhet. Men om jag köper en lott i något av A-lotterierna är det mycket svårt att få reda på att jag samtidigt stöder ett parti, oavsett om jag vill det eller inte.

Det kan aldrig vara rimligt att partier gömmer sin finansiering bakom bolagsnamn som inte direkt signalerar politisk tillhörighet. Det kan aldrig vara i linje med liberala värderingar att vilseleda människor i syfte att tjäna pengar. Det är oetiskt, och det skadar tilltron till vår demokrati och vårt demokratiska system när ett parti hanterar lotterier på det här sättet.

Vi måste kunna kräva av alla som driver lotterier med politiskt syfte att man redovisar vem pengarna går till. Det ska framgå på lotten och i reklamen. Det är en ganska liten förändring, men den är av stor principiell betydelse. Vi borde inte behöva lagstifta. Det borde ha varit självklart.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 38 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik:

Fru talman! Jag delar faktiskt en liknande erfarenhet som den Malin Danielsson redogjorde för. Jag minns när jag i sjuårsåldern vann en knivslip på ett lotteri. Jag var jätteglad fast jag inte hade en aning om vad jag skulle göra med den där maskinen. Det är spännande med lotterier. Det kan vi enas om.

Det jag funderar över är intresset för och värnandet av konsumenternas rättigheter. Vi är överens om att det är väldigt viktigt när man köper en lott eller en annan produkt att man förstår vart vinsten går.

Vänsterpartiet har ett annat förslag i dag för riksdagen att ta ställning till. Vi vill öppna för att det ges mer information än vad regeringen föreslår. Oavsett om det är ett parti, en förening eller ett privat företag som bedriver lotteri och spel ska det framgå vem som är förmånstagare och vem som kommer att få ta del av vinsten.

Jag undrar varför inte Liberalerna kunde ställa sig bakom att det inte bara är när partier har lotterier utan även när andra aktörer säljer spel som den här informationen skulle kunna nå konsumenterna. Det förslaget ligger alltså också på bordet i dag.

Anf. 39 MALIN DANIELSSON (L) replik:

Fru talman! Jag tänker att det här handlar om de partipolitiska lotterierna. Vi lagstiftar kring dem. Jag tror att vi behöver återkomma i många sammanhang kring lotteriverksamhet över huvud taget. Debatten i dag har handlat om spelverksamhet, lotterier och hur utsatta många människor är. De kanske luras att mot sin vilja prenumerera på lotter och så vidare.

Jag tror att vi behöver göra mycket mer. Transparens är alltid bra. Jag tror att vi behöver hitta en bra balans, inte minst för våra allmännyttiga organisationer i stort, alltså vårt ideella civilsamhälle. Det handlar om att kunna dra nytta av lotteriverksamhet och ha lagom mycket krav på hur man ska redovisa och vad man behöver framställa för att det ska vara ett bra sätt att ta in pengar.

Med det sagt är det rimligt att ställa större krav på politiska partier. Det är ett större ställningstagande att stödja ett parti än att stödja till exempel lottakåren eller lotteriet ledamoten vann på. Därför tycker jag att det är vettigt med en särlagstiftning. Men Liberalerna är såklart öppna för att ha transparens i så många olika frågor som möjligt och återkommer gärna till det vid ett senare tillfälle.

Anf. 40 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik:

Fru talman! Tack, Malin Danielsson, för svaret!

Jag tänker att en av anledningarna till det höga tonläget i debatten i dag är diskussionen om regeringens syfte. Man argumenterar på ett visst sätt. Man vill skydda konsumenter. Man vill att allmänheten ska veta vart pengar går. Men man ser inte att det intresset faktiskt gäller brett. Man pekar bara ut de partipolitiska lotterierna. Det är därför vi är så kritiska på oppositionssidan. Vi tycker inte att man ser till det generella intresset.

Vi blir helt enkelt lite misstänksamma när vi ser att det bara är Socialdemokraterna som kommer att råka illa ut med den här reformen. Det hade varit fullt möjligt att utforma en bredare lagstiftning, om man är ute efter den transparens som Malin Danielsson lyfter fram. Det hade varit fullt möjligt också nu i efterhand att ställa sig bakom förslag från oppositionen som gynnar konsumenten.

Under den här mandatperioden har regeringen bedrivit en konsumentfientlig politik när de tagit bort stödet till organisationen Sveriges Konsumenter, som man kan vända sig till om man har hamnat i knipa på grund av felaktiga försäljningsmetoder eller annan oseriös försäljning från priva-

ta företag eller föreningar. Då kan man vända sig till en av deras konsumentföreningar.

Regeringen har alltså tagit bort hela det statliga stödet till organisationen Sveriges Konsumenter, som representerar oss konsumenter på EU-nivå. När det gäller olika typer av remissvar är de en jätteviktig instans för att bevaka konsumenternas intressen. Det stödet har regeringen plockat bort. Jag vill veta varför, om det är som Malin Danielsson säger, att man faktiskt vill konsumenternas bästa.

Anf. 41 MALIN DANIELSSON (L) replik:

Fru talman! Tack, Vasiliki Tsouplaki, för frågan!

Jag kan försäkra ledamoten om att man inte behöver vara misstänksam. Man behöver inte vara orolig. Det här handlar inte om ett enskilt parti, även om partiet i fråga gärna vill att solen kretsar kring just det partiet. Det här handlar om transparens. Anledningen till att det kommit upp en lagstiftning i denna fråga är att problemen har uppdagats framför allt i de partipolitiska lotterierna. Det har inte varit ett problem bland de allmännyttiga lotterierna i samma utsträckning.

Detta har granskats gång på gång. Jag läste häromdagen i Dagens Nyheter en granskning från 2017. Jag tror att det var ungefär 9 000 personer som hade kommit till Kronofogden på grund av prenumerationslotterier som erbjudits inom ramen för det här partipolitiska lotteriet. Även om det kommit fram flera gånger i granskningar har det inte åtgärdats. Då är det lagstiftning vi har att ta till. Det är därför vi arbetar med detta i dag.

Jag tycker, precis som jag sa i replikskiftet med Mats Berglund, att ansvaret är betydligt större för oss partier än vad det kan vara för civilsamhället i stort. Det är vi som är maktbärande. Det är vi som får lagstifta. Det är vi som kan skapa möjligheter för och också göra begränsningar av detta. I det här läget, efter alla år av granskning av A-loterierna och andra partipolitiska lotterier, har vi kommit till gränsen där det behövs lagstiftning.

Konsumentfrågan är otroligt viktig. Jag tror att vi behöver göra olika insatser för att skapa bättre förutsättningar för konsumentmakt. Enskilda individer ska ha makt att välja och välja bort saker. Vad gäller stödet till Sveriges Konsumenter har jag inget svar i dagsläget utan återkommer gärna vid ett annat tillfälle när vi diskuterar konsumentfrågor.

(Applåder)

(forts. § 7)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 13.47 på förslag av andre vice talmannen att ajournera sammanträdet till kl. 14.00, då statsministerns frågestund skulle börja.

Återupptaget sammanträde

Sammanträdet återupptogs kl. 14.00.

§ 6 Statsministerns frågestund

Brottslighet och HVB-hem

Anf. 42 LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! I sin regeringsförklaring i september 2024 talade statsministern om en kriminalpolitisk offensiv utan motstycke. Men verkligheten talar sitt tydliga språk. Enligt polisens statistik drabbades Sverige mellan september 2024 och maj 2025 av 161 skjutningar, där 39 personer dödades och 36 skadades, och 142 sprängningar, varav hela 33 bara i januari. Den organiserade brottsligheten visar inga tecken på reträtt den utlovade offensiven till trots.

Samtidigt som detta våld pågår på våra gator har gängkriminella kunnat etablera sig inom välfärdssektorn. De driver bland annat HVB-hem, alltså verksamheter som är tänkta att skydda barn i utsatthet men som i stället har kommit att bli baser för kriminalitet och rekrytering. Polisen har varnat för att vissa HVB-hem används som lager för vapen och narkotika och att barn i samhällets vård riskerar att sugas in i gängens inre krets. Detta handlar inte bara om bristande tillsyn, utan det är ett systemfel.

Vi vet att nästan 75 procent av alla HVB-hem i Sverige drivs av privata aktörer. Det betyder att våra gemensamma skattemedel avsedda för vård och trygghet i vissa fall finansierar grov brottslighet, i ett system där tillstånd till och med kan säljas på Blocket. Det kan inte kallas annat än svag och ibland kanske till och med obefintlig kontroll.

Jag frågar därför statsministern: När får detta ett slut? När avser regeringen att återta kontrollen över HVB-verksamheten och säkerställa att barnen skyddas och inte placeras i händerna på kriminella?

(Applåder)

Anf. 43 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Låt mig bara först av allt framföra Sveriges kondoleanser med anledning av den förfärliga olycka som skedde med ett mer eller mindre fullsatt trafikflygplan på väg från Indien till Storbritannien. Det handlar om förfärligt många dödsoffer från Indien och Storbritannien. Sådant här sker dessbättre väldigt sällan. Men det är förfärligt varje gång det inträffar, och Sverige kondolerar.

Herr talman! Det är alldeles korrekt att vi gör en riktigt stor omläggning av kriminalpolitiken. Jag vet att ni inte hade kunnat eller velat göra det, men vi gör det. I går eller möjligen i förrgår kom vi med en i praktiken ny brottsbalk. Det handlar om ett perspektivskifte i synen på brottsoffer och samhällsskydd – allt det Sverige har saknat under så lång tid. Denna omläggning gör vi nu.

Rätt ofta röstar Socialdemokraterna ja till våra förändringar, vilket är senkommet men välkommet. Ni hade själva inte kunnat lägga förslagen på bordet eftersom ni inte hade kunnat få majoritet för dem ens inom er egen regering. Men ni är välkomna att göra den nytta ni kan göra genom att rösta ja till ett antal av våra förslag. Tråkigt är bara att Vänsterpartiet och Miljöpartiet ofta röstar nej till de förändringar vi lägger på bordet, vilket antyder vad en socialdemokratisk, vänsterpartistisk och miljöpartistisk regering hade kunnat göra åt dessa saker, det vill säga ingenting.

Herr talman! Det är viktigt att säga att resultaten är uppenbara. Polisen är entydig. Det är fler brott som förebyggs och stoppas innan de begås. Det är fler brott som klaras upp, framför allt i gängkriminell miljö, och vi låser in många fler. Jag påpekade i går att vi har 19 000 utdömda fängelseår, framför allt för att farliga människor låses in mycket längre. Sådant orkade ni inte göra, men sådant gör vi.

Herr talman! Om vi ska vara lite noga så jag en annan sak före valet som jag fick kritik för: att det kommer att ta hela 20-talet att lägga om politiken. Så stora är de svenska problemen med gängkriminalitet och integrationskopplade misslyckanden som också leder till kriminalitet. Det kommer att ta tid att lägga om denna politik och få den att verka, och just därför har vi driv i stegen och bråttom – så bråttom att vi får kritik, ibland från er, för att vi har *för* bråttom och går för hårt fram och för långt. Den kritiken kan vi leva med.

Vi ser goda resultat, men jobbet är långtifrån färdigt.
(Applåder)

Anf. 44 LENA HALLENGREN (S):

Herr talman! Låt mig påminna statsministern om att vi höjde ett åttiototal straff och öppnade polisutbildningar som tidigare borgerliga regeringar hade lagt ned.

Det som möjligen missades av statsministern var svaret på min fråga: När får vi ett slut på HVB-hem som drivs av gängkriminella som rekryterar unga som är i behov av samhällets vård? Eller var svaret kanske att det tar 20-talet ut eller ett tjugotal år? Det var inte helt uppenbart för mig.

Jag frågar statsministern igen: När kan vi räkna med att vi har HVB-hem och en verksamhet som samhället har kontroll över, där de unga inte blir rekryterade till kriminella gäng och där HVB-hemmen inte används som lager för vapen och narkotika? När, statsministern?

Anf. 45 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag sa att det kommer att ta många år att på allvar lösa de stora problem som är kopplade till för stor invandring, dålig integration och dålig kriminalpolitik. Vi har lagt om kursen rejält – annars kunde ni inte rösta ja till dessa förslag – men det kommer att ta tid innan allt detta får effekt. Det är väl alldeles uppenbart. Den som låtsas att man snabbt bryter utanförskap, gängkultur, hederskultur och normlöshet vet inte vad den pratar om. Men vi ser goda resultat.

Låt mig påpeka att Inspektionen för vård och omsorg lade 40 förslag på den förra regeringens bord som ni struntade i. Ni gjorde möjligen något åt en eller två saker medan vi håller på med 19 av deras åtgärdsförändringar. Det handlar bland annat om bättre kontroll för att kunna stoppa dem med felaktiga syften för sin verksamhet och om att kunna ta bort dåliga utförare.

Men det är ett intressant tecken. Gängkriminalitet finns överallt, inklusive i Socialdemokraternas egna lotterier. Ni har också problem att hantera.

(Applåder)

Anf. 46 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD):

Herr talman! Under det senaste decenniet har ett fenomen blivit allt allvarligare, nämligen telefonbedragare som lurar äldre och dementa på olika sätt. Det aktualiserades inte minst när det visade sig att Socialdemokraterna hade ett lotteri där gängkriminella, till och med Adrianas mördare, sålde lotter från Solkusten.

Som grädde på moset visade det sig att man använde sina egna medlemsregister som kundunderlag för de bolagen när de skulle sälja lotter till äldre, alltså Socialdemokraternas egna medlemmar här hemma i Sverige. Det är skamligt.

Nu begränsar Sverigedemokraterna tillsammans med regeringen dessa beteenden genom de regleringar vi går fram med. Men jag vill fråga statsministern hur andra bolag som bedriver den sortens verksamhet, alltså telefonbedrägerier, ska kunna stoppas på ett mer generellt och brett plan.

Anf. 47 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Det här är en högaktuell fråga, av flera skäl. Det ena är bredare, att vi nu på allvar tar itu med dem som försöker bedra äldre. Bankerna är en otroligt viktig del i detta. Jag har haft möte med alla bankcheferna för att diskutera hur de själva kan komma åt till exempel missbruket av digitala uppgifter, som många använder sig av.

Det andra är att polisen är på frågan om bedrägerier mot äldre. Jag var själv med polisen när en 85-årig kvinna på Lidingö just hade blivit lurad och fick se vad det gör med människor som blivit brutalt lurade på mycket pengar.

Det tredje är speciellt lotterierna. Det måste delas in i två delar. Den ena är att Socialdemokraterna hade riggat ett regelverk som skulle gynna just deras lotterier. Det tar vi nu bort. Det ska inte finnas specialregelverk som är generösa mot just politiska partier, oavsett om man missbrukar det eller inte. Det tar vi bort.

Sedan är det specialfrågan, hur man ens kan ha gängkriminella kopplingar till sina lotterier. Men det är nog mer ett brett exempel på att gängkriminella tar sig in överallt. Det är problemet.

Anf. 48 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD):

Herr talman! Tack för svaret, statsministern!

Min följdfråga är kopplad till statsministerns svar på slutet. När det gäller den verksamheten driver Socialdemokraterna ett annat bolag som heter Svenska Lotterier och Insamlingar AB. Där använder man sig av välgörenhetsorganisationers varumärken för att sälja lotter, och en del av vinsten går till Socialdemokraternas partikassa. Det innebär att människor som köper en lott i tron att de stöder forskning och välgörenhet alltså stöder Socialdemokraterna.

Statsministern brukar säga: Allt som är lagligt är inte lämpligt. Jag undrar hur statsministern ser på det här fenomenet.

Anf. 49 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! I den proposition vi har lagt fram finns det tre centrala förändringar. Den ena är att man inte längre ska kunna sälja partipolitiska lotter på kredit. Man ska inte lura människor som inte borde köpa lotter. Den andra är att även politiska lotterier ska betala spelskatt. Vi tar bort ett undantag som var till för att gynna Socialdemokraterna. Den tredje är att om man nu säljer lotter ska det vara tydligt, glasklart, vilket parti som ligger bakom.

Om detta inte räcker överväger vi förbud. Men jag har goda förhoppningar om att det här kommer att minska missbruket.

(Applåder)

Vapenembargo mot Israel

Anf. 50 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr talman och statsministern! Den humanitära situationen i Gaza är förödande. Hela befolkningen befinner sig i svält och ett lidande i ett totalt sönderbombat Gaza. Internationella domstolen har beslutat att Israels ockupation är olaglig och måste upphöra. Domstolen har även beslutat att ingen annan stat får stödja Israels ockupation av Palestina.

Det svenska företaget Aimpoint levererar genom ett samarbetsavtal med det israeliska företaget Emtan rödpunktsikten till Israel. Det har senare upptäckts på vapen som delats ut till israeliska bosättare och hos den israeliska militären av säkerhetsministern Itamar Ben-Gvir.

Samme Ben-Gvir har nu belagts med sanktioner av Storbritannien, Norge, Kanada, Australien och Nya Zeeland. Den svenska regeringen anser att han också ska omfattas av EU-sanktioner. Borde inte regeringen då också stoppa vapenhandeln med Israel och införa ett vapenembargo mot Israel?

Anf. 51 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag börjar bakifrån. När det gäller själva försäljningen av vapen och försvarsmateriel har Sverige, som alla vet, en mycket restriktiv lagstiftning sedan många år tillbaka. Det är en självständig myndighet, ISP, som fattar beslut om i vilken mån det över huvud taget får säljas och till vilka länder. Det fattar inte regeringen beslut om. Jag har ingen kunskap om det här specifika fallet, men besluten måste ha passerat ISP. Annars får man inte sälja. Jag känner mig trygg med den hanteringen.

När det gäller den mycket bredare frågan om Gaza är vi överens om en sak; det är en förfärlig situation i Gaza. Israel förtjänar kritik. Och de får kritik, i ökande grad och också från andra EU-länder. Det är bra, men det räcker ännu inte.

Däremot tycker jag att det sprids mycket felaktiga bilder av vad Sverige nu gör. Det sprids aktiv desinformation om att Sverige inte stöttar Gazas civilbefolkning. Det är helt felaktigt. Vi är näst störst i EU och femte störst i världen i fråga om humanitärt bistånd till civilbefolkningen i Gaza. Att förneka detta är att piska upp stämningen i Sverige.

(Applåder)

Anf. 52 HÅKAN SVENNELING (V):

Herr talman! Även om regeringen gör en del saker är det uppenbart att regeringen skulle kunna göra mycket mer för att sätta press på Israels regering. Det är en marginellt hårdare ton från regeringen mot Israel vi har sett under sensvåren, men den är långtifrån tillräcklig.

Nu sker bland annat en översyn av det förmånliga associeringsavtalet mellan EU och Israel. Det är uppenbart att Israel genom det folkmord som man genomför i Gaza bryter mot de mänskliga rättigheterna och därigenom mot avtalet med EU.

Kommer Sverige att driva på för att associeringsavtalet med Israel suspenderas?

(Applåder)

Anf. 53 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Det är riktigt. Vi driver på för en översyn av det avtalet. Och vi driver på för sanktioner mot individer som vi tycker agerar på ett extremistiskt sätt. Allt detta driver Sverige inom ramen för EU – och vi gör dessutom riktigt stora insatser. Vi har fördubblat stödet till civilbefolkningen i Gaza.

Allt detta borde de som i stället sprider terrorromantik och låtsas att Sverige inte gör någonting säga i klartext för att få stopp på det hot och det hat som sprids i Sverige.

(Applåder)

Arbetslösheten

Anf. 54 DANIEL BÄCKSTRÖM (C):

Herr talman! Dessa veckor är det, mitt i allt annat som sker, studentfirande. Det innebär stora steg i livet, inte minst för ungdomarna. Men vi kan se att det finns stor osäkerhet om vad som väntar i arbetslivet och förutsättningarna för att hitta vägarna vidare.

Vi har en stor arbetslöshetskris i Sverige. Över 500 000 är arbetslösa. En halv miljon motsvarar 8,6 procent. Bortsett från pandemin är arbetslösheten nu den högsta sedan 2010. Vi har den tredje högsta arbetslösheten i EU, högre än i till exempel Grekland.

Vi kan också se att 100 000 har förlorat sina jobb de senaste åren, under Tidöregeringens ansvar. Och den här våren har vi tagit del av nyheter om ytterligare varsel, nedläggningar och konkurser. Det slår stenhårt mot människor och bygder runt om i vårt land.

Ett av många exempel är hemifrån mitt Värmland. I norra Torsby har Moelven tagit beslut om att lägga ned ett sågverk. Det berör 38 personer: 24 anställda och 14 leverantörer. Det får extra stora konsekvenser i en bygd där det finns få alternativ på arbetsmarknaden.

Dessutom är 28 procent av ungdomarna under 25 år arbetslösa.

Vi har oerhört mycket att fundera på. Hur skapas jobb? Möjligheterna finns i att små företag, som är jobbskaparna, ska få möjligheter att just skapa jobb.

Min fråga till statsministern är: Vilka konkreta åtgärder avser regeringen att vidta den här sommaren för att det ska anställas mer och skapas fler arbetstillfällen i vårt land?

Anf. 55 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Låt mig dela in svaret i två delar, som båda är viktiga. Jag tror att vi kommer att kunna enas om en del och vara oeniga om en del.

Den ena delen är att i grund och botten är den svenska arbetslösheten tudelad. Vi har väldigt hög arbetslöshet bland människor som har kommit till Sverige, som inte talar svenska, som har låg utbildning och som kanske inte har någon erfarenhet alls av svensk arbetsmarknad. Det är en invandrarrelaterad arbetslöshet som är strukturell, långvarig och oberoende av konjunkturer. Inte minst Centerpartiet bär ett betydande ansvar för den ohållbara invandringspolitik som fördes under lång tid. Nu lägger vi om den politiken.

Den andra delen är konjunkturrell. Vi vet alla att arbetslösheten stiger i lågkonjunktur och sjunker i högkonjunktur. Det är inget dramatiskt, så länge människor har en chans att få ett nytt arbete. Ofta har det fungerat bra i Sverige. Vi är bra på omskolning, på upskilling som man säger på engelska, och att skaffa oss nya kunskaper. Vi har omfattande program och system för detta som ofta fungerar väldigt bra. Det är också viktigt att man verkligen lär sig de saker som behövs på den arbetsmarknad som nu växer fram.

Mycket handlar också om den höga inflationen. Den höga inflationen gjorde att många företag hade svårt att klara av konkurrensen. Vi har nu fått ned inflationen. Förra året förstärkte vi de offentliga insatserna med 70 miljarder kronor för att få igång hjulen igen. Det är normalt så vi gör i Sverige för att parera tillfällig arbetslöshet.

Jag är mycket mer bekymrad över den invandrarrelaterade arbetslösheten än över den som mest beror på konjunkturen. Men man ska ha ögonen på den senare också.

Det andra som ledamoten pekar på är företagandeklimatet. Där är vi överens om det allra mesta: bättre företagsklimat i Sverige, lägre skatter för dem som gör stora insatser och tar stora risker, landsbygdens företagande och skogens företagande.

Då undrar man lite nyfiket: Med vilka ska ni få igenom den politiken så länge ni har era vänner till vänster?

Anf. 56 DANIEL BÄCKSTRÖM (C):

Herr talman! Jag tolkar statsministerns svar som att detta är ett normalläge, som accepteras.

I stället för att komma med konkreta åtgärder den här våren som möter arbetsmarknadens utmaningar väljer ju regeringen att höja kostnaderna för företag med 11 miljarder. Det blir dyrare att anställa och svårare att anställa. Man försvårar kompetensförsörjningen, och man skapar en hel del ytterligare regelkrångel för företagen.

I stället för att aktivt möta den svåra utmaning som Sverige nu har med den stora arbetslöshetskrisen väljer regeringen att avvakta eller att inte återkomma med mer än väldigt marginella åtgärder som samordnar insatser. Det skapar inte nya jobb. Det skapar inte heller tillfällen för människor, särskilt inte unga, att ta klivet in i anställning eller sysselsättning.

Frågan kvarstår: Hur tänker regeringen med statsministern i spetsen minska regelkrånglet, sänka kostnader för företagen och möta kompetensbristen just denna sommar, när det är så akut?

Anf. 57 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Det var bra att det här kom upp, för vi gör stora insatser. Yrkesutbildning är antagligen en av de absolut viktigaste insatser man kan göra för att människor som inte har riktigt bra svenska eller traditionell svensk skolunderbyggnad ska kunna lära sig specifika yrken där det finns brister i dag.

Man kan kräva att människor ska flytta på sig – flytta till de delar av Sverige där det finns fler arbeten att söka. Det finns 150 000 lediga jobb, varav många inte kräver omfattande utbildning. Hur är det möjligt samtidigt som vi har många människor som lever på bidrag i helt andra delar av Sverige?

Man kan kräva heltidsinsatser för att få bidrag över huvud taget så att människor gör någonting som ökar chansen att bli anställd. I *PI Morgon* i går hade de ett inslag om en kille som har varit i Sverige i 16 år, knappt lärt sig någon svenska över huvud taget och avbrutit praktikplatser sju gånger. Det är inte okej i Sverige. Om man har sådana system uppmuntrar man till långvarigt bidragsberoende. Det är dåligt för den enskilde och dåligt för Sverige.

(Applåder)

Strandskyddet

Anf. 58 AMANDA LIND (MP):

Herr talman! Sverige är ett land med tusentals sjöar och mil efter mil av kust. Våra orörda stränder är en fantastisk resurs, och strandskyddet är kanske det svenskaste vi har. Det gör att naturen är öppen och inte inhägnad, att alla barn kan bada i sjön även om ingen i byn äger strandmarken och att fiskare, vandrare och bärplockare har samma rätt oavsett inkomst.

Regeringen har redan avskaffat strandskyddsreglerna vid de minsta sjöarna och vattendragen i hela Sverige. Nu går man fram och hotar att avskaffa hela regelverket. I går slogs det fast att regeringen nu tar nästa steg för att reformera strandskyddet och skapa lättnader i regelverket.

Att man pratar om lättnader är både missvisande och vilseledande, för det regeringen i själva verket gör är att man öppnar upp för att avskaffa hela den befintliga lagstiftningen. Det handlar alltså inte om en mindre justering av lagstiftningen utan om att lagstiftningen helt kan tas bort.

Jag läser från regeringens egen hemsida: "Utredaren ska även föreslå en helt ny modell som innebär att kommunen i fråga om kuststräckor, insjöar och vattendrag får besluta i vilken utsträckning strandskydd ska gälla."

I stället för ett generellt strandskydd är det alltså kommunen som ska bestämma om det kanske ska finnas strandskydd, om det över huvud taget finns resurser att göra den bedömningen, och var man ska inrätta skydd.

Det här beskrivs som en reform för landsbygden, men i själva verket riskerar det att gynna ett fåtal markägare på bekostnad av alla andra.

Regeringen säger gärna att man står upp för strandskyddet. Samtidigt presenterar man en utredning med direktiv som innebär att man öppnar för att riva upp och helt montera ned det befintliga skyddet.

Mina frågor till statsministern är: Vill statsministern urholka allemansrätten, som under så många år har tillgängliggjort Sveriges stränder för

dess befolkning? Och vill statsministern fortfarande ha ett generellt strandskydd i Sverige?
(Applåder)

Prot. 2024/25:131
12 juni

*Statsministerns
frågestund*

Anf. 59 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag tror att det är Sveriges sjöar och den svenska allemansrätten som är det svenskaste som finns. Strandskyddsreglerna är nog det mest byråkratiskt svenska som finns. Det är väldigt få som tycker att dagens regler är bra. Men här tycker vi genuint olika, och det är bra att ha en diskussion om den saken.

Vi tycker att dagens regler fungerar dåligt. Regering på regering har tillsatt försök att, som det heter, justera strandskyddet – liberalisera det lite grann. Det brukar varje gång landa i att reglerna blir ännu striktare.

Vi står på landets kommuners sida. De är bättre skickade att avgöra vilka stränder vid vilka sjöar som bör bli föremål för mer bebyggelse så att fler kan komma nära de sjöarna och vilka som redan är så pass exploaterade att man inte ska göra mer. Det här vill landets kommunalråd göra, nästan oberoende av partifärg, för de kan sin egen bygd. De vet var man skulle kunna få till utvecklingspotential i sin egen kommun.

De svenska strandskyddsreglerna är i praktiken till för att lägga en blöt filt över allt och stoppa allt. Det vet nästan alla kommunalpolitiker och andra som försöker göra något riktigt bra för sin egen bygd men som stoppas av en länsstyrelse som skyller på en lagstiftning.

Alla vet att det är på det här sättet. Att ni tycker tvärtom tycker jag är hedervärt. Man kan tycka så. Vi tycker inte så. Därför tillsatte vi i går en riktig utredning som på allvar vänder på bevisbördan.

Strandskydd ska finnas där det är påkallat. Strandskydd ska inte användas för att stoppa all utveckling överallt i hela Sverige så fort man är nära ett vattendrag eller en sjö.

(Applåder)

Anf. 60 AMANDA LIND (MP):

Herr talman! Det låter ju bra att statsministern vill stå på kommunalråds sida. Svenska folket värnar ett starkt strandskydd. Jag står på svenska folkets sida.

Jag noterade att statsministern inte svarade på min fråga om vi fortsatt ska ha ett generellt strandskydd i Sverige. Ja, vi kan se över regler. Vi kan göra dem tydligare och mer träffsäkra. Men att justera lagstiftningen är inte samma sak som att öppna för att helt ta bort den.

Om regeringen väljer att gå fram med den typen av förslag vore det ett dråpslag både mot allemansrätten och mot strändernas växt- och djurliv. Jag förutsätter att statsministern vet hur viktigt det är som nav för hela ekosystemen längs våra kuster och längs våra sjöar.

Vi ska komma ihåg att när stränder privatiseras försvinner något vi aldrig kan få tillbaka: den gemensamma rätten till naturen. Då blir fler platser förbjudet område, och då minskar möjligheten till rekreation, friluftsliv och turism.

Jag frågar igen: Vill statsministern fortfarande ha ett generellt strandskydd i Sverige?

(Applåder)

Anf. 61 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Regeringens uppfattning är förstås den som vi gav i uppdrag till den utredning som nu går igång: Det ska finnas strandskydd där det behövs och är påkallat.

Strandskydd ska inte användas för att stoppa all utveckling så fort man är nära vatten. Då stoppar man utveckling på massor av ställen i Sverige som ingen kommer åt under några som helst omständigheter. Det kan inte vara vitsen med strandskydd.

Om vi kan tillgängliggöra större delar av attraktiva delar av Sverige så att fler får möjlighet att uppleva detta är det en fördel. Sedan finns det utan tvivel platser som redan är så exploaterade att ytterligare exploatering inte ska ske. Det är inget konstigt i detta.

Jag är övertygad om att väldigt många kommuner i Sverige tror på sin egen förmåga att göra bedömningen av vilka delar som ska förbli helt oexploaterade och vilka delar som tvärtom kan öppnas upp för mer bebyggelse och så att fler människor får tillgång till svenska vatten. Man ska inte bara använda vatten som ett ständigt hinder för precis allting.

(Applåder)

Socialdemokraternas politik

Anf. 62 GUSTAF GÖTHBERG (M):

Herr talman! Hälften av de tio grundskolor i Sverige som har sämst resultat ligger i socialdemokratiskt styrda Göteborg. I min hemstad har vi Sveriges längsta köer till den kommunala familjerådgivningen, och skatetrycket är högt. Stadens politiska ledning gör ideologiska kullerbyttor och briljerar i kategorierna misskötsel och vänstersvängar och har politiker som delges misstanke om tjänstefel för nämndbeslut och olagliga upphandlingar.

För en tid sedan samlades just Socialdemokraterna till kongress i Göteborg. Det blev tydligt att vänstersvängen fortsätter i form av förkortad arbetstid, färre jobb, höjda bidrag och skattesmällar mot vanligt folk. Miljarderna rullar när tillväxt och trygghet sätts på undantag.

Det här är farlig politik. Den riskerar nödvändiga försvarsinvesteringar och nödvändiga förstärkningar av rättsväsen och fossilfri elproduktion – som vi behöver bygga ut.

Herr talman! Jag undrar därför: Vad skulle denna farliga vänstersväng betyda för Sverige?

Anf. 63 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! För att undvika missförstånd vill jag först säga att jag gillar svenska städer, alldeles oavsett om de styrs av majoriteter som jag för tillfället inte gillar. Min kritik i går mot Stockholm gällde styret i Stockholm, inte Stockholm. Jag gillar Stockholm, och jag gillar Göteborg. Jag tror att Göteborg kunde styras bättre än vad det styrs i dag.

Jag tycker att vänstersvängsjämförelsen är relevant. Den vänstersväng som nu sker i Stockholm, Göteborg och på andra ställen förebådar lite vad som skulle kunna hända om vi hade motsvarande partier och motsvarande politik också på nationell nivå. Annars är det mycket prat från oppositionen. Det är ganska enkelt att prata, för man blir aldrig synad. Men politiken

i Stockholm och Göteborg syns på riktigt. Därför är det relevant att lyfta fram detta.

Jag tror att det vore farligt. Vi skulle få högre skatter för dem som jobbar. Vi skulle få högre bidrag för dem som inte jobbar. Vi skulle få sämre utvecklingskraft i Sverige nu när det krävs så stora investeringar på så stora områden.

Prot. 2024/25:131
12 juni

Statsministerns
frågestund

Ett större statligt ansvar för hälso- och sjukvården

Anf. 64 CAMILLA BRODIN (KD):

Herr talman! Vi har i dag ett sjukvårdssystem från 1800-talet som är mer ojämnt än någonsin. Med 21 huvudmän och 21 regioner finns det minst 21 olika system för behandling. Det är varken rätt eller rimligt.

Den här regeringen arbetar för att förbättra och stärka sjukvården. Med sjukvårdsminister Acko Ankarberg Johansson i spetsen har mycket redan gjorts. Det största problemet kvarstår dock: sjukvårdens utformning. Vårdsystemet behöver göras om i grunden. Vi kristdemokrater har länge drivit på för ett ökat statligt ansvar.

Den parlamentariska Vårdansvarskommittén redovisade den 2 juni sitt betänkande. Den kom fram till att det inom sex olika områden finns behov av ett ökat statligt ansvar. Vi välkomnar denna förflyttning men vill utvidga den ytterligare.

Ser statsministern också detta som positivt? Hur långt är statsministern beredd att gå för ett större statligt ansvar för hälso- och sjukvården?

Anf. 65 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! I den här frågan finns det väl kända åsiktsskillnader mellan partierna i Sverige. Det framgick även i utredningen. Men det finns också enigheter som numera är rätt väl kända.

Vi börjar med skillnaderna. Några partier vill förstatliga helt och hållet. Jag är statsminister. Jag företräder regeringens gemensamma uppfattning, och den var att frågan skulle utredas. Vi var medvetna om att det i Sveriges riksdag finns olika uppfattningar om detta. Frågan är nu utredd, och den landade inte i enighet. Ingen kanske trodde det heller, när det gäller just denna fråga.

Det finns däremot en betydande enighet om att öka statens ansvar inom ett antal sjukvårdskopplade frågor. Det gäller screening, vaccinationer och rättspsykiatrisk vård. Det tar jag fasta på.

Vi kommer antagligen att förbli oeniga i frågan om staten ska ta över allt ansvar från alla landets regioner eller inte. Vi får nog leva med att vi tycker olika i den frågan. Jag tar fasta på de saker vi kan enas om.

(Applåder)

Finansieringen av infrastruktursatsningar i Öresundsregionen

Anf. 66 LOUISE EKLUND (L):

Herr talman! Allan Widman, landshövding i Kalmar tillika tidigare riksdagsledamot från Malmö, har fått ett mycket fint uppdrag av regeringen. Han ska ta fram ett förslag till uppdragsbeskrivning för den kommande svensk-danska utredningen om transporter över Öresund. Detta är

naturligtvis otroligt välkommet. Södra Sverige är inne i en väldigt expansiv fas. Den kommer bara att tillta. Det gäller speciellt då Fehmarn Bältförbindelsen mellan Danmark och Sverige snart är färdig.

Från danskt håll har man metodiskt byggt ut sin infrastruktur genom det statligt ägda bolaget Sund & Bælt. Bolaget är statligt ägt, men det är också affärsdrivet. Det gör att stora infrastrukturella satsningar aldrig belastar den danska statsbudgeten. Den här typen av upplägg uppmärksammas alltmer även från svenskt håll.

Min fråga till statsministern är om Widmans uppdrag mot denna bakgrund skulle kunna rymma möjligheten att även titta på en liknande bologslösning för svensk del, vad gäller stora infrastrukturprojekt.

Anf. 67 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Låt mig först erkänna min ofullkomlighet i de här frågorna. Jag kan inte det här i detalj. Jag skulle gärna se ett telefonsamtal från ledamoten till Andreas Carlson, som kan reda ut saker som jag inte kan reda ut i den här frågan.

När man pratar om det fundamentala, alltså vikten av Öresundsregionen, är den otroligt viktig. Det visar sig inte minst i år, när vi firar 25 år med Öresundsbron, som obegripligt nog var kontroversiell på sin tid. Man önskar att de som var emot den då i dag skulle kräva en rivning av bron. Det är ingen som gör det, såvitt jag vet. Men hur den kunde vara kontroversiell är obegripligt i dag.

Jag ville springa Broloppet med min danska kollega. Hon hade inte tid den dagen, så jag får springa det själv någon annan gång i stället. Detta är jätteviktigt.

Det skulle också behövas mer infrastruktur, men det är inte en fråga för utredningen just nu, utan den ligger faktiskt separat. Jag tror att den utredningen inte kommer att lösa den frågan, men det finns mycket annat som talar för mer infrastruktur mellan våra två länder.

Det indragna stödet till UNRWA

Anf. 68 MORGAN JOHANSSON (S):

Herr talman! FN-myndigheten för hjälp till de palestinska flyktingarna, UNRWA, har i 75 år varit verksam i Palestina, Libanon, Syrien och Jordanien med bland annat sjukvård, skolor och annan samhällsservice för miljontals palestinska flyktingar. Sverige har under många år varit en stabil partner till UNRWA.

Från och med i år har Sverige dragit in allt stöd. EU och länder som Frankrike, Tyskland, Storbritannien, Spanien, Irland, Nederländerna, Kanada, Norge, Japan och så vidare har inte bara behållit stödet till UNRWA utan i många fall också utökat det.

Nu har jag hört både statsministern, utrikesministern och biståndsmministern säga att denna indragning beror på att UNRWA inte längre kan verka i Palestina och att andra organisationer i stället ska gå in. Men den uppfattningen är Sverige alltså i praktiken ensam om. Samma bedömning gör också expertmyndigheten Sida, vars bedömning jag har framfört mig. Bedömningen från Sida är att det på kort och medellång sikt inte finns någon annan humanitär aktör som har möjlighet att rädda liv och lindra nöd i den utsträckning som UNRWA gör.

Min fråga till statsministern är: När han säger att någon annan kan gå in i stället för UNRWA och att UNRWA inte kan verka, var har han fått det ifrån?

Prot. 2024/25:131
12 juni

*Statsministerns
frågestund*

Anf. 69 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag misstror väldigt mycket av bevekelsegrunderna i den här frågan. Om ni hade haft ärligt uppsåt i den här frågan hade ni inte sagt att vi drar in allt stöd. Ni hade då sagt att regeringen visserligen har fördubblat stödet till civilbefolkningen i Gaza men att regeringen inte ger pengarna till just den organisation som ni vill ska ha pengarna, utan regeringen har valt andra FN-organisationer. Det hade ni kunnat säga. Det säger ni inte.

I stället spår ni på den desinformationsvåg som nu sköljer över Sverige, skapar motsättningar mellan svenskar och tar Mellanösterns konflikter hit till Sverige. Ni borde skämmas över detta.

(Applåder)

Socialdemokraternas integrationspolitik

Anf. 70 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD):

Herr talman! Socialdemokraterna driver en integrationspolitik där målet tycks vara att befolkningen ska tvångsblandas både socialt, geografiskt och etniskt. Representanter för partiet har uttryckt att partiet menar allvar med att de tänker tvångsblanda befolkningen, vilket tydligt visar att detta inte är något bisarrt politiskt slagord utan ett medvetet politiskt mål.

Den här typen av politik reducerar människor och samhällen till integrationsprojekt. Jag vill fråga statsministern följande: Delar statsministern den socialdemokratiska idén om att staten ska tvångsblanda befolkningen utifrån etnicitet? Anser han att staten bör ha en aktiv roll i att forma människors bostadsområden och vardag i syfte att uppnå en politiskt definierad mångfald?

Anf. 71 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag tror att vi alla kan enas om att Sverige har riktigt allvarliga integrationsproblem. Det syns på många olika sätt. De måste lösas, men ska man lösa dem på ett seriöst sätt kan man inte bara administrativt flytta runt problemen mellan olika ställen.

Jag läste de där formuleringarna, och jag studsade också ganska rejält inför dem. De för ju tankarna till de kuddflickor som skulle vara integrationsverktyg för att hantera stökiga pojkar, till exempel. De leder också tankarna till den sociala ingenjörskonsten under makarna Myrdals tid och sådana saker. Jag är mycket skeptisk till den sortens resonemang. I något dokument talades det om att 42 procent av alla med en viss inkomst borde flytta för att det ska bli en jämn fördelning. Det där ska man hålla sig rätt långt ifrån.

Låt oss i stället lösa problemen genom bättre språkkunskaper, genom att se till att hederskulturen försvinner ut ur Sverige och genom att människor som ska bli svenska medborgare också omfamnar det svenska. Det tror jag är ett mycket bättre sätt att lösa integrationsproblemen än att använda välfungerande bostadsområden som integrationsverktyg.

Anf. 72 LOTTA JOHNSON FORNARVE (V):

Herr talman! Det är uppenbart att regeringen är beredd att gå långt för att stoppa katastrofstöd till Gaza genom FN-organet UNRWA, och det i en situation där stödet behövs mer än någonsin. Regeringens egen myndighet Sida ville i maj skicka katastrofstöd till UNRWA efter en noggrann analys, men efter diskussioner med UD stoppades stödet – något som kan liknas vid ministerstyre.

Sida bedömer att det på kort och medellång sikt inte finns någon annan humanitär organisation som har möjlighet att rädda liv och lindra nöd i den utsträckning som UNRWA har eller som har kapacitet, mandat och vilja att ta över de centrala delarna av UNRWA:s arbete. Trots detta stoppar regeringen Sida från att skicka katastrofhjälp till Gaza.

Redan i dag dör ett stort antal barn dagligen i Gaza på grund av krig och svält. Vi måste göra vad vi kan för att rädda liv. Varför litar inte regeringen på sin egen expertmyndighet och ser till att skicka katastrofstöd till UNRWA?

(Applåder)

Anf. 73 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Som jag har sagt många gånger nu är vi kritiska till Israels beslut att inte tillåta UNRWA-verksamheten på plats. Vi har också sagt det mycket tydligt. Vi är kritiska till det.

För oss är dock det viktigaste att hjälp kommer fram till Gazas civilbefolkning. Det är det allra viktigaste. Varför säger ni inte vi har fördubblat det svenska stödet, Lotta Johnsson Fornarve? Varför säger ni inte att vi är den näst största givaren i hela EU? Varför säger ni inte att vi är den femte största givaren i världen och sannolikt den största per capita räknat? I stället sprider ni desinformation om vad Sverige sysslar med. Man undrar med vilka syften.

(Applåder)

Företagsklimatet

Anf. 74 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C):

Herr talman! Centerpartiet har i dag presenterat en reformagenda för jobb och företagande i hela landet, och det behövs. Sverige är ett av de länder i EU som har högst arbetslöshet, och vi är ett av de länder som har den lägsta tillväxten – samtidigt som antalet företagskonkurser slår rekord.

Trots det har regeringen bedrivit en politik gentemot företagen med höjda arbetsgivaravgifter, utökat sjuklöneansvar och ett försvårande av kompetensförsörjningen. Regeringens förenklingsråd och implementeringsråd har hittills lämnat var sin rekommendation samtidigt som regelverket fortsätter att växa. Tyvärr blev även lagstiftningen om gårdsförsäljning ett talande exempel på hur man kan krångla till det för företagen.

Centerpartiet har i dialog med företagen identifierat över hundra hinder som behöver åtgärdas. Min fråga är: När ska regeringen börja ta företagens frågor på allvar genom att sänka skatterna, minska krånglet och gynna tillväxten?

Anf. 75 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Det är nästan lite komiskt att se hur centerpartister nu slår knut på sig själva för att lyckas hitta något att ha invändningar mot i det som regeringen gör för att förbättra för landets företag, företagare och företagsklimat.

Jag skulle vara helt öppen för att diskutera vad vi kan göra ytterligare i 3:12-frågor, vad vi kan göra ytterligare för att underlätta för jordbruksföretag och vad vi kan göra ytterligare för skogsföretag. Men jag är mest nyfiken på vilka på den andra sidan som ni ska få hjälp av, Christofer Bergenblock. Är det Socialdemokraterna, Miljöpartiet eller Vänsterpartiet som är räddningen för det svenska företagsklimatet?

(Applåder)

Regeringens syn på UNRWA

Anf. 76 JACOB RISBERG (MP):

Herr talman! I december förra året stoppade regeringen stödet till UNRWA med motiveringen att det ändå kommer att bli svårt för organisationen att agera i Gaza efter Israels nya lagstiftning. Nu vet vi att UNRWA fortfarande fungerar och enligt Sida är den organisation som har bäst infrastruktur för att klara av matdistribution med mera.

Apropå desinformation lyfte regeringen vid en presskonferens i dag nygamla anklagelser mot UNRWA, som Hamaskopplingar och inblandning i attacken den 7 oktober. Dessa anklagelser har granskats i internationella, oberoende undersökningar där bland annat svenska Raoul Wallenberg-institutet har deltagit. Man har slagit fast att kopplingarna inte finns och att UNRWA fortsatt kan agera som en oberoende aktör.

Statsråden lyfte även anklagelser om antisemitism i UNRWA:s läroböcker, där det ena av de två exempel som har funnits är en bok som sedan länge har slutat tryckas och det andra är en bok som har reviderats sedan flera år.

Regeringen säger att biståndet ska bli så effektivt som möjligt, och Sida säger att det humanitära stödet mest effektivt når fram genom UNRWA. Min fråga till statsministern är därför: Vad har regeringen egentligen emot UNRWA?

(Applåder)

Anf. 77 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag har sagt många gånger att den svenska regeringen är kritisk till Israels beslut att stoppa UNRWA:s möjligheter att verka. Men kriget i Gaza är det vi har för ögonen. Hur gör vi största möjliga nytta för civilbefolkningen, som nu lider på ett fasansfullt sätt, i Gaza?

Det har vi ögonen på, och därför är vi EU:s näst största givare. Därför är vi världens femte största givare. Därför fördubblar vi nödhjälpen till civilbefolkningen i Gaza och kanaliserar den via de organisationer som vi just nu bedömer har störst möjlighet att se till att pengarna kommer till verklig nytta. Det har vi för ögonen. Vad ni andra har för ögonen, Jacob Risberg, tycker jag verkligen att man kan ställa sig frågande till.

(Applåder)

Anf. 78 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M):

Herr talman! Svenska fängelser och häkten är överfulla. Som vi hörde statsministern berätta tidigare under frågestunden har regeringen lagt om kriminalpolitiken ordentligt. Fler fälls, fler fängslas och fler sitter längre i fängelse.

Regeringen har också fattat beslut om att fler fängelseplatser ska byggas, men det tar tid. Det behövs fler fängelser om vi ska bygga ut så mycket som behövs. Men i förra veckan fick vi besked om att vi skulle kunna hyra fängelseplatser i Estland – upp till 600 stycken, hörde jag.

Min fråga till statsministern är om detta kommer att bli verklighet och om det i så fall sker inom en nära framtid.

Anf. 79 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Det är korrekt att vi i dag låser in farliga människor betydligt längre i Sverige. Det får konsekvensen att fängelserna börjar bli överfulla. På kort sikt är det tyvärr bra att det är på det sättet, för det bevisar att människor sitter där de måste sitta tills vi får ordning på kriminaliteten i Sverige.

Vi har därför träffat en överenskommelse med Estland, som tvärtom har överkapacitet, om att hyra 600 fängelseplatser för människor som i stället för att avtjäna straffen i Sverige ska avtjäna straffen där. Det är regeringens bestämda uppfattning att detta parallellt med att vi bygger motsvarande fyra nya Kumlaanstalter i Sverige ska göra att vi klarar av att freda hederliga svenskar.

Blir det här nu verklighet? Ja, det beror märkligt nog på Socialdemokraterna. Det här är nämligen myndighetsutövning utomlands, och det kräver tre fjärdedels majoritet i Sveriges riksdag. Socialdemokraterna måste snart bestämma sig. Vill man medverka till att fler farliga låses in, eller vill man inte det?

(Applåder)

Otillåtna demonstrationer

Anf. 80 LARRY SÖDER (KD):

Herr talman! Det är en orolig tid vi lever i, och då är det viktigt att man håller fast vid de demokratiska principer som finns. En viktig del är demonstrationsrätten.

En princip är att man söker demonstrationstillstånd för att åtnjuta möjligheten att säkert genomföra en demonstration. Vi har dock sett en ökad frekvens av människor som helt enkelt struntar i att söka tillstånd och genomför demonstrationen ändå. Det får till följd att det blir mer aggressivt och att människor runt omkring känner sig otrygga. Polisen har vid dessa otillåtna demonstrationer alltför få verktyg för att avsluta eller upplösa demonstrationen, vilket gör att det i praktiken blir en fördel att inte söka tillstånd utan i stället bara genomföra demonstrationen på det sätt man själv anser passar.

Min fråga är om statsministern anser att det finns skäl att se över lagstiftningen i syfte att i större utsträckning kunna lagföra dem som faktiskt inte följer vår lagstiftning och upplösa deras demonstrationer.

Prot. 2024/25:131
12 juni

*Statsministerns
frågestund*

Anf. 81 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Den tekniska delen av svaret är att regeringen har tillsatt en utredning om just den här frågan och tagit emot ett betänkande som bland annat innehåller förslag som skulle ge polisen utökade möjligheter att besluta om annan tid och plats för demonstrationer. Dessa förslag finns nu. De remitteras på traditionellt sätt, och Justitiedepartementet kommer att analysera dem. Det var den tekniska delen.

Den andra delen är att demonstrationsfriheten är viktig i Sverige. Den har ett mycket starkt skydd, och så ska det vara. Jag är ändå oroad över den tendens vi ser just nu. Det är alldeles uppenbart att saker går över styr, att det blir hotfullt, att det förekommer hatiska uttryck och att människor agerar på ett sätt som vi normalt inte har behövt se i den svenska demokratin, där vi kan föra sansade samtal under sansade former även i svåra frågor. Vi såg det utanför riksdagen bara häromdagen på ett sätt som är fullständigt oacceptabelt.

Jag tycker inte att vi ska piska upp den sortens stämningar i Sverige. Huruvida det blir lagförändringar ber jag att få återkomma till.
(Applåder)

Ungdomsarbetslösheten

Anf. 82 SOFIA AMLOH (S):

Herr talman! Tusentals ungdomar tar studenten nu i dagarna. Alldeles för många kommer dock att springa ut i arbetslöshet i Kristerssons Sverige, där nästan var fjärde ung på arbetsmarknaden saknar ett jobb.

Människor i Sverige ska inte lämnas utan jobb och utan drömmen om en framtid, speciellt inte unga människor. Ungdomar som blir arbetslösa direkt efter gymnasiet riskerar att vara arbetslösa i betydligt större utsträckning än andra under de kommande tio åren.

Ungdomar i Sverige förtjänar hopp om sin framtid och möjligheter att förverkliga sina drömmar. Vad gör statsministern för att unga inte ska behöva starta sitt vuxenliv i långtidsarbetslöshet?

Anf. 83 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! De allra flesta ungdomar i Sverige som skaffar sig en utbildning får också ett jobb. Sedan är det svårare i lågkonjunktur och lättare i högkonjunktur; det är uppenbart. Vi har alla ett ansvar att hjälpa till så mycket vi bara kan – med praktikplatser eller med politiska beslut – för att göra den tiden så kort som möjligt.

Alla vet ju vad det stora problemet är, men ni socialdemokrater vill inte prata om det. Det stora problemet är den arbetslöshet som bygger på att människor inte kan tala svenska och inte har erfarenhet från svensk arbetsmarknad. Den arbetslösheten bygger på för stor invandring under för lång tid. Ni tar aldrig upp den frågan. Arbetslösheten är tre gånger så hög bland invandrare. Framför allt är arbetslösheten hög bland utomeuropeiska invandrare, och det gäller särskilt utomeuropeiska invandrare som är kvinnor

och som inte har jobbat. Ni tar aldrig upp den frågan. Är inte det lite märkligt?

(Applåder)

Europakonventionens regler för utvisning

Anf. 84 LUDVIG ASPLING (SD):

Herr talman! För ett par veckor sedan cirkulerade ett brev som undertecknats av nio av unionens medlemsstater, representerade av regeringar från både höger och vänster. Det här brevet har ett ganska enkelt budskap: Vi behöver uppdatera Europakonventionens regler om utvisning för att förhindra att dessa regler i praktiken blir ett brottsverktyg.

Som reglerna fungerar i dag kan en utlänning som begår ett allvarligt brott i Sverige nämligen undgå utvisning därför att personen har begått ett ännu allvarligare brott i sitt hemland om Europadomstolen skulle uppfatta straffprocessen i hemlandet som en kränkning av personens mänskliga rättigheter. Det här är tyvärr ofta fallet vad gäller personer som har deltagit i till exempel terrorbrott eller folkmord.

Min fråga angående detta är ganska enkel: Varför vill Ulf Kristerssons regering inte göra någonting åt den här fullkomligt absurda situationen?

Anf. 85 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag tycker inte att detta är en rättvis beskrivning av vad regeringen gör på det här området. Tvärtom gör vi omfattande förändringar för att människor som kommer till Sverige och begår brott inte ska vara kvar här. De ska utvisas ut riket. Vi gör omfattande förändringar för att människor som kommer till Sverige och begår brott inte ska kunna bli svenska medborgare och därmed åtnjuta alla de rättigheter man har som svensk medborgare.

Dessa förändringar är antagligen de största någonsin på detta område. De omfattar att man ska kunna ta det svenska medborgarskapet från människor som har lurat sig till det eller som begått systemhotande brottslighet. Allt detta är stora förändringar.

Utöver detta vill jag säga att vi deltar mycket aktivt i det arbete som Danmark, Italien och några länder till nu gör för att se över den samlade europeiska asyl- och invandringspolitiken och för att säkerställa att människor inte kommer till Europa med dåliga avsikter och sedan stannar kvar i Europa. Allt detta arbete är Sverige djupt engagerat i.

(Applåder)

Adoptionskommissionens betänkande

Anf. 86 CICZIE WEIDBY (V):

Herr talman och statsministern! Adoptionskommissionens rapport visar att den svenska staten i decennier har brustit i sitt ansvar att skydda barn från olagliga adoptioner. Barn har stulits, sålts och bortförts utan föräldrarnas samtycke, ofta med statens och adoptionsorganisationernas vetenskap. Kristersson har själv varit ordförande för en adoptionsorganisation.

I gårdagens partiledardebatt hävdade statsministern att han medverkade till att tillsätta utredningen, trots att beslutet togs av en annan reger-

ing. Han påstod att uppgifterna om stulna barn i Kina kom ryktesvägen, trots larm från myndigheter, medier och Kinas regering. Trots detta valde man att låta adoptionerna från Kina fördubblas.

Hur kan Ulf KristerSSon nu påstå att han tar detta på allvar samtidigt som han relativiserar, skyller ifrån sig och förnekar fakta? Bör inte en statsminister ta ansvar och be om ursäkt?

(Applåder)

Anf. 87 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Som jag sa i går är det allvarliga uppgifter som har kommit fram från Adoptionskommissionen, och som jag också sa i går var jag i hög grad medverkande till att den tillsattes. Läser man tidningarna från 2021 kan man se det. Jag begärde en vitbok som granskar bakåt. Vad har vi vetat när? Vad vet vi i dag som vi inte visste då? Det rörde också policyrekommendationer framåt. Bör vi i Sverige ändra vår lagstiftning gällande internationella adoptioner givet den kunskap som finns nu men som inte fanns för 20 år sedan? Exakt det sa jag i går, och det säger jag också i dag.

Något annat som jag sa i går och som även gäller i dag är att Sverige har en lagstiftning och en myndighet. Sverige hade även för 20 år sedan, när jag var ordförande för en av dessa organisationer, en lagstiftning och en myndighet som gav auktorisation för vartenda land som Sverige jobbad med. Det är inget hinder för att i dag ha annan lagstiftning, men det är en förklaring till vad vi hade just då.

Låt oss ta de här frågorna riktigt seriöst i stället!

(Applåder)

Regeringens ekonomiska politik

Anf. 88 EVA LINDH (S):

Herr talman! Jag noterar det enormt stora intresset för oss socialdemokrater och vår socialdemokratiska politik, till och med under statsministerns frågestund. Det är intressant men lite märkligt.

Jag vill ställa en fråga med koppling till statsministerns ansvar, det vill säga den ekonomiska politik som förs i Sverige just nu. Jag vill ge statsministern en chans att här och nu förklara för många av dem som undrar och som har det extremt tufft ekonomiskt.

Om tre veckor kommer kostnaderna för läkemedel för dem som är kroniskt sjuka, för dem som har funktionsnedsättningar och för pensionärer som har det tufft ekonomiskt att höjas. Man tar också bort bostadstillägget till barnfamiljer, som verkligen kämpar med sin ekonomi. Samtidigt har de riktiga höginkomsttagarna fått stora skattesänkningar.

Hur förklarar statsministern detta?

(Applåder)

Anf. 89 Statsminister ULF KRISTERSSON (M):

Herr talman! Jag uppfattar frågan som tudelad.

Varför intresserar vi oss för Socialdemokraterna just nu? Därför att Socialdemokraterna äntligen tvingas stå till svars för någonting. Detta är den största vänstersvängen i svensk politik sedan löntagarfonderna på 70- och

Prot. 2024/25:131
12 juni

*Statsministerns
frågestund*

80-talen. Det är ju häpnadsväckande. Det är den största sociala ingenjörskonsten sedan makarna Myrdals tid. Det är också häpnadsväckande.

Detta tänkte ni skulle gå under radarn på en kongress! Den tid då Sveriges framtid beslutades på socialdemokratiska kongresser är över, och det är bra.

Om ni skulle regera skulle denna politik sedan kompromissas med Centerpartiet, Vänsterpartiet och Miljöpartiet och dras ytterligare till vänster. Man får hoppas att Centern skulle ha vissa framgångar och rädda några företag på kuppen.

Detta är det alternativ som Sverige står inför. Det har svenska folket rätt att veta.

När det gäller den ekonomiska politiken har vi sänkt skatten för vanliga hushåll som jobbar med 23 000 kronor på två år. Vi har också sänkt drivmedelspriserna med 600–700 per tank. Det hjälper vanliga familjer.
(Applåder)

Statsministerns frågestund var härmed avslutad.

Partipolitiska lotterier

§ 7 (forts. från § 5) Partipolitiska lotterier (forts. KrU11)

Anf. 90 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD):

Herr talman! Det finns många spår i den härva som Socialdemokraternas lotteriimperium omfattar. Jag ska försöka bena ut detta omfattande haveri. För att göra det måste jag först förklara hur ägarstrukturen ser ut i det socialdemokratiska skattefria lotteriimperium som omsätter drygt 150 miljoner kronor per år.

Socialdemokraterna och deras ungdomsförbund SSU är till 100 procent ägare av bolaget A-lotterierna Ekonomisk förening. Man kan gissa att de startade en ekonomisk förening bland annat just för att förhindra ekonomisk insyn. A-lotterierna äger i sin tur följande bolag: Kombispiel i Sverige AB, Svenska Lotterier och Insamlingar AB, Lottericentralen Aktiebolag, Nordic Lottery Nöjesspel AB, ISAB Ideella Spel Aktiebolag, Miljonquiz AB och Spero Spel Aktiebolag. Jag kommer i mitt anförande att fokusera på Kombispiel i Sverige AB samt Svenska Lotterier och Insamlingar AB, då det är de bolagen som berörs av betänkandet som vi just nu debatterar.

I bolaget Kombispiel i Sverige AB driver Socialdemokraterna sina egna lotterier, såsom Kombilotteriet, Extralotteriet och Glädjelotten. Här går vinsten oavkortat till Socialdemokraternas partikassa. I bolaget Svenska Lotterier och Insamlingar AB bedriver Socialdemokraterna en verksamhet där man genom välgörenhetsorganisationers varumärken tar delar av vinsten, som konsumenten tror går till forskning och välgörenhet, till sin egen partikassa.

Båda dessa verksamheter lyder under särlagstiftning för spelverksamhet som kallas allmännyttiga lotterier. Beteckningen innebär egentligen att föreningar som den lokala idrottsföreningen eller liknande ska vara undantagna från skatt, bonusregleringar och andra hinder som kommersiella aktörer lyder under.

Socialdemokraterna har med hjälp av lagstiftning gett sina egna multimiljonbolag samma undantag som den lokala hockeyföreningen har när

dess barn och unga försöker sälja lotter för att till exempel ha råd med underhåll av sin rink. Det innebär att de har sluppit betala skatt, fått sälja lotter på kredit och haft förenklingsregler för telefonförsäljning. Det har varit bristande demokratisk transparens, då man inte har levt upp till konsumentupplysningen; man har inte redovisat för kunderna att det är socialdemokratin de stöder. Man har också undantagit sig själv från bonusreglering.

Under åren har naturligtvis detta kritiserats på sina håll, så jag vill ge en kronologisk återblick på vad det är som har hänt.

Redan 2013 kom kritik mot att man använde sina egna medlemslistor som kundunderlag. I september 2017 kom en granskning från DN som visade att Socialdemokraternas lotteri gav arbetarrörelsen mångmiljonvinster varje år. Pengarna bekostade valkampanjer och partiarbete. Dagens Nyheter kunde avslöja att partiet med offensiv marknadsföring sålde lotter på kredit till redan skuldsatta människor. Sedan 2014 hade lite drygt 8 000 människor drivits till Kronofogden för att de inte kunnat betala för dessa lotter. År 2017 gav också Spelinspektionen, då Lotteriinspektionen, Socialdemokraterna en varning på grund av att de inte tydligt angav i sin marknadsföring att det var de som stod bakom Kombilotteriet.

Kritiken fortsätter under åren, men vi hoppar fram till 2024, då Dagens Nyheter avslöjade att Kombispels telefonförsäljare riktade in sig på äldre och förvirrade personer och hade aggressiva säljmetoder. Den 15 september 2024 rapporterade Svenska Dagbladet att det var flera personer vid det så kallade callcenter som sålde S-lotter som kunde kopplas till organiserad brottslighet.

Det visade sig också att Socialdemokraterna använde sina egna medlemslistor, det vill säga listor över människor som blivit medlemmar i det socialdemokratiska partiet, som kundunderlag när säljarna skulle försöka lura på människor lotteriabonnemang. Flera granskningar visar hur Socialdemokraterna använt sig av så kallade aggressiva säljmanus mot sina egna medlemmar. En ung kvinna som jobbar för Socialdemokraternas lotteriverksamhet berättar för Expressen att hon fick dåligt samvete: ”Det var efter att jag hade haft ett samtal med en jättegammal kvinna som jag fick nog. Hon berättade för mig att hon ändå tyckte att det är lite kul att någon ringer till henne. För hon var så ensam. Men samtidigt sa hon att det var så tråkigt att det är under de här villkoren att man måste sälja på henne saker. Hon var så himla förvirrad och då insåg jag att alla som man säljer på förstör man nästan livet för.”

I Expressen kunde man den 14 september 2024 läsa att en av cheferna som lett arbetet med telefonförsäljning av Socialdemokraternas lotter från ett kontor i Barcelona var efterlyst av svenska myndigheter, detta enligt uppgifter till tidningen. Mannen hade dömts för grov olovlig körning, rattfylleri och ringa narkotikabrott, men efterlysningen hävdades då preskriptionstiden för brottet löpte ut. Minst fyra personer som arbetat för företaget hade kopplingar till gängkriminalitet, enligt Svenska Dagbladet. En man som är dömd för mordet på 12-åriga Adriana för fyra år sedan arbetade på företaget 2016.

I januari 2025, alltså i år, riktade Konsumentverket kritik för vilseledande information mot Socialdemokraternas nya försäljningsstrategi, som involverade postutskick. I samma månad i år kom även Spelinspektionen

med kritik; man bedömde att Socialdemokraterna brustit i ansvar och inte bedrivit verksamheten på ett sunt och säkert sätt.

Herr talman! Vad tänker man då när det talas om allmännyttiga lotterier för föreningslivet? Jo, jag tänker på när mina söner säljer lotter för sin lokala pingisförening. Jag tänker inte på Socialdemokraternas miljonimperium och lotterikoncern, som har aggressiva säljmetoder och skickar äldre människor till kronofogden. Det är inte riktigt det man ser framför sig när det begreppet nämns.

Det är nämligen skillnad på förening och förening. Socialdemokraterna är ett parti som gör anspråk på regeringsmakten och har innehaft densamma under de senaste 100 åren. Man har därav särlagstiftat till sin egen fördel. Det spelar egentligen ingen roll vilket parti vi pratar om eller om det är muggar eller annat, som Miljöpartiet tog upp, utan det handlar om själva principen. Det är att man använder sig av de här metoderna och försätter människor i oerhört tajta situationer som är problemet.

I och med det betänkande som vi nu debatterar kommer Sverigedemokraterna tillsammans med regeringen att ta krafttag mot Socialdemokraternas lotteriverksamhet. Det berör deras egna lotterier genom bolaget Kombispiel i Sverige AB. Det är helt nödvändigt, och det borde ha gjorts för länge sedan. Nu när Sverigedemokraterna är en del av regeringsunderlaget sker äntligen denna förändring.

Regeringsunderlaget har i betänkandet även ett särskilt yttrande som tar upp den verksamhet Socialdemokraterna bedriver i sitt andra bolag, Svenska Lotterier och Insamlingar AB. Det är ett så kallat operatörsbolag, som ska hjälpa ideella föreningar att administrera logistiken och administrationen för sina lotterier.

Jag vill vara tydlig med att min ambition med det här anförandet inte på något sätt är att beskylla de välgörenhetsorganisationer som har använt sig av Socialdemokraternas tjänster. Det är organisationer som bedriver forskning och ger hjälp och stöd till grupper som behöver allt stöd de kan få. Min uppmaning till alla som lyssnar på detta är: Stöd forskning och välgörenhet, och stöd de här organisationerna! Men köp inte deras lotter, för en del av vinsten går till partiet Socialdemokraternas valkassa!

Exempel på lotterier som Svenska Lotterier och Insamlingar AB driver är Datumlotteriet, som ägs av Bröstcancerförbundet och Prostatacancerförbundet, Guldlotten, som säljs på Guldfynd och Albrekts Guld till förmån för Bröstcancerförbundet och Prostatacancerförbundet, Guldkanten, som stöder pensionärerna, Landsbygdsloten, som stöder bygdegårdarna, Månadslotten, som stöder Synskadades Riksförbund, och Trippelskrapet, som stöder Pensionärernas Riksorganisation, PRO.

För ett par veckor sedan fattade Spelinspektionen beslut i två ärenden gällande aggressiv lottförsäljning. Socialdemokraterna tvingas betala 3 miljoner i böter för sin försäljning av kombilotter. Bröstcancerförbundet och Prostatacancerförbundet ska betala 1 miljon.

En del av Bröstcancerförbundets och Prostatacancerförbundets yttrande till Spelinspektionen lyder: Licenshavarna har i yttrande till Spelinspektionen de 17 oktober 2024 och den 8 januari 2025 i huvudsak anfört följande. Licenshavarna har anlitat ett operatörsbolag – alltså uppdragstagare Socialdemokraterna – för att kunna utveckla, driva och sälja de lotterier som omfattas av licenshavarnas licens, däribland Datumlotteriet. Anledningen till att licenshavarna valt att anlita operatörsbolaget är bolagets

långa och gedigna erfarenhet att bedriva lotteriverksamhet på ett professionellt sätt. Operatörsbolaget har i sin tur anlitat externa telemarketingbolag för att sköta försäljning och marknadsföring av lotter till Datumlotteriet.

Till saken hör att enligt SVT:s Nyhetsteckens granskning för ett par veckor sedan har man i styrelserna i flera av de ideella verksamheterna starka kopplingar till Socialdemokraterna. Det innebär att Socialdemokraterna tillsätter personer från sina egna led som är mycket lojala mot den socialdemokratiska rörelsen. De är medvetna om att de tar del av vinsterna av det som skulle gått till forskning och välgörenhet för att sponsra Socialdemokraternas partikassa.

Med det sagt berör de regleringar som nu går igenom i och med detta betänkande inte den verksamhet som jag just nämnde utan enbart den verksamhet som innefattar Socialdemokraternas egna lotterier. I det särskilda yttrande som Sverigedemokraterna lägger fram tillsammans med regeringen menar vi att regeringen behöver agera och se över möjligheten att även komma åt dessa former av utnyttjande av välgörenhetsorganisationer.

Herr talman! De regleringar som börjar gälla från och med den 1 januari nästa år är i huvudsak fyra. Det handlar om att partipolitiska lotterier inte ska undantas från spelskatt. Socialdemokraternas tidigare partiledare Mona Sahlin uttryckte att det var häftigt att betala skatt. Nu kommer vi att hjälpa Socialdemokraterna att bli häftiga. Det gör vi genom att ålägga även deras verksamhet en spelskatt som de som alla andra speljättar måste betala. Att betala skatt har tydligen inte gällt Socialdemokraterna själva tidigare.

Det ska också vara tydligt att lottköp stöder en partipolitisk verksamhet. Det gör vi genom att det för lotterna och i marknadsföringen ska redovisas tydligt på produkten att det är Socialdemokraterna som tar pengarna. Så har det inte varit tidigare, naturligtvis för att man ska få ett större kundunderlag.

Vi går också fram med en ändring av undantag från kreditförbudet. Det innebär att man inte längre kommer att kunna sälja lotter på kredit eller med månadsabonnemang. Det har varit det största problemet för dessa äldre människor som har blivit pålurade abonnemang som de sedermera inte har kunnat betala. Det är så de har hamnat hos Kronofogden.

Det gäller också undantaget från bonusbegränsningen. För att locka nya kunder att teckna sig för abonnemang och krediter har man tidigare inte haft någon direkt begränsning av bonusar såsom andra spelbolag har haft. Man har alltså kunnat locka med bonusar i all oändlighet. Den möjligheten försvinner alltså nu.

För Sverigedemokraterna har det varit viktigt från början att förbjuda politiska partilotterier. De regleringar vi nu går fram med kommer kraftigt att begränsa verksamheten att kunna fortsätta förstöra livet för många äldre människor.

När Socialdemokraterna förstod vad vi var på väg att göra passade de på att förnya sina licenser fram till 2029 så att de ändå skulle kunna fortsätta med samma verksamhet fram till dess. Det är därför vi väljer att inte gå fram med ett totalförbud utan med regleringar som begränsar verksamheten. Det kommer vi att få se resultat av redan den 1 januari nästa år.

Med detta sagt står jag naturligtvis bakom betänkandet. Jag vill också yrka bifall till reservation 9.

(Applåder)

Anf. 91 MATS BERGLUND (MP) replik:

Herr ordförande! Tack, Alexander Christiansson, för anförandet!

Vi hade tidigare ett replikskifte. Vi blev inte riktigt färdiga i den debatten, utan jag tänkte att jag skulle ta replik igen. Jag tänker framför allt tala om den oro som jag uttryckte i mitt anförande. Vad händer härnäst?

Civilsamhället har uttryckt stor oro för att det kanske inte stannar vid Socialdemokraterna. Detta är ju riktat mot Socialdemokraterna. Det blev också ganska tydligt i Alexander Christianssons anförande att det handlar om att beröva Socialdemokraterna en viktig inkomstkälla.

Civilsamhället är oroligt med rätta. Vi talade tidigare om att det är den stora apparaten med 150 miljoner som är problemet här. Det handlar inte om små hockeyföreningar eller pingisföreningar, som vi också hörde i anförandet.

Socialdemokraterna är inte den enda stora aktören här. Vi har Postkodlotteriet som delar ut över 1 miljard till civilsamhället. Vi har Cancerfonden, nykterhetsrörelsen och så vidare, som jag också nämnde.

Jag nämnde också två organisationer som får bidrag från Postkodlotteriet. Sverigedemokraterna har sagt, och också Alexander Christiansson i replikskiftet, att de behöver passa sig.

Är det så att Sverigedemokraterna har ett nästa steg där man drar in stödet till lotterier som till exempel kan tänkas skicka vidare vinsten till Islamic Relief eller Civil Rights Defenders?

Anf. 92 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik:

Tack för frågan, Mats Berglund! Det är en jättebra fråga som ger mig anledning och möjlighet att förtydliga vad det är vi egentligen talar om. Det behövs, hör jag.

Sverigedemokraterna har en tydlig ambition. Vi vill stävja fusk, extremism och organisationer som ute efter att förstöra vår demokrati på olika sätt. Vi såg det inte minst inom studieförbunden, till exempel Ibn Rushd Studieförbund. Därför är det viktigt för oss att gå fram med krafttag mot de organisationer och verksamheter som aktivt motverkar vår liberala demokrati. Så är det.

Andra organisationer, till exempel Postkodlotteriet, har också varit i blåsväder. Det är möjligt att vi behöver se över även den verksamheten och de regleringar som vi från riksdagen kan lägga fram förslag om för att komma till rätta med det. Det handlar om att människor inte ska bli lurade och utsatta för omoralisk verksamhet. Det är inte märkligare än så.

Islamic Relief har starka kopplingar till Muslimska brödraskapet. Vi är helt emot alla former av extremism och inte minst islamism. Är det så att det finns organisationer som har kopplingar till det som tar del av skattepengar, eller skor sig på våra skattebetalare, kommer vi att göra allt vi kan för att få stopp på dem.

Vi hade i mitt anförande kunnat byta ut ordet Socialdemokraterna mot Miljöpartiet om det hade varit Miljöpartiet som drivit exakt samma verksamhet som Socialdemokraterna gör. Det handlar i sak inte om Socialdemokraterna.

Det handlar om att Socialdemokraterna i detta fall inte har förmått att själva hitta lösningar på sina egna problem. Då behöver vi hjälpa till, och det gör vi nu. Vi måste ha en legitim verksamhet när det kommer till lotteriverksamheterna generellt.

Jag påminner båda ledamöterna om att anförandena ska inledas med att talaren riktar sig till talmannen och säger ”herr talman” eller ”fru talman”.

Anf. 94 MATS BERGLUND (MP) replik:

Herr talman! Tack för svaret, Alexander Christiansson!

Jag fick av det här svaret anledning att bygga på den oro jag känner. Den oro jag uttryckte blir bekräftad. Det är uppenbart att Sverigedemokraterna vill fortsätta att ta ytterligare steg. Det handlar om det som Sverigedemokraterna definierar som fusk, extremism och så vidare.

Extremism är ett ganska vagt ord. Dessa organisationer och många fler som får stöd till exempel via Postkodlotteriet och andra lotterier eller bedriver egna lotterier är medlemmar i Giva Sverige. De följer Giva Sveriges kvalitetskod. Det handlar om etiska principer, ekonomisk redovisning, rapport, uppföljning och självkontroll.

Jag måste fråga ledamoten om Giva Sveriges kvalitetskod i så fall inte anses vara tillräcklig för Sverigedemokraterna. Ledamoten tycker ju uppenbarligen att den inte är tillräcklig.

Då hamnar vi i ett läge där det blir väldigt otydligt vad som kommer att gälla framöver för civilsamhället. Vilka organisationer kommer att få bedriva egna lotterier eller ta del av andra lotteriers vinster, till exempel?

Jag skulle också vilja ställa en slutlig fråga: Handlar det här om att begränsa Socialdemokraternas valbudget eller handlar det om någonting annat?

Jag tycker inte att det som ledamoten pratade om – att stävja fusket och så vidare – är det som propositionen grundar sig i. Det handlar om kreditförbud och så vidare när det gäller att köpa kanske två tre lotter för några hundralappar.

Anf. 95 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik:

Herr talman och Mats Berglund! Nej, det här är inte vad SD definierar. Det är inte SD som har sagt att studieförbunden har drabbats av så mycket fusk. Det är inte SD som har sagt att Ibn Rushd har befattat sig med extremism och islamism. Det är inte jag som sitter och säger detta. Vi utgår från exempelvis Riksrevisionen och forskningen. Vi tittar på alla möjliga granskningar av olika verksamheter hela tiden.

Vi kan vända på det och säga så här: Borde brottslingar som begår brott i Sverige när Tidöpartierna nu lägger om brottspolitiken vara oroliga? Ja, för sjutton – det är klart att de ska vara oroliga! För det är en ny sheriff i stan nu, som skärper straffen och ser till att man åker in på mycket längre tid.

Vi håller inte på med det där gullegulandet, utan om det finns organisationer som bryter mot våra demokratiska villkor ska de såklart inte ha skattepengar. Det är därför vi har infört demokrativillkoren, till exempel. Vi måste ha någonting att kunna mäta organisationerna med.

Om man bryter mot våra demokratiska principer, ska man då vara orolig för att vi kommer att dra tillbaka statsstöden? Ja, det är klart att man ska! Det är helt uppenbart. Det är så vi resonerar i allt vi gör här.

När det kommer till just Socialdemokraternas lotteriverksamhet har det pågått oegentligheter och saker som har varit direkt skamliga och som

riskerar att skada vårt demokratiska samtal och förtroendet för vår demokrati. Det är klart att vi kommer att agera på det.

Hade man agerat själv i god tid hade vi inte behövt det här. Då hade vi kunnat komma till rätta med det, men man fortsätter trots att man blir påkommen. Man ändrar lite här och där och byter ut någon vd, och så fortsätter man med verksamheten som om ingenting har hänt. Det är ett problem. Det är svaret på Mats Berglunds fråga.

Ja, vi står upp för demokratin. Vi tänker stoppa alla organisationer som motverkar vår demokratiska ordning.

(Applåder)

Anf. 96 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik:

Herr talman! Jag tänker ta vid där Mats Berglund slutade och där Alexander Christianssons svar slutade.

Jag uppfattar inte alls att man är intresserad av att stävja allt fusk, alla oegentligheter och allt slöseri med skattemedel. Man riktar i stället in sig på organisationer och föreningar som har motsatt politisk åsikt mot Sverigedemokraternas.

Det har uppdagats en mängd fall i medierna, inte bara den här mandatperioden utan också tidigare mandatperioder, där vi ser hur vinstintresset i välfärden har lockat till sig oerhört många oseriösa aktörer. Det har varit organiserad brottslighet som har drivit vårdcentraler och vaccinationsmottagningar. Det plockas ut miljonbelopp ur sjukvården och skolan. Det finns så många exempel på detta.

På det här området finns inga förslag från Sverigedemokraterna fast det är uppenbart att det är organiserad brottslighet som utnyttjar människor som är sjuka och behöver vård. HVB-hem, där samhällets svagaste ska skyddas, har varit på tapeten den senaste tiden. Där finns gängintressen, där finns kriminella och där finns oseriösa bolag som plockar ut skattemedel som vi här har bestämt ska gå till vissa välfärdsändamål. Där säger Sverigedemokraterna ingenting, så jag tycker inte riktigt att det här håller.

(Applåder)

Det jag egentligen hade tänkt ta upp med Sverigedemokraterna är just telefonförsäljningen. Alexander Christiansson säger i sitt anförande att metoderna är problemet. Varför inför man då en skatt? Skatten kommer inte åt metoderna. Varför tar man bort bonusundantaget? Det kommer inte åt metoderna.

När Vänsterpartiet lägger fram ett förslag som skulle sätta stopp för metoderna med oseriös telefonförsäljning säger Sverigedemokraterna däremot: Nej tack, vi är inte intresserade av det lagförslaget.

Varför då?

(Applåder)

Anf. 97 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik:

Herr talman! Tack, Vasiliki, för frågorna! Det var bra frågor – och rimliga frågor, för den delen.

När det kommer till fusk inom välfärden handlar det om en marknadsliberalisering som har pågått under väldigt lång tid, och det är Vasiliki mycket väl medveten om. Det har skapats en folkopinion, och det är svårt att gå ut till alla människor som nyttjar de här olika tjänsterna – skola, vårdcentral, apotek och allt vad det är. Det är klart att det finns en anled-

ning till att den socialdemokratiska regeringen inte gjorde slag i saken under sina år.

Det här är komplext. Vi sverigedemokrater är inte för ett totalt förbud mot privata aktörer, men det måste finnas någon form av vinsttak. Vi måste se över de här sakerna, och det är någonting som vi arbetar med hela tiden.

Jag tycker inte att det här riktigt går att jämföra med det vi pratar om nu. Det är beklagligt – jag säger inte annat – och någonting vi måste komma till rätta med på olika sätt. Välfärdsbrottslighet i form av att man utnyttjar exempelvis skattemedel och bidrag inom stat, kommun eller regioner är ett oerhört stort bekymmer. Vi kan inte ha människor, organisationer eller verksamheter som utnyttjar skattemedel på det sättet.

Vi pratar om olika saker. För att bemöta Mats Berglunds replik och fråga tog jag upp just att vi sverigedemokrater kommer att motverka extremism och fusk på alla sätt vi kan.

Nu pratar vi om lotteriverksamhet, och vi kom in på kulturfrågor, exempelvis folkbildning, när det gäller civilsamhället. För att hålla sig till ämnet: Ja, vi kommer att agera stenhårt för att motverka all form av fusk.

Anf. 98 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik:

Herr talman! Då ser jag fram emot att det nu kommer förslag från Sverigedemokraterna om att till exempel begränsa vinstintressena inom välfärden. Vi ser att det drar till sig väldigt många oseriösa aktörer, och nu ser vi också direkt gängkriminella inblandade i verksamheterna. Jag hoppas alltså verkligen att vi får se sådana förslag.

Sverigedemokraterna har ju helt ställt upp på regeringens politik när det gäller de här nyliberala reformerna. Vi ser också att ni har ändrat uppfattning när det gäller telefonförsäljning.

Om vi går tillbaka till omregleringen av spelmarknaden, som utskottet fattade beslut om för några år sedan, hade Sverigedemokraterna då en reservation där ni sa att ni inte ville se telefonförsäljning av lotter. Där kom man åt metoderna, men nu har ni släppt förslaget.

Vi lade fram förslaget i civilutskottet om att förbjuda telefonförsäljning eftersom vi ser att alla de här organisationerna, som ledamoten räknade upp från talarstolen, handlar om telemarketing. Det är telefonförsäljning som Spelinspektionen har kritiserat dem för. Om man vill komma åt metoderna hade det varit jättebra att ställa sig bakom förslaget.

Sverigedemokraternas ledamot svarade inte på varför man inte kan ge sig på metoderna utan i stället ger sig på hela fenomenet med partipolitiska lotterier. Vi tycker att det här slår väldigt konstigt, och vi tror att det handlar om någonting annat än just upprördheten över de äldres utsatthet, som man vill ge sken av.

Min andra fråga handlar om varför man, om man nu ser till konsumenternas bästa, har tagit bort det statliga stödet till dem. Jag ställer samma fråga som jag ställde till Liberalerna tidigare, för jag vet att det här är Sverigedemokraternas fråga, som ni har drivit mot regeringen. Varför har man tagit bort stödet till organisationen Sveriges Konsumenter? De skulle kunna stötta pensionärer och andra som har råkat illa ut på grund av oseriös telefonförsäljning och satts i en situation med abonnemang som de inte vill ha. Varför tar ni bort stödet till denna organisation?

(Applåder)

Anf. 99 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik:
Herr talman! Jag beklagar att jag glömde att svara på ledamotens andra fråga.

Telefonförsäljningen ligger utanför det här betänkandet. Det var väl i ett betänkande från civilutskottet som undantaget för partipolitiska lotterier i fråga om telefonförsäljning behandlades. Detta har åtgärdats genom flera olika steg. För oss sverigedemokrater var det en viktig fråga, men i och med att Tidöregeringen gick fram med ett helhetstänk i dessa frågor har vi valt att släppa det. Det är många reservationer vi har släppt under de här åren då vi har arbetat genom propositioner och förhandlingar inom Tidöavtalet men också genom budgetförhandlingar med regeringen. Så ser det ut när man samarbetar.

Nu missade jag ledamotens andra fråga igen. Jag kommer inte ens ihåg den.

(VASILIKI TSOUPLAKI (V): Sveriges Konsumenter.)

När det kommer till att stävja brottslighet och bedrägerier har jag personligen varit djupt engagerad i att driva frågor inom ett så pass nischat område som romansbedrägerier. Jag tycker att det är ett fruktansvärt sätt för ligor att utnyttja, bedra och lura inte minst äldre kvinnor på väldigt stora belopp genom att utge sig för att vara en charmör på olika sätt.

Regeringen går fram med stora reformer när det gäller bedrägerier generellt. Detta är ett superomfattande arbete som måste ske i mängder av olika instanser samtidigt. Vi pratar om bankernas ansvar när det gäller bedrägerier, inte minst, men vi pratar också, som vi var inne på, om telefonförsäljning.

Nu, i det här betänkandet, diskuterar vi just partilotterierna. Där går vi fram med dessa fyra förslag, som vi menar kommer att komma till rätta med de problem som vi har sett inte minst under de senaste åren.

Anf. 100 VASILIKI TSOUPLAKI (V):

Herr talman! Jag vill börja med att konstatera att vi inte hade stått här i dag och debatterat införandet av en skatt och andra begränsningar på partipolitiska lotterier om Moderaterna och Sverigedemokraterna hade lyckats väl med sina lotteriprojekt. Hade de haft intäkter i paritet med Socialdemokraterna hade det garanterat varit annat ljud i skällan.

Det är inte så många som har pratat om att också Moderaterna har ett lotteri, men jag såg att deras lotteriintäkter motsvarade mindre än 1 procent av deras intäkter. Enligt den utredning som ligger till grund för dagens lagförslag är Socialdemokraternas motsvarande siffra 14 procent. Det handlade för Moderaterna om 1,2 miljoner i vinst och för Socialdemokraterna om 24 miljoner. Jag tänker att det är bra att ha också de siffrorna uppe på bordet.

Tidigare talare har också återgett det som hände när regeringen gick fram med att man skulle titta på den här frågan, nämligen att Sverigedemokraternas representant i näringsutskottet sa just det som tidigare har citerats här: Det handlade om att dra åt kranen för finansieringen till Socialdemokraterna och göra förstamajtågen kortare.

Det finns alltså goda skäl för den debatt vi har här i kammaren i dag. Det handlar inte om några övertramp eller överdrifter, så som Moderaterna

tidigare har framfört här i talarstolen, utan det är på grund av det som har sagts och gjorts i den här frågan tidigare.

Nu ser vi att det inte blev ett totalt förbud mot partilotterier, som Sverigedemokraterna hade hoppats, utan en skatt och flera andra försämringar. Men dessa förändringar kommer de facto att göra att nästan alla intäkter försvinner i och med den konstruktion som skatten kommer att få. Det har i kammaren i dag talats om att man inte vill betala skatt – jo, men här har vi en skatt som är utformad så att den bara slår mot de partipolitiska lotterierna och drabbar på ett annat sätt än exempelvis skatten mot nätkasino-bolagen. Det finns alltså flera aspekter i detta som är väldigt problematiska.

Det som i praktiken nu kommer att hända är att olika organisationer som finns på samma lotterimarknad kommer att få olika villkor. Det är en ordning som inga högerpartier eller marknadsliberaler i vanliga fall förespråkar på andra marknader, men i denna fråga är man beredd att göra ett avsteg för att komma åt just finansieringen för ett motståndarparti.

För oss i Vänsterpartiet är det tydligt att de skäl som anges från regeringen till ändringarna i spellagen är svepskal.

Man hävdar till exempel att lotterimarknaden är begränsad och att andra aktörer kommer att få ett mer fördelaktigt läge när det blir ett annat regelverk för partiets lotterier. Det tycker jag är en jättekonstig sak att påstå. Det är ju inte så att det bara finns en begränsad mängd lotter som får tryckas och säljas. En sådan lag har vi inte. Det finns heller inga kvoter för hur många lotter ett hushåll får köpa per månad så att det tar stopp när man har köpt sina lotter från Kombilotteriet och man inte kan köpa lotter från någon annan förening. Så är det inte.

Det är också tydligt att de organisationer som man med detta lagförslag säger sig vilja hjälpa, de som bedriver små och medelstora lotterier, inte alls är nöjda och glada över regeringens förslag. Det visar också att man är helt fel ute. Dessa organisationer är oroliga för att regeringen nu ska börja peka ut vad som är allmännyttigt. Partier ses visst inte som allmännyttig verksamhet. Man är också rädd att EU nu ska vilja ompröva också de andra lotteriernas undantag i spellagen.

Hade regeringen varit genuint bekymrad över de små och medelstora lotteriernas ekonomi hade man kunnat se över hela regelverket för att få en licens. Det har påtalats i årtal, för den här regeringen och för den förra, att den processen är både dyr och krånglig för en liten organisation.

Det är anledningen till att man gått ihop i det operatörsbolag som Sverigedemokraterna här försökte misstänkliggöra, Svenska Lotterier och Insamlingar. Organisationen har en mer än hundraårig historia. Det är inte Socialdemokraterna som har startat och drivit den, utan det är små organisationer som i över hundra år har gått ihop för att få hjälp att bedriva sina lotterier.

Skulle man göra som Alexander Christiansson sa här i talarstolen och sluta köpa deras lotter för att de får hjälp av ett socialdemokratiskt bolag att få ut dem försvinner en viktig del av dessa organisationers finansiering. Det handlar till exempel om Bygdegårdarnas Riksförbund, som ser till att det finns mötesplatser och ungdomsverksamhet i hela vårt land. Det är detta man uppmanar till – det behövde vi få sagt.

Hade regeringen och Sverigedemokraterna varit genuint intresserade av civilsamhällets ekonomi och villkor hade man inte heller plockat bort eller skurit ned det statliga stödet till en lång rad organisationer – jag har två gånger här i dag lyft Sveriges Konsumenter som exempel – när man med reformen säger sig vilja stötta och skydda konsumenter. Det är alltså inte sant.

Vänsterpartiet anser att politiska partier i allra högsta grad är nyttiga för allmänheten. Även de partier som finns på motståndarsidan tycker vi är viktiga i en demokrati. Vi representerar olika grupper och har med oss olika perspektiv in i den här kammaren, och det är viktigt att alla röster får höras. Vi tycker alltså att det är både olyckligt och omotiverat att särbehandla partier i den här lagstiftningen.

Både Sverigedemokraternas representant och Moderaternas representant har här i talarstolen fått det att låta som att Socialdemokraterna på egen hand på något korrupt sätt har fått igenom en lagstiftning som skulle gynna bara deras lotterier. Så är det absolut inte. När omregleringen av spelmarknaden gjordes – flera av oss som varit med i dagens debatt var med då – var det tydligt att alla utom Sverigedemokraterna ställde upp på det här upplägget. Att allmännyttiga lotterier skulle få dessa undantag var vi överens om. Sverigedemokraterna sa nej till telefonförsäljningen av lotter. Där har de bytt fot, men det var den reservation som fanns. Annars var vi överens. Att nu komma och säga att det är Socialdemokraterna som på något fuffensvis har ställt till det för alla andra föreningar och gynnat sig själva är direkt felaktigt.

Ursäkta, jag brukar inte vara så här upprörd i talarstolen. Men det blir man en sådan här dag när det faktiskt står mycket på spel.

Herr talman! Vi yrkar i dag avslag på regeringens förslag. Det betyder inte att vi från Vänsterpartiet tycker att spelmarknaden är problemfri, tvärtom. Det finns stora problem. Konsumentverket har fått in många klagomål kopplade just till telefonförsäljning av lotter, också från andra organisationer än Socialdemokraterna. Även om det inte hörs lika ofta i debatten är det många andra lotterier som har använt sig av samma telefonförsäljningsbolag som Socialdemokraterna gjorde med sina kombilotter.

För att gå till botten med detta, det vill säga det metodproblem vi diskuterade i det tidigare replikskiftet, behöver man också titta på telefonförsäljningen. Vi har föreslagit att det i stället för Nixregistret, där man kan säga att man inte vill bli uppringd av telefonförsäljare, ska finnas ett register där man kan anmäla att man vill bli uppringd – i övrigt är det förbjudet att ringa upp människor och sälja saker över telefon. Människor är stressade på telefon, och de gör inte övervägda val. Vi tycker att det finns många oseriösa aktörer inom branschen, och det rör inte bara lotterier utan en mängd andra typer av varor och abonnemang som säljs på det viset.

Vi beklagar att alla Tidöpartierna sa nej när förslaget kom till civilutskottet. Man har också sagt nej till våra tidigare förslag som skulle ge ett hårdare regelverk för de spelformer som är mycket farligare, där all forskning säger att de är de farliga spelformerna som kan leda till spelberoende. För nätkasinon, restaurangkasinon och sportbetting där vi har lagt fram hårdare förslag har man genom åren sagt nej.

Det här handlar om människor som får sina liv förstörda. Vi hörde tidigare i debatten att ungdomar får riktad reklam på sin 18-årsdag. När dygnet slår om mitt i natten dimper det ned en mängd reklamerbjudanden från spelbolag i mejlboxen hos nyblivna 18-åringar: Välkommen till vuxenlivet. Nu kan du börja spela bort pengar.

Det är sådant vi behöver komma åt. Det finns många kasinobolag som gång på gång bryter mot vår lagstiftning. Här behöver vi göra insatser.

Ett annat skäl som lyfts fram i lagförslaget är att man säger att man vill ta bort omotiverade villkorslättnader för politiska partier. Man syftar på att politiska partier uppbär partistöd, och därför har man inte samma behov som andra allmännyttiga organisationer av ytterligare inkomster. Det hänger ihop med hypotetiska resonemang om att om Socialdemokraternas lotter blir så olönsamma så att man lägger ned ska andra lotteriförsäljare få ökade intäkter. Om man bortser från den argumentationen bortser man också helt från andra allmännyttiga organisationer som också får offentliga stöd.

Kommer detta att bli nästa sak? Här finns också organisationer som får stöd, kanske från kommun, region eller departement. De kanske inte heller kommer att få sälja lotter. Det är den nedförbacken man är orolig för. Det finns framför allt många idrottsföreningar som har höga offentliga stöd, men de vill ändå komplettera med lotteriförsäljning. Poängen med andra intäktskällor är att minska beroendet av offentliga stöd. När vi ser att regeringen plockar bort stöd efter stöd är det så viktigt för att öka friutrymmet för civilsamhället att man får sälja saker, till exempel lotter.

Herr talman! Jag ser att jag har dragit över min anmälda talartid, och en del är redan sagt av det jag hade tänkt att säga om remissinstansernas oro för lagutformningen.

Vi tycker att vissa delar är bra. Man tar upp frågan om informationskrav för partipolitiska lotterier. Det anser vi att man kan göra mer av, och det har jag nämnt i tidigare replikskiften. Vi tycker att alla som säljer lotter eller spel ska berätta vart vinsten ska gå. Det har vi en reservation om i dagens betänkande. Vi hoppas att om man menar allvar med transparensen och vill veta vart pengarna ska gå, kan man stötta vårt förslag och tillkännage för regeringen att det ska framgå vart pengarna ska gå oavsett om det är ett parti eller någon annan som säljer lotten.

Vänsterpartiet står upp för en politik som har både civilsamhällets och konsumenternas bästa i fokus. En sådan politik riktar inte ensidiga krav mot den ur både konsument- och folkhälsosynpunkt harmlösa del av spelmarknaden som upptas av de partipolitiska lotterierna. Det finns anledning att göra vissa förändringar, men inte de förändringar som regeringen och Sverigedemokraterna föreslår.

Jag yrkar bifall till reservationerna 1 och 2.
(Applåder)

Anf. 101 RICKARD NORDIN (C):

Herr talman! Varje enskild del verkar inte så allvarlig, men steg för steg begränsar, försvårar och kringskär Tidöganget det svenska civilsamhället och demokratin. Övervakningen ökar. Bistånd skärs ned. Forskning kallas för "åsikter". Politiseringen av tillsättningen av myndighetschefer ökar. Nu kan vi lägga ytterligare en punkt till listan: Politiska motståndares finansiering kringskärs.

Låt mig vara mycket tydlig. Jag har *inget* till övers för de försäljningsmetoder som har använts av Socialdemokraternas lotterier. Det är därför helt rätt att de straffas av Spelinspektionen, precis som andra lotterier och spelaktörer som inte sköter sig ska straffas. Det gäller exempelvis Bröstcancerförbundet och Prostatacancerförbundet, som nyligen också har fått böter, och Postkodlotteriet, som granskas i detta nu av Spelinspektionen.

Om det var försäljningsmetoderna man var orolig för hade det varit den frågan man hade lagt fram lagstiftning om, inte beskattningen.

Det är också rimligt att den som köper en lott vet vad den finansierar och vart pengarna går. Det är basal konsumentinformation.

Problemet med regeringens proposition är att den inte handlar om att upplysa konsumenterna. Den handlar inte heller om att värna konsumenterna mot illvilliga och tvivelaktiga försäljningsmetoder. Det är inte metoderna som man angriper, utan det är intäkterna. Det handlar om att sätta käppar i hjulet för politiska motståndare. Det är ett unket sätt att bedriva lagstiftning på som hör hemma i mer auktoritära stater.

Man försöker inte ens dölja detta. Sverigedemokraterna har uttryckligen sagt att det gäller att göra Socialdemokraterna fattigare. Hade omsorgen om spelarna varit sådan hade alla allmännyttiga lotterier behövt redovisa vem det är man stöttar. Det är ett rimligt krav, och det är ett krav vi också lägger fram i reservation 3 – som jag yrkar bifall till. Det är ett sätt att värna spelarna på riktigt.

Det är inte så konstigt att man gör så här. Det är ytterligare ett steg i en riktning där civilsamhället monteras ned. Att Socialdemokraternas lotterier har missköts kommer som en välsignelse för Tidögänget, en välkommen dimridå som döljer det egentliga syftet med lagen, nämligen att åsamka maximal skada.

Det är inte bara Socialdemokraterna som är motståndare. Hela civilsamhället attackeras. Steget är inte långt till att andra organisationer som också bedriver påverkan snart kommer att omfattas. Kan PRO skriva en debattartikel om höjda pensioner utan att riskera straffbeskattning? Hur ska IOGT-NTO kunna bedriva påverkansarbete och framföra sin oro över alkoholens skadeverkningar utan att deras finansiering hotas?

Jag delar inte alltid olika organisationers åsikter, men det betyder inte att jag vill straffbeskatta dem sönder och samman. Det är det sluttande planet som Tidögänget nu har slagit in på. Och det är inte enda åtgärden som har skett inom det här området. Regeringen har via Svenska Spel ökat statens egna möjligheter att bedriva lotterier. Det är inte kopplat till just de partipolitiska lotterierna utan de allmännyttiga lotterierna, som varje år delar ut miljardbelopp till svenskt föreningsliv och ideella organisationer.

När förändringen gjordes sades det från regeringen att det var en teknikalitet, men nu har Svenska spel lanserat ett lotteri som direkt konkurrerar med föreningslivet. En mycket liten del kan gå till en förening som spelaren själv väljer, men det är klart mindre summor än de föreningslivet annars delar ut. Det är tydligt att syftet är att konkurrera ut föreningarna.

Moderaterna säger att det är fråga om helt olika spelformer, som sades från talarstolen i replikskiftet, men det stämmer inte. På Svenska Spels hemsida kan man se att Lyckoplatsen är ett lotteri där man själv väljer plats. Det är till och med förvalt att man kan välja sin postnummeradress, sin hemadress, och vinna på den platsen – mycket likt ett ideellt lotteri.

Det är tyvärr inte bara Moderaterna som har fel. Jag tror att Roland Utbult hade lite otur när han ägnade sig åt sannolikhetslära i talarstolen. Med nästan garanterad sannolikhet vinner man inte för att man köper sex trisslotter, bara för att det är en på sex lotter som man kan vinna på. Det är inte så sannolikhetslära funkar.

Om man är lika ovarsam med matematiken som med lagstiftningen – så är det uppenbarligen här – har vi ett problem i Sveriges riksdag.

Det är lätt att tänka att detta inte drabbar någon annan än lotterierna själva, men inget kunde vara mer fel. Om lotterierna beskattas är det föreningslivets intäkter som drabbas. Fotbollsmamman behöver sälja fler bingolotter, scoutpappan måste lägga ut mer från egen ficka och det där lägret som föreningen tidigare kunde sponsra blir det inte längre möjligt för alla att åka på. Sakta men säkert utarmas civilsamhället, och det är de med låga inkomster som drabbas först när alternativen försvinner.

Vi i Centerpartiet tycker att det är bra att civilsamhället och föreningslivet bidrar till sin egen finansiering. Det ger en frihet, det ger mindre byråkrati och det blir färre pekpinnar från staten om hur en verksamhet ska bedrivas.

Regeringen borde kort och gott skämmas. Man borde dra tillbaka sin egen proposition och låta det civila samhället sköta sina lotterier och ta del av överskottet, så som det varit under decennier.

Man borde också tydliggöra att ideella lotterier är något önskvärt som man vill värna och som fortsatt kommer att vara skattebefriade, och man borde se till att Spelinspektionen i högre grad ger sig på det oreglerade, illegala spelande som sker i stället för att jaga ideella smålotterier. Det vore det bästa sättet att värna spelarna, föreningslivet och alla ideella krafter som bygger upp vårt samhälle. Det är så vi värnar dem, det är så vi stärker dem och det är så vi får jobbet gjort. Om den här regeringen inte klarar av det är det dags för en ny regering.

(Applåder)

Anf. 102 KRISTINA AXÉN OLIN (M):

Herr talman! Det är helt uppenbart att vi har olika partier här i riksdagen som ser väldigt olika på Sveriges problem och har olika lösningar på hur vi ska komma till rätta med dem och kanske också olika syn på vilket land vi vill ha 2035. Men det som är alldeles uppenbart nu är att vi i alla partier här i riksdagen också verkar ha helt olika syn på om man ska följa lagar och regler och vilken moral våra partier har.

I den diskussion som nu har pågått i några timmar har man på olika sätt försökt prata om andra saker, såsom spelmissbruk och andra tragedier, som verkligen engagerar oss alla men som ärendet i dag inte handlar om alls. Man har också talat om och försökt framställa Socialdemokraternas lotterier som att det handlar om små oskyldiga skraplotter som inte drabbar någon på något sätt.

Miljöpartiet har också talat om och jämfört det med att vår regering tillsammans med Sverigedemokraterna vill förbjuda försäljning av kaffemuggar med partilogga på. Men, herr talman, det är verkligen inte det som det handlar om här i dag.

Socialdemokraterna har systematiskt, genom en otroligt sinnrik konstruktion av bolag som är helt obegriplig att förstå om man inte är jurist, lyckats sälja lotter för enorma belopp, och människor har inte ens vetat vart pengarna går. Det är detta vi pratar om i dag, inte små oskyldiga skraplotter.

Jag ska läsa innantill: Socialdemokratiska Kombispiel drev nästan 8 100 personer till Kronofogden mellan 2014 och 2017 – 8 100 personer bara under de åren! Det beror inte på några oskyldiga små skraplotter. Jag tycker att Socialdemokraterna borde skämmas.

Det vi gör i dag är att fatta beslut på ett antal områden för att förhindra att människor – fattiga pensionärer och andra som inte har resurser – luras, eller att människor som köper en lott av Bröstcancerförbundet tror att pengarna går till forskning fast det sedan visar sig att 50 procent går till Socialdemokraternas kampanjkassa. Det är detta vi vill förhindra i dag.

Genom att vi beslutar om propositionen om partilotterier kommer det att bli förbjudet att sälja spel på kredit, och man får heller inte ge konsumenter upprepade bonuserbjudanden. Partilotterier kommer i fortsättningen heller inte att undantas från att betala spelskatt, och det blir definitivt förbjudet att sälja lotter utan partiets symbol.

Herr talman! Jag tycker att det är beklagansvärt att Socialdemokraterna inte skäms mer för hur man har betett sig och att man inte ber svenska folket om ursäkt och dessutom betalar tillbaka pengarna till de människor som har lurats att köpa lotter utan att veta att pengarna har gått till Socialdemokraternas partikassa.

Jag tycker att det är extra skämmigt att Socialdemokraterna väljer att rösta nej och yrka avslag på propositionen. Det är oanständigt för ett parti i Sveriges riksdag.

(Applåder)

Anf. 103 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik:

Herr talman! Nu har vi debatterat i några timmar här, och det som har blivit tydligt för mig är att alla partier som har deltagit i debatten har sagt att de tycker att de metoder som Kombispielotteriet och andra föreningar har använt sig av genom det telefonförsäljningsbolag som har anlitats har varit helt felaktiga. Det tycker jag att jag har hört från alla partier här i dag.

Problemet med den lagstiftning som nu läggs på bordet och som vi, hela oppositionen, vänder oss emot är att man inte angriper metoderna utan bara ska beskatta partipolitiska lotterier. Det som Kristina Axén Olin lyfter fram här – att människor har hamnat hos Kronofogden, att de inte har haft råd att betala de lotter de har abonnerat på eller att de egentligen inte ville köpa en lott när någon ringde och var påstridig – kommer man över huvud taget inte åt med förslaget om spelskatt eller bonuserbjudanden.

Det är detta som gör att vi tycker att det här är en charad och att det inte handlar om de riktiga skälen. Hade man velat göra de saker som Kristina Axén Olin och andra regeringsföreträdare har lyft fram här i dag hade man kunnat göra andra saker, till exempel mot telefonförsäljning, men nu blir det en skatt som helt enkelt bara ger Socialdemokraterna mindre intäkter.

Vi är helt överens om att det ska synas vem som står bakom en lott. Många partier har dessutom sagt att det vore bra om man fick reda på vem som står bakom andra typer av spel och nätkasino. Vilka bolag är det

egentligen som får intäkterna, eller är det en idrottsförening eller Bröstcancerförbundet? Det vore bra om man kunde få reda på ännu mer, säger vi från flera partier här i dag. Detta hade regeringspartierna också kunnat ställa sig bakom.

Min fråga är: Varifrån kommer de 50 procent som Kristina Axén Olin påstår att de små lotterierna betalade till Socialdemokraterna? Den siffran har jag aldrig sett.

Anf. 104 KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik:

Herr talman! Vasiliki Tsouplaki pratade tidigare om att Moderaterna också har drivit ett lotteri. Det stämmer, men det hette M-lotteriet. Det var en stor logga på varje lott, så det rådde knappast någon tvekan om vart pengarna skulle gå. Det vi gör i dag är att vi bland annat fattar beslut om att man måste upplysa människor, både med logga och med namn, om vart lotteripengarna går. Det är en väsentlig skillnad.

När det gäller en del andra saker som har tagits upp här i debatten kan jag säga att vi i den här kammaren genom flera propositioner har beslutat om olika skärpningar när det gäller spel och lotterier. Vi har redan beslutat om ett skriftlighetskrav vid telefonförsäljning; hur illa det är där är en av de saker som vi har talat om i dag.

Det som dock är intressant att veta är varför Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet inte själva har beslutat om ett skriftlighetskrav vid telefonförsäljning tidigare. Socialdemokraterna sa till och med nej till att det skulle gälla just spel och ville att det skulle undantas från skriftlighetskravet vid telefonförsäljning. Varför det, om man nu tycker att det är telefonförsäljningen som är problemet? Det undrar jag.

Herr talman! Vi kommer säkert att kunna återkomma med ännu fler förslag om spelmissbruk. Där är jag den första att tycka att man kanske borde göra ännu mer, men det är inte det som propositionen handlar om i dag. Vi får säkert anledning att återkomma med ännu fler saker.

Det som jag tycker är otroligt upprörande och faktiskt oroande är att Vänsterpartiet, Socialdemokraterna, Miljöpartiet och Centerpartiet röstar nej till de förslag i propositionen som vi talar om här i dag. Det handlar om att man förutom att ha samma skatteregler ska tvingas upplysa människor som köper en lott om att pengarna faktiskt går till Socialdemokraterna och inte till Prostatacancerförbundet, Bröstcancerförbundet eller något annat behjärtansvärt, som de kanske tror att de går till.

Anf. 105 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik:

Herr talman! Jag tror inte att jag fick svar på frågan, men jag var nog lite otydlig. Jag ville veta på vilket sätt den här skatten kommer att komma åt de oegentligheter som har förekommit när det gäller metoderna, som har gjort att folk har hamnat hos Kronofogden och att människor känt sig lurade. På vilket sätt kan regeringens lagförslag komma åt dessa metoder, när det egentligen bara handlar om en skatt och bonuserbudanden som innebär att man får en mugg eller ett örngott eller något när man tecknar en lotteriprenumeration? På vilket sätt kommer detta att hjälpa konsumenterna?

Det handlar faktiskt inte alls om att det ska bli lika nu, som Kristina Axén Olin säger, utan om att det ska bli olika. Det ska bli olika regler för olika typer av föreningar. Det är den principiella frågan vi vänder oss emot.

Vi är partier som tycker olika om en massa saker, men här har vi enats om att detta är en förkastlig princip: att man säger att vissa föreningar ska ha en viss typ av utrymme men andra inte. Man pekar ut just partiets lotterier, som ska få helt andra villkor. Det är det vi tycker är konstigt, för att förtydliga detta.

Vi säger inte nej till att man ska märka ut om vinsterna från en lott går till M eller S. Vi säger att vi vill att det ska gälla fler. Vi vill att märkningen ska gälla även andra typer av föreningar. Det kan ju hända att jag inte vill stödja AIK:s lotteri för att jag är djurgårdare – det kan vara väsentligt för mig. Vi tycker att detta ska gälla för alla.

Om man spelar på ett nätkasino som drivs av ett bolag som sitter på Malta och inte följer vår svenska lagstiftning är det också, tycker jag, bra att man får reda på vilket bolag som står bakom. Det är detta vårt förslag handlar om. Det är därför vi säger nej till regeringens förslag när det gäller transparenskrav; vi vill ha det utökat.

Jag vill veta på vilket sätt man kommer åt metoderna med det här förslaget och varifrån siffran 50 procent kommer – den andel som enligt vad Kristina Axén Olin påstår går till Socialdemokraterna från till exempel Landlotten.

(Applåder)

Anf. 106 KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik:

Fru talman! Det är många frågor på en gång.

Vi lever, som flera tidigare talare har sagt, i ett land som har haft ett av världens högsta skattetryck. Det är, tack och lov, med hjälp av den här regeringen på väg nedåt, men det finns fortfarande saker kvar att göra.

Man kan fråga sig varför människor ska betala mycket skatt medan partierna inte ska betala skatt. Detta är en orättvisa som är helt obegriplig för människor. Självklart tycker vi från Tidöpartierna att partiernas lotterier ska beskattas precis som andra kommersiella lotterier. Socialdemokraterna hade över 135 miljoner i omsättning förra året. Då har man, kan tyckas, möjligen råd att betala skatt när man vill bedriva lotteriverksamhet.

Sedan, fru talman, kommer jag inte riktigt ihåg vad det mer var som Vasiliki Tsouplaki frågade mig.

Men jag vill också påpeka, fru talman, att det är otroligt intressant att Vänsterpartiet, Miljöpartiet och Socialdemokraterna har låtit detta fortgå år ut och år in. Om Vasiliki nu tycker att det här är bra förslag, delar av dem i alla fall, och att man inte ska bedriva aggressiv telefonförsäljning eller så är detta märkligt, med tanke på att problemen med Socialdemokraternas aggressiva lotteriförsäljning har varit en medial fråga i många år. Det har också under en rad år klagats från Konsumentverket över att marknadsföringslagen inte följs, och nu även från Spelinspektionen.

Mig veterligen finns det inget annat land där det största partiet har dömts att betala böter på 3 miljoner för att man bryter mot lagar och regler. Detta är inte heller någon nyhet för vare sig Miljöpartiet, Vänsterpartiet eller Socialdemokraterna. Men man har valt att inte göra någonting åt det.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 17 juni.)

Försvarsutskottets betänkande 2024/25:FöU8

Nationell strategi för cybersäkerhet 2025–2029 (skr. 2024/25:121)
föredrogs.

*Nationell strategi
för cybersäkerhet
2025–2029*

Anf. 107 MARKUS SELIN (S):

Fru talman! För över två år sedan skrev Riksrevisionen en granskningsrapport om styrningen av samhällets informations- och cybersäkerhet. Två av huvudbudskapen till regeringen och oss i riksdagen var 1) att arbetet måste bli än mer strategiskt och 2) att en samlad styrning måste säkerställas, med en tydlig ansvarsfördelning.

Fru talman! Häng med nu, för jag ska försöka skildra den SD-stödda M-KD-L-regeringens arbete med vår cybersäkerhet de senaste två åren.

Digitaliseringsminister Slottner, kristdemokrat, släppte en egen digitaliseringsstrategi för två veckor sedan. Utrikesminister Malmer Stenergård, moderat, släppte en egen cyberstrategi för utrikesförhållanden för ett halvår sedan. Försvarsminister Jonson, moderat, har en egen cyberstrategi som gäller satellitkommunikation. Och till slut kom – vi debatterar den här i dag – den uppdaterade nationella strategin för cybersäkerhet, som har ministern för civilt försvar, Bohlin, moderat, som avsändare.

Det är klart att utbildningsministern från Liberalerna ska få klippa band när man öppnar ett nytt cybercampus och även kan få skriva en debattartikel om cyber tillsammans med andra ministrar. Men vi vet inte om och när justitieminister Gunnar Strömmer, moderat, kan förväntas hantera cyberfrågor. Det ska han nämligen, om det finns en tydlig koppling till terrorism, vilket även konstateras i Bohlins strategi.

Tidöpartierna har även utsett ett särskilt sändebud för internationella cyberfrågor med titeln ambassadör, vilket är intressant i sig då det digitala och internet inte alls förhåller sig till landgränser.

Härtill har regeringen en nationell säkerhetsstrategi som ska fånga tänkbara eller diffusa hot, bland annat hybridhot, det digitala och cyber, som är ett delområde. Det sägs att den nya rollen som nationell säkerhetsrådgivare innefattar ansvar för uppföljning av just denna säkerhetsstrategi på regeringens uppdrag.

Fru talman! Det kan tyckas tragikomiskt, men när vi debatterade Riksrevisionens granskningsrapport om styrningen av samhällets informations- och cybersäkerhet här i riksdagen poängterade den SD-stödda M-KD-L-regeringen i sin skrivelse 2023/24:26 att – lyssna! – inrättandet av en nationell säkerhetsrådgivare skulle ge goda förutsättningar att uppnå en samlad styrning och effektiva former för just cybersäkerhetsfrågorna.

Nu vet vi alla hur det gick: pannkaka. Den första nationella säkerhetsrådgivaren var statsminister Ulf Kristerssons barndomskamrat, tillika bror till Moderaternas partisekreterare, och direktanställdes av statsministern. Den säkerhetsrådgivaren fick avgå efter en rad misstag med säkerheten.

Tagning två: Den andra rekryterade nationella säkerhetsrådgivaren tillträdde vid lunchtid en torsdag i maj och avgick vid midnatt, efter tolv timmar. Det sägs att det finns sexrelaterat material på vift någonstans.

Rollen är nu vakant igen, men ändå vet vi inte hur detta kopplas till nästa cyberkris. På regeringens hemsida står det nämligen att det ändå är statsministerns statssekreterare som ska leda krisarbetet.

Samtidigt är det, trots att vi lever i en osäker värld, anmärkningsvärt tyst från regeringen kring om och när cyber och det digitala skulle kunna användas för påverkansarbete, vilseledande digital information och kommunikation och spridning av desinformation – detta trots att den strategi vi debatterar i dag har fått namnet En ny era av cybersäkerhet och att vi lever i en tid med artificiell intelligens som kan göra än mer, än snabbare och än mer sofistikerat.

En väsentlig dimension inom just cyberkrigföring brukar beskrivas som när information samlats, sprids och stöps om, ofta med politiska motiv. Fenomenet, ska dock sägas, nämns i utrikesminister Malmer Stenergards cyberstrategi för utrikesförhållanden. Kulturminister Liljestrand, moderat, som även har ett bredare ansvar för demokratifrågor i regeringen, sa i höstas i SVT att hon gärna skulle vilja stoppa anonyma trollkonton och inte utesluter lagstiftning. Det skulle vara helt rätt, och det är välkommet från vår sida. Men annars är det väldigt tyst om detta.

Kopplingen till psykologiskt försvar saknas helt i Bohlins strategi, som vi nu debatterar. Det är förmodligen ingen vild gissning, men tystnaden från moderater, kristdemokrater och liberaler kan ha att göra med TV4:s granskning av Sverigedemokraternas anonyma konton på sociala medier förra sommaren. Som ni vet kunde *Kalla fakta* koppla 23 anonyma konton till SD:s kommunikationsavdelning, en trollfabrik.

Fru talman! I stort sticker Sverige ut negativt gällande cyberattacker. Och Check Point Research visade nyligen att cyberattacker i Sverige under detta årets första kvartal ökade med 75 procent jämfört med fjolårets första kvartal. Just nu, när vi talar, är SVT utsatt för en massiv attack.

Omfattande satsningar behöver fortsatt göras på svensk cybersäkerhet. Vi socialdemokrater välkomnar såklart en ambitionshöjning inom området. Den dåvarande socialdemokratiskt ledda regeringen överlämnade faktiskt Sveriges första nationella strategi för cybersäkerhet till riksdagen den 22 juni 2017.

Vi förstår att strategier och arbetssätt också måste uppdateras, men vi socialdemokrater ser ändå med tvekan på den uppdaterade strategin, där sex områden har bytt namn och blivit tre. Det är ganska snarlikt. Låt mig vara tydlig: Vi socialdemokrater är mycket tveksamma till att ett staplande av olika strategier skulle göra helheten mer strategisk eller mer samlad. Härtill kommer en växande otydlighet kring ansvarsfördelningen bland olika ministrar och departement och tillsättandet av olika roller.

En uppdaterad eller ny cyberstrategi borde också ha varit på plats innan duttandet med personaltillsättningar började. Detta handlar ytterst om vår, Sveriges, säkerhet. Ordet ”cyber” får inte strös runt bara för att det låter coolt, hippt och modernt i dag. Det är allvar.

Avslutningsvis vill jag också bli något mer detaljerad. Till den strategi för cybersäkerhet som vi i dag debatterar hör en bilaga benämnd *Handlingsplan*. Under presskonferensen den 20 mars kunde vi höra minister Bohlin, moderaten, säga att ”detta är inte en strategi som innehåller flum och omätbara mål”. Efter en titt i bilagan kan jag säga att det är anmärkningsvärt att mer än hälften av det sjuttiofem aktiviteterna som räknas upp

bland målen pågår ”tills vidare”. Det är alltså sådant som skulle ha gjorts ändå och sådant som pågår i vilket fall som helst.

Vem som helst med intresse för planering eller projektledning ser att det hela är väldigt fluffigt – eller för att låna den moderata ministerns egna ord: ”flum och omätbara mål”.

Sammantaget avser vi socialdemokrater att noga följa regeringen. Vi kommer såklart att fortsätta vårt arbete. Vi återkommer med fler konkreta förslag till riksdagen i andra sammanhang och lämnar just i dag ett särskilt yttrande.

(Applåder)

Anf. 108 NIELS PAARUP-PETERSEN (C):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservation 2.

I dag ska vi diskutera hur Sverige kan förebygga, upptäcka och hantera digitala angrepp på det som är särskilt viktigt för oss. Men jag vill börja med att lämna det digitala för det som är mycket jordnära.

En person som med glöd och engagemang har försökt att just förebygga, upptäcka och hantera angrepp på det viktigaste vi har i landet, nämligen den svenska demokratin, är Ulrica Schenström. I går lämnade hon oss. Många i den här kammaren har förlorat en människa som har bidragit till deras förståelse av världen och till deras plats i politiken som den ser ut i dag. Därför vill jag börja med ett tack till Ulrica för allt.

Med detta sagt vill jag fortsätta med att diskutera det betänkande vi har framför oss i dag. Först och främst vill jag säga tack till regeringen för att man har tagit fram en nationell strategi. Det är gott. Det behövs. Mycket mer behövs, kan man också säga.

Jag kan helt ärligt säga att jag tycker att det är lite anmärkningsvärt att Centerpartiet är det enda parti som har tyckt att det finns tillräckligt många utmaningar med det här betänkandet för att man faktiskt ska komma med reservationer.

Sverige är under konstant attack, som det ser ut i dag. Varje vecka ligger Swish, Bank-id eller SVT nere. Sjukhus och Försäkringskassan ligger nere. Norrmejerier har legat nere. Elen har legat nere, liksom riksdagen. Vi är i krig, hade vi sagt om det var i den fysiska världen.

Vi tillåter helt avgörande tjänster att ligga nere varenda vecka. Det är faktiskt en skandal. Vi har tillsammans här i kammaren inte gjort tillräckligt. Men, som sagt, vi är det enda parti som i dagsläget har en tydlig cyberpolitik utöver det som regeringen har presenterat. Vi har ju lite synpunkter.

Fru talman! Vad är då de stora utmaningarna? Först och främst har man gett hela ansvaret för detta till FRA. Det är en utmaning att ge ansvaret för att hela samhället brett ska öka sin förmåga – vilket kräver enormt mycket samarbete, mycket kommunikation, mycket delning av också svår kommunikation och saker som kanske inte är så öppna – till Sveriges mest hemliga myndighet. Det är en utmaning. Många, också inom den mer hemliga världen, är väldigt oroliga för detta.

I USA gav man makten över detta område till NSA, som är den hemligaste myndigheten i USA. Sedan tog man bort det från NSA igen, för det funkade inte, för de kunde inte kommunicera. Hela deras kultur bygger på att hålla tyst, och nu skulle de alltså dela med sig. Det är en utmaning som är svår.

Vi har gång på gång lyft fram detta till regeringen, men varenda gång får vi svaret att det nog ska lösas sig. Men inget löser sig om man inte agerar för att få det löst. Detta är en enorm kulturutmaning för den myndighet som kanske är bäst i världen på att hålla käft.

FRA är fantastiskt. Alla andra länder använder våra förmågor när det gäller kabelmonitorering etcetera. Men FRA berättar ingenting. Ingen får veta vad som händer där utöver dem som man vill ska veta det. Den myndigheten ska nu sprida kunskap brett i samhället, till småföretag och så vidare för att de ska kunna öka sin motståndsförmåga. Det är svårt, för då ska myndigheten ha kontakt med hela samhället.

Konkurrenskraft, fru talman, är försvarskraft. Klarar vi inte att bygga ett samhälle som faktiskt fungerar hela vägen runt och som står emot, där vi fortsätter att få tillväxt tack vare att till exempel våra företag står emot, har vi ingen stark försvarskraft. Det är en jätteutmaning. Företagen har såklart en annan logik än försvaret.

Jag kan också ge ett annat exempel. Jag har förstått att det är en liten utmaning ibland när försvaret skickar kommunikation till vissa andra aktörer runt om i världen. Det gör man då med hela den hemliga apparaten, och sedan skickar de andra tillbaka med Signal, för det funkar ju. Men vi har en struktur i allt detta som är otroligt tung och bygger på att allting måste skyddas och vara hemligt. Men när vi då samtidigt ska öka kommunikationen med många andra parter blir det en stor utmaning.

Här behöver vi göra mer för att det ska bli enklare att göra rätt och enklare att få svar från myndigheterna. Hur Sveriges hemligaste och mest stängda myndighet ska lyckas skapa världens bästa och mest öppna samverkan ligger fortfarande i korten, och regeringen har fortfarande inget svar på hur man faktiskt ska göra. Det är en utmaning.

Fru talman! Sedan är det detta med bakdörrar i våra kommunikationsappar med mera. Enligt strategin, som vi alla ska diskutera här, är det helt avgörande att vi har en säker kommunikation i samhället. I en krissituation är det väldigt många som ska kommunicera med varandra. Det är kommuner och företag – det kan vara telekom och alla möjliga – som ska kommunicera för att det hela ska fungera. Då måste man ha säkra kommunikationsvägar som fienden inte får tillgång till.

Men regeringen vill förbjuda detta. De vill inte tillåta till exempel Signal framöver, som Ukraina använder hela tiden.

Centerpartiet har länge varit emot lagförslaget om det som kallas chat control, som kom från Socialdemokraternas kommissionär Ylva Johansson från början och som innebär att det ska installeras digitala bakdörrar i alla krypterade kommunikationstjänster, till exempel Signal men också Whatsapp och Imessage på Iphone.

Som tur är har chat control fastnat i EU:s lagstiftningshjul. Polen, som nu är ordförandeland, inser att det inte är vettigt. De har stoppat det, än så länge i alla fall. Vi får se vad som händer när Danmark tar över.

Men nu lägger regeringen fram ett lagförslag om samma sak – att det ska vara bakdörrar i alla våra kommunikationsappar. Man kan säga: Ja, men är det så farligt om polisen hela tiden kommer åt vad vi skriver om?

Först och främst är vi av den grundläggande uppfattningen att polisen inte har rätt till att per definition se allt vad jag eller någon annan i samhället gör. Det ska faktiskt krävas särskilda förutsättningar för att man ska

kunna göra det. Ingen annan har rätt till det heller. Det tycker jag är en bra princip.

Men med regeringens förslag kan den kommunikation som vi, jag, svenska myndigheter och svenska företag vill hålla hemlig bli tillgänglig för tredje part med tekniskt kunnande. Jag kan garantera att Kina, Ryssland, Iran etcetera har tekniskt kunnande för det här. Det har visat sig att det är så. När USA införde liknande lagstiftning fick Kina till exempel tillgång till loggarna från Trumps telefoner – det gällde också Kamala Harris och JD Vance. Det kan man tänka sig har ett visst värde. Men det är den typen av lagstiftning som regeringen vill ha.

Det är därför Försvarsmakten och FRA är tydliga om vikten av tillgång till de totalsträckskrypterade kommunikationstjänsterna utan bakdörrar. De är jättetydliga. Försvarsmakten skriver själv i sitt svar på regeringens förslag att kravet på bakdörrar inte kommer att kunna uppfyllas. Jag kan citera: utan att införa sårbarheter eller bakdörrar som kan komma att nyttjas av tredje part.

Tredje part kan vara kriminella eller länder som inte vill Sverige väl, fru talman.

Det här är alltså det som regeringen vill införa.

Försvarsmakten har också konstaterat att underrättelsehotet mot Försvarsmakten är högt, och avlyssning av telefonsamtal och meddelanden är såklart ett känt tillvägagångssätt. Därför ska alla anställda, när det inte är superduperhemligt, använda Signal – som regeringen vill ska få bakdörrar, så att Kina, Ryssland etcetera kan komma åt detta.

Det är också så att Sveriges nationella cybersäkerhetscenter uppmanar oss alla att använda Signal till våra egna kommunikationer som är lite privata.

Vi i Centerpartiet vill precis som Försvarsmakten, fru talman, att svenska medborgare, myndigheter, företag etcetera ska ha tillgång till totalsträckskrypterade kommunikationstjänster utan installerade bakdörrar eftersom det är säkert. Det är ett måste för Sveriges säkerhet, som försvaret självt konstaterar.

Tillgång till säker kommunikation är även avgörande för journalister, som är en utmanad grupp nu för tiden, för visselblåsare, för oppositionspolitikere, för brottsoffer och för andra utsatta grupper. För många i andra länder är det jätteavgörande. Men regeringen vill stoppa det här. Därför frågar vi gång på gång om regeringen kommer att ändra sig och faktiskt lyssna på Försvarsmakten eller om regeringen kommer att fortsätta arbeta för att underminera Sveriges säkerhet genom att kräva att vi ska installera bakdörrar i våra säkra kommunikationsappar.

Det finns väldigt mycket mer att säga på det här området, men min talartid är ute.

Tack till regeringen för att man har tagit fram det här! Men ska vi göra det ordentligt behöver mer göras. Jag hoppas att vi kan samarbeta även i framtiden.

Anf. 109 CAMILLA BRUNSBURG (M):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till försvarsutskottets förslag till beslut.

I dag debatterar vi regeringens skrivelse om den nationella strategin för cybersäkerhet. Det är en strategisk vägledning i en tid där hoten och an-

greppen mot vårt land har blivit alltmer komplexa och gränsöverskridande. Och de har under senare år avsevärt ökat i både antal och styrka.

Cybersäkerhet handlar inte längre bara om teknik. Det handlar om tillit, om vår demokratis trygghet och om att kunna skydda det svenska samhällets nervsystem – elnät, vattenförsörjning, sjukhus, betalningar och kommunikation, sådant som vi ofta tar för givet fram tills det en dag slutar att fungera.

Den här strategin bygger på tre pelare, som jag tänkte nämna: systematiskt och effektivt cybersäkerhetsarbete, utvecklad kunskap och kompetens samt förmåga att hantera cybersäkerhetsincidenter.

Den här strategin har som mål att man ska kunna genomföra de förflyttningar som behövs och bemöta de hot och sårbarheter som finns. Regeringens och vår vision är tydlig: ett motståndskraftigt Sverige, där samhällsviktig verksamhet fungerar även under allvarliga kriser eller cyberattacker.

Och det behövs. Vi ser hur cyberhoten och attackerna ökar mot Sverige – från främmande makt, från organiserad brottslighet och från ideologiskt drivna cyberaktivister. Det handlar om överbelastningsattacker, som vi har sett i stor omfattning den här veckan, om teknikstöld, om ransomware-attacker och om påverkan på samhällsdebatten.

I det säkerhetspolitiska läge som vi befinner oss i just nu är cybersäkerheten en starkt integrerad del av totalförsvaret.

Jag vill passa på att lyfta fram hur den här strategin får betydelse också lokalt. I Blekinge, där jag själv är verksam, finns det flera nyckelaktörer inom cybersäkerhet och försvar. Karlskrona är navet för vår svenska marin. Här finns också flygflottiljen. Vi har Blekinge tekniska högskola och ett näringsliv som samverkar aktivt i totalförvarssatsningar.

Detta gör Blekinge till en naturlig plats för spetskompetens inom cybersäkerhetsområdet. Här finns också goda förutsättningar att bygga upp just den forskning och innovation som strategin lyfter fram som avgörande. Blekinge tekniska högskola bedriver redan i dag forskning inom cybersäkerhet och systemteknik, och med regeringens satsning på Cyber-campus Sverige kan den här typen av regional kompetens få en ännu tydligare roll.

Det är så vi stärker den nationella säkerheten och den regionala utvecklingen.

Strategin pekar också tydligt på behovet och betydelsen av att stärka det civila försvaret. Vi vet att våra fiender söker våra svagheter, inte bara i de militära systemen utan också i kommunal it-drift, i skolplattformar, i vattenreningsverk och i vårdsystem. Därför är det viktigt att hela samhället involveras.

Statliga myndigheter, kommuner och regioner men också företag – stora, små och medelstora – har ofta mycket att skydda men mindre resurser för att kunna göra det. Strategin innehåller mål för att stärka stödet till de här företagen och organisationerna genom utbildning, tekniskt stöd och vägledning.

Vi behöver också människor och kompetens. Strategin tar fasta på det. Vi behöver öka medvetenheten hos allmänheten. Vi behöver stärka utbildningen – från grundskolan till högskolan. Vi ska kunna erbjuda karriärväxling och traineeprogram och satsa på forskning och innovation. Vi har

världsledande företag och starka forskargrupper, men vi behöver mer tvärvetenskap, mer samverkan och långsiktiga resurser.

Regeringen gör just nu detta genom forskningspropositionen och genom stöd till EU-finansiering. Det är en investering i både konkurrenskraft och säkerhet.

En särskild satsning gäller det nationella cybersäkerhetscentret, som nu har fått ett tydligt uppdrag. Det är rätt steg att ta, för vi behöver ett starkt nav som kan samordna, analysera och vägleda vid incidenter.

Cybersäkerheten är en av de stora frihetsfrågorna i vår tid, för vi ser i vilken omfattning detta påverkar vår vardag. Man måste kunna lita på samhällets tjänster. Det handlar om att skydda vår infrastruktur och om att värna vår integritet och vårt självbestämmande.

Med den här strategin visar vår regering att den tar frågan på största allvar. Vi stärker skyddet för vårt land – digitalt, civilt och militärt. Vi skapar trygghet, och vi skapar motståndskraft. Och vi gör det tillsammans – från Blekinge till riksdagen, från klassrummet till serverhallen och från småföretag till totalförsvarets kärna.

Anf. 110 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Som jag konstaterade innan är det mycket bra att vi har fått fram en strategi, en uppdaterad sådan. Men det finns vissa utmaningar. En av dem gäller just det här med att det i strategin är väldigt tydligt att man måste ha säker kommunikation brett i samhället och att det samtidigt pågår ett arbete hos regeringen med att underminera de enda säkra kommunikationer som vi har, de som både NCSC, alltså Nationellt cybersäkerhetscenter, och försvaret säger måste finnas och måste vara kvar.

Därför vill jag fråga ledamoten: Hur tänker regeringen och Moderaterna om att de basala tjänster som krävs för att vi ska kunna kommunicera säkert utan att Kina, Ryssland, Iran eller kriminella får tillgång till vår kommunikation håller på att raderas från Sverige på grund av regeringens andra politik?

Anf. 111 CAMILLA BRUNSBURG (M) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten, för att du uppskattar vår nationella cybersäkerhetsstrategi! Den har vi gemensamt längtat efter, och det känns tryggt att den är uppskattad även av oppositionen. Jag tror att den kommer att bidra till en mycket bra redundans i vårt samhälle.

Själva sakfrågan om totalsträckskryptering är väldigt komplex och angelägen. Den är dock inte en del av cybersäkerhetsstrategin utan ett pågående arbete som nu hanteras av regeringen och bereds i Justitiedepartementet. Precis som ledamoten säger finns det ett lagförslag som remissinstanser nu analyserar. Det stämmer dock inte att regeringen har bestämt sig för att införa möjligheten att bygga in bakdörrar vid totalsträckskryptering.

Man analyserar såklart lagrådsremissen och remissvaren noga, för det är en komplex fråga. Vi ska å ena sidan skydda utsatta barn från sexuella övergrepp på internet, å andra sidan samtidigt hitta tekniska och juridiska lösningar som gör att vi fortfarande, för landets säkerhet, kan ha en säker kommunikation.

Jag delar alltså ledamotens oro och farhågor gällande att undanröja möjligheten till säker kommunikation, och jag tror att alla i den här kammaren är överens om att vi behöver ha en säker kommunikation. Det stämmer dock inte som ledamoten säger att det har fattats beslut om att det ska vara självklart att kunna bygga in bakdörrar. Ärendet bereds just nu i Regeringskansliet.

Anf. 112 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik:

Fru talman! Vi har lite olika uppfattningar om det här. Regeringen har ändå lagt fram ett förslag som är ute på remiss och har därmed indikerat att man tycker att det är rätt. Man har ju också varit för chat control, som är samma sak. Om man både har varit för det i EU och skickat ett förslag på remiss tycker jag att det känns lite konstigt att säga att man inte är för. Det har inte beslutats, men regeringen har alltså vid flera olika tillfällen sagt att man stöder förslaget om en bakdörr, och det skulle i vanliga fall indikera att regeringen är för.

Men vi kan göra det väldigt enkelt för Moderaterna och Camilla Brunsberg, fru talman: Ska totalsträckskrypterade tjänster kunna finnas kvar i Sverige? Är Moderaterna för eller inte?

Anf. 113 CAMILLA BRUNSBURG (M) replik:

Fru talman! Nu tycker jag att ledamoten gör det lite enkelt för sig. Frågan om en garanterad totalsträckskryptering i alla lägen och vid alla tekniker är för komplex för det.

Regeringen har inte lagt fram något skarpt lagförslag, utan man håller på att bereda frågan, en fråga som jag tror att ledamoten och jag och alla här i kammaren är överens om är ytterst komplex och allvarlig. Man behöver hitta tekniska och juridiska lösningar som både garanterar den personliga integriteten och säker kommunikation och som möjliggör verktyg för att hitta förövare som begår sexuella övergrepp mot barn.

Jag tror därför inte att frågan kan besvaras med ett enkelt ja eller nej. Frågan bereds på Justitiedepartementet, och jag är övertygad om att vi alla tar denna komplexa fråga på största allvar. Vi behöver en säker kommunikation i Sverige i framtiden, men vi behöver också hitta juridiska och tekniska lösningar för att kunna skydda barn från sexuella övergrepp.

Anf. 114 EMMA BERGINGER (MP):

Fru talman! Varje dag öppnar många av oss mobilen och tar del av nyheter, skickar meddelanden till nära och kära, chattar med kollegor och skickar ett viktigt mejl. Vi kollar tidtabellen för bussen och tåget och blippar när vi går ombord eller genom spärren. Vi lyssnar på poddar och musik och beställer något trevligt att ha på oss. Vi swishar en slant till klasskassan och använder mobilt bank-id för att kolla saldo på kontot och lägga upp några räkningar för betalning. Men vad händer när det inte fungerar? I närtid har vi sett hur olika cyberattacker har påverkat allt från Swish och Bank-id till SVT:s sändningar. Störningarna har förvisso varit temporära och konsekvenserna ändå relativt begränsade.

Men vad händer om störningarna blir mer omfattande? Vad händer om störningarna inte bara gör att jag måste betala mina räkningar en dag senare eller missar en nyhetssändning? Det är nämligen inte bara våra privatliv som är beroende av digitala system. Allt från sjukvården till energiför-

sörjningen är i dagens samhälle kraftigt beroende av fungerande digitala system.

Miljöpartiet anser att cybersäkerheten måste höjas i alla verksamheter i samhället, både i offentlig sektor och privat sektor. Vi menar att Sverige behöver stärka sin förmåga att förebygga och bemöta cyberattacker. Därför är det bra med en uppdaterad nationell strategi för cybersäkerhet.

Miljöpartiet och Socialdemokraterna lade 2017 fram den första nationella strategin för samhällets informations- och cybersäkerhet. Den strategin uttryckte regeringens övergripande prioriteringar och utgjorde en plattform för Sveriges fortsatta utvecklingsarbete inom området. Strategin skulle ge långsiktighet och effektivitet i arbetet och höja medvetenheten och kunskapen i hela samhället.

Strategin från 2017 hade sex huvudområden. För vart och ett av dessa områden ställde regeringen upp ett antal målsättningar och inriktningar för hur målsättningarna skulle nås. Det var en bra strategi, men vi kan samtidigt konstatera att tiden och utvecklingen går framåt och att mycket har hänt sedan 2017. Inte minst är det säkerhetspolitiska läget ett helt annat i dag. Vi har ett storskaligt anfallskrig i Europa, och vi ser hur olika antagonistiska stormakter är beredda att använda cyberangrepp som en del av sin verktygslåda på ett mer omfattande sätt. Samtidigt finns det också kriminella som drivs av ekonomiska motiv för att göra cyberangrepp. Teknikutvecklingen, framför allt på AI-området, går också snabbt framåt och ändrar förutsättningarna både för hur attacker genomförs och för hur vi kan skapa skydd.

Det finns därför stora förväntningar på att samhället ska stärka cybersäkerheten. Men för att en strategi från en regering ska bli verkningsfull krävs att strategin resurssätts och omsätts i praktisk handling. Det krävs också tydliga mandat och tydligt ansvar. Regeringen har valt att lägga fram ett antal olika strategier som tangerar varandra, och ytterligare är på väg. En strategi är såklart ett tacksamt kommunikativt verktyg för en regering, men inom detta viktiga område krävs det handling.

Utöver det som strategin omfattar vad gäller den tekniska cybersäkerheten tangerar detta område även vad som förmedlas i digitala kanaler. Vi behöver stärka det psykologiska försvaret i samhället och bygga upp motståndskraften mot desinformation och påverkanskampanjer. Det innebär bland annat att vi behöver höja förmågan hos befolkningen att skilja på pålitliga källor och källor som inte är pålitliga. Det är svårt att i dag veta varifrån en desinformationskampanj kommer. Det kan vara nationella och internationella aktörer som ligger bakom eller individer, politiska organisationer och organiserad brottslighet. Vi rör oss alla i samma digitala rum, vilket leder till en otydlighet om vem som ska hantera hotet.

För att bemöta detta krävs ett stort samverkansnät mellan relevanta myndigheter men utan att vi tummar på den personliga integriteten. Vi behöver också stärka medie- och informationskunnigheten, det vi kallar MIK, i befolkningen, vilket inkluderar både text- och bildanalys. Det här är något som vi från Miljöpartiet lyfter fram i vår partimotion *Stärkt beredskap och robustare samhälle*, som har behandlats i ett annat betänkande.

Miljöpartiet anser också att EU bör utöka sitt samarbete på cyberförsvarsområdet. EU bör fortsätta att sätta gemensam press på sociala medier-

jättarna, till exempel, så att de inte tillåter att desinformation sprids på deras plattformar.

Avslutningsvis, fru talman: Med tanke på det säkerhetspolitiska läget är det viktigare än någonsin att vi stärker vår förmåga att möta och hantera cyberangrepp men också desinformation och påverkanskampanjer. Sådana så kallade hybrida angrepp och attacker inträffar ständigt. Det är inte en fråga om huruvida de kommer att inträffa, utan när och i vilken omfattning.

Kunskapen och kompetensen att möta hoten måste spridas inom såväl offentlig som privat verksamhet och även hos privatpersoner. En uppdaterad strategi kan vara ett bra sätt att fokusera på frågorna, men det är avgörande hur man tänker följa upp strategin med handling och resurser. Vi från Miljöpartiet avser att noga följa regeringens arbete.

(Applåder)

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 17 juni.)

Högskolan

§ 9 Högskolan

Utrikesutskottets betänkande 2024/25:UbU14
Högskolan
föredrogs.

Anf. 115 FREDRIK MALM (L):

Fru talman! Vi har nu att debattera högskolepolitik. Det är en fråga som är helt avgörande för Sveriges framtid som kunskapsnation, som innovationsmotor och som liberalt och demokratiskt samhälle. Jag vill börja med att yrka bifall till förslaget i betänkandet.

Fria och självständiga universitet är en grundbult i det öppna samhället. Akademisk frihet är inte bara en princip utan en förutsättning för kritiskt tänkande, vetenskapliga genombrott och motståndskraft mot desinformation, auktoritära strömningar och mycket annat. Det vi nu ser i USA, fru talman, visar hur snabbt denna frihet kan monteras ned. President Donald Trump har hotat och bestraffat universitet ekonomiskt, förbjudit internationella studenter och pressat akademiska institutioner till politisk underkastelse. Det är en brutal utveckling. Det är därför Liberalerna står fast vid att akademisk frihet kräver avstånd från politisk makt, inte lojalitet med den.

Regeringen har tillsatt en särskild utredning om akademisk frihet, och vi har redan stärkt det rättsliga skyddet för forskare. Rätten att tänka fritt, tala fritt och forska fritt är en liberal grundsats.

Vi står inför samhällsutmaningar som kräver kunskap. De handlar om klimatförändringar, antibiotikaresistens, organiserad brottslighet, en arbetsmarknad under omvandling och mycket annat. Högskolan är en central resurs för att möta detta. Därför är regeringens politik tydlig. Vi sätter kvalitet, arbetslivsrelevans och akademisk integritet i centrum.

En särskilt viktig fråga i årets betänkande är också artificiell intelligens. AI förändrar både utbildningssystemet och arbetsmarknaden i grunden. Därför har Universitetskanslersämbetet fått i uppdrag att följa och

stödja lärosätenas arbete med AI, inklusive hur utbildningar anpassas till det nya kompetensbehovet.

Fru talman! Resursfördelningen är en annan nyckelfråga. Sverige har enligt Eurostudent betydligt färre lärarledda timmar än andra europeiska länder. För att vända den utvecklingen har regeringen höjt ersättningsbeloppen för både 2024 och 2025 på först naturvetenskapliga och sedan samhällsvetenskapliga utbildningar. På längre sikt ska resurstilldelningssystemet ses över med fokus på kvalitet. Vi i Liberalerna vill se mer lärarledd undervisning – inte bara som en volymfråga, fru talman, utan för att säkra verklig kunskapsinhämtning. Självstudier är mycket bra, men utbildning ska bygga på en levande dialog mellan lärare och student.

Fru talman! Säkerheten vid de svenska lärosätena behöver stärkas. Totalförsvarets forskningsinstitut har visat att universitet är mål för främmande makt. Regeringen kräver att alla lärosäten redovisar sitt säkerhetsarbete, inte minst inom informations- och cybersäkerhet. Vi har också beslutat att styrelserna ska ha säkerhetskompetens inom sig. Internationella samarbeten måste ske ansvarsfullt. Regeringen har därför antagit nationella riktlinjer som ställer höga krav på integritet, säkerhet och akademisk frihet oavsett samarbetslandets politiska system.

Fru talman! Vi ska också säkra livslångt lärande i hela landet. Det pågår ett utvecklingsarbete kring distansutbildningar, fristående kurser och omställningsutbildningar. Regeringen har tagit emot utredningen om en ny ersättningsmodell. Den bereds nu i syfte att lärosätena bättre ska kunna möta arbetslivets behov.

Pandemin innebär en veritabel våg av distansundervisning. Digital undervisning visade sig i det läget vara ett bra och helt nödvändigt verktyg. Kvaliteten måste dock höjas även i fortsättningen. Det är viktigt att påpeka att vi liberaler är tydliga med att utbildning på campus och ett levande utbyte mellan föreläsare och student måste vara kärnan i högskoleverksamheten i Sverige.

Fru talman! Yttrandefriheten omfattar alla. Men det ska också tryggheten för medstudenter och lärare göra. Akademisk frihet betyder inte att vissa får tysta andra. Vi har sett exempel där demonstrationer kring Israel–Palestina-konflikten stört undervisning och forskning. Vandaliseringen av forskaren Anders Perssons arbetsrum på Linnéuniversitetet, exempelvis, är ett övergrepp som aldrig kan accepteras. Meningsyttringar får aldrig bli hot.

Forskare som deltar i samhällsdebatten utsätts i växande grad för hat, hot och trakasserier. För att säkra skyddet för akademien har regeringen därför tillsatt en särskild utredning som ska föreslå åtgärder för att värna forskare mot otillbörlig påverkan. Uppdraget gavs i april i år och är en viktig del i att försvara den akademiska friheten i praktiken och inte bara i teorin.

Fru talman! Liberalerna är Sveriges skol- och kunskapsparti. Vi har lagt fram den största forsknings- och innovationspropositionen i svensk historia – en långsiktig investering i vetenskap, teknisk spets och samhällsnyttig forskning. Vi tar skolan tillbaka till grunderna – läsning, skrivning och räkning. Kunskap är vägen in i framtiden för individen, samhället och landet.

Vi är ett litet land, men vi har stora ambitioner. För att nå dem måste vi fortsätta investera i högkvalitativ forskning och utbildning. Regeringen gör det, med Liberalerna som garant.

(Applåder)

Anf. 116 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik:

Fru talman! Tack, Fredrik Malm, för ditt anförande! Jag lyssnade noga och länge på om det skulle komma någonting om en av de viktigaste grupperna på ett lärosäte, nämligen studenterna.

Debatten handlar om de motioner som har skickats in. Det finns en möjlighet att påverka saker som händer i framtiden genom dem. En sak som kommer att hända i höst är att regeringspartierna tar fram en budgetproposition.

När det gäller studenter och studentinflytande kan Liberalerna vara med och spela en avgörande roll i att stoppa nedskärningarna med nästan 30 procent på studentkårer och studentinflytande som hotar universitet och lärosäten i Sverige. Studentkårer i bland annat Sundsvall, Östersund, Kristianstad, Skövde och Karlstad har tagit upp detta. Sveriges förenade studentkårer har pratat om hur det kan påverka deras arbete med att säkerställa god kvalitet och inflytande för studenterna på lärosätena. De har en viktig uppgift att säkerställa att undervisningen är trygg, säker och högkvalitativ.

Det kan låta som om det bara är studentkårer som tycker detta, men Sveriges samlade universitets- och högskoleförbund, SUHF, ställer sig också bakom Sveriges förenade studentkårers krav att studentinflytandet tryggas runt om i vårt land. Min fråga är hur Liberalerna och ordföranden i utbildningsutskottet Fredrik Malm kommer att agera för att stoppa nedskärningen med nästan 30 procent på studentinflytandet.

(Applåder)

Anf. 117 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Studentinflytandet är jätteviktigt. Men när det gäller höstens budgetproposition har man nog inte fastslagit tabellverken för den. Att man ibland gör justeringar nedåt för tillfälliga medel på grund av sådant som sker är inte samma sak som att man skär ned. Vi vet alla att det gjordes förstärkningar under en tid då man behövde göra mer men att dessa sedan trappades ned. Jag har därför väldigt svårt att förstå den retorik som Socialdemokraterna ägnar sig åt här.

En sak är dock säker: Man kan påverka genom hur man röstar. Det vore väldigt bra om Niklas Sigvardsson och Socialdemokraterna tog den möjlighet de har att rösta för en starkt akademisk frihet och ett starkt studentinflytande när vi i höst röstar om budgetpropositionen för nästkommande år. Då kan de trycka på den gröna knappen.

Anf. 118 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik:

Fru talman! Om jag skulle trycka på den gröna knappen vid omröstningen om budgetpropositionen i höst skulle det innebära 30 procent mindre pengar till landets studentkårer. Det är nog bland det sista jag skulle göra i höstens budgetarbete.

Ordföranden i utskottet, Fredrik Malm, talar om tillfälliga pengar. Men problemet är att när man genomför detta pekar man tydligt ut att 5 miljoner kronor av den höjning om 30 miljoner kronor som man gjorde under pandemin var riktat till coronapandemin. 5 miljoner kronor är vad man kunde räkna med att ett utökat ansvar under en pandemi kostar.

De övriga 25 miljonerna sa man inget om, trots att de hade urholkats sedan den tid då Liberalerna satt i regeringsställning och avskaffade kårobligatoriet. Då sa man att man för att säkerställa studentkårernas inflytande behövde ge pengar till dem. Sedan räknades detta inte upp. Det gjordes dock när Socialdemokraterna satt i regeringen, och därmed tryggades studentinflytandet på landets lärosäten.

Under pandemin fick de pandemipengar men också ett långsiktigt tillskott som skulle stärka studentinflytandet.

Studentinflytande är en garant för att studenter ska kunna säga ifrån om det händer saker på lärosäten som inte borde hända. Det kan vara saker mellan studenter men också mellan lärare och studenter. Det handlar om att trygga utbildningskvaliteten. Om studenter får vara med och påverka sin utbildning känner de större ägandeskap. Om vi har en väldigt tydlig och platt struktur, vilket vi har i vårt land, bidrar det också till stärkt akademisk framgång. På arbetsmarknaden och inom skolan och akademien värnar vi tydliga dialoger mellan studenter, lärare, universitet och lärosätenas ledningar.

Kommer Liberalerna att verka för att studentinflytandepengarna kommer att finnas kvar, eller kommer hotet om nedskärning, som tabellverken just nu visar, att bli verklighet?

Anf. 119 FREDRIK MALM (L) replik:

Fru talman! Socialdemokraterna har i sin retorik alltid en förmåga att få allting att verka som en nedskärning. Om man har gjort tillfälliga förstärkningar – och det har varit tydligt att de var tillfälliga – och sedan trappar ned dem säger Socialdemokraterna att det är en nedskärning. Det är inte riktigt så det fungerar.

Fru talman! Jag instämmer dock helt och hållet i Niklas Sigvardssons beskrivning av vikten av en aktiv kårverksamhet, av att studentinflytandet är viktigt och av vilka positiva fördelar det för med sig. Men jag tycker att man i det sammanhanget ändå bör bredda diskussionen en aning, fru talman. Det är inte enbart den organiserade studentkårsverksamheten som stärker studentinflytandet.

I mitt huvudanförande nämnde jag exempelvis Eurostudents genomgång. I den ser man att en student som påbörjar en universitetsutbildning i Sverige under den första terminen får i genomsnitt 11 timmar lärarledd tid i veckan, inklusive handledning. Genomsnittet i EU är 18 timmar. Även detta är ett hot mot studentinflytandet.

Det är oerhört viktigt med kvalitetshöjande insatser. I den senaste innovations- och forskningspropositionen satsar vi nu enorma summor för att stärka kvaliteten inom den högre utbildningen. Också detta är viktigt för studentinflytandet.

Vidare är den rättighetslagstiftning Sverige i hög grad har viktig, med den antidiskrimineringslagstiftning och de rättigheter man har om man till exempel har en funktionsnedsättning, så att man får det stöd man behöver och att studenthälsan fungerar.

Fru talman! Studentinflytandet är bredare än vad Niklas Sigvardsson beskriver det som.
(Applåder)

Anf. 120 NIKLAS SIGVARDSSON (S):

Fru talman! Jag vill inledningsvis yrka bifall till reservation 9.

Vi debatterar i dag utbildningsutskottets betänkande 14 om högskolan. För inte alltför lång tid sedan debatterades vissa av dessa frågor här i kam-maren. Det skedde under den stora debatten om forsknings- och innova-tionspropositionen. Trots det är det här ett brett betänkande som speglar hur högre utbildning även fortsättningsvis är ett av våra viktigaste politiska verktyg för individens frigörelse men också för samhällets utveckling och sammanhållning.

Från socialdemokratiskt håll vill vi vara tydliga med att högskolan ska vara till för alla, inte några få. Den ska bygga på kunskap, inte köpkraft. Den ska bidra till jämlikhet, inte befästa ojämlikhet.

En av högre utbildnings många viktiga funktioner är att se till att vi har högkvalitativ arbetskraft runt om i hela vårt land. Det behövs för att stärka tillväxten. Det behövs för att stärka vårt lands innovationsförmåga. Det behövs för att våra företag ska få möjlighet att växa.

Högre utbildning behövs också för att se till att samhället har den kom-petens som krävs för att vi ska kunna ta hand om varandra. Det får vi ge-nom att hela landet har tillgång till välutbildade lärare, sjuksköterskor, socionomer, poliser och många andra yrkesgrupper.

Högre utbildning har en extremt stor betydelse för lokala kompetens-kluster där industrier etableras nära de platser där arbetskraften finns. I samverkan med det omgivande samhället blir också utbildningen bättre och har högre kvalitet.

Sverige har väldigt bra utbildning, men det finns utmaningar som krä-ver politisk handlingskraft. Vi behöver se över hur vi fördelar resurser till den högre utbildningen. För att kunna utvecklas måste våra studenter ha tillgång till duktiga lärare och akademiker i sitt lärande. Vi behöver stärka den lärarledda tiden inom högre utbildning så att fler får möjlighet att till-sammans med kompetenta lärare utvecklas och ta del av kunskap.

Utbildningsutbudet för redan yrkesverksamma behöver stärkas över hela landet. Precis som ledamoten Malm sa har regeringen en remiss ute gällande en resursfördelningsmodell för att skapa möjligheter för redan yrkesverksamma att fortbilda sig och uppdatera sina kunskaper.

Det är lovvärt och viktigt, men det finns risker med utredningen och remissen. Många av denna regerings tidigare förslag har ofta lett till om-fördelningar som gjort att utbildningsplatser i vårt land centraliseras snarare än decentraliseras.

Det finns också en risk för undanträngningseffekter. Nybörjarstuden-terna kommer att få det svårare att få tillgång till utbildningsplatser. Det kan tyckas märkligt i en tid av hög arbetslöshet då vi behöver få fler män-niskor i arbete. Vi behöver därför se över en ny resursfördelningsmodell.

En ny resursfördelningsmodell måste säkerställa att vi har utbildning i hela landet, att studenter har tillgång till högkvalitativ undervisning och att människor får möjligheten att utbilda sig högre upp i åldrarna. Det gäller både för första gången och för att kunna fylla på redan befintliga kun-skaper. Det stärker individer inom deras yrken men ger dem också möjlig-

het att växla yrke under arbetslivet. Därför behövs satsningar på validering, decentraliserad utbildning och fristående kurser. Det stärker individen, tillväxten och oss som samhälle.

Fru talman! En annan sak i betänkandet som är väldigt viktig är studenters villkor. Det är inte en marginalfråga – det är en avgörande framtidsfråga för landets lärosäten. Det handlar om hur vi formar ett samhälle som håller ihop, ett samhälle där varje människa ges möjligheter att växa, delta och påverka sin situation.

För oss socialdemokrater är detta en grundläggande fråga om jämlikhet och demokrati. I det svenska samhällsbygget är demokratin inte begränsad till valdagen. Den genomsyrar våra institutioner, våra utbildningar och våra arbetsplatser. Studentinflytande är därför inte ett tillägg; det är ett fundament. När studenter ges reellt inflytande över sin utbildning främjas både utbildningens kvalitet och studenternas känsla av delaktighet. Vi vet att aktiva studentkårer och starka studentröster är en resurs, inte ett hinder, för akademisk utveckling.

Därför är det ett politiskt ansvar att säkerställa långsiktig finansiering av studentkårer och transparens i högskolornas beslutsprocesser och att studenters röster tas på allvar genom hela lärosätets planering ända upp till ledningsnivå.

Här ser vi tyvärr andra prioriteringar från Sverigedemokraterna och regeringen, för 2026 väntar som sagt en kraftig nedskärning av anslaget för studentkårerna och studentinflytandet. Det är inte så man bygger starka individer som kan stå upp för sin rätt och sin utbildning.

Men det handlar inte enbart om studentkårernas möjlighet. Det handlar också om att andra föreningar av och för studenter måste ges möjlighet att engagera sig. Universitet och högskolor har i land efter land och i tid efter tid varit en viktig katalysator för samhällsdebatt och samhällsengagemang. Så måste det vara även framöver. Därför behövs det mer enhetliga tolkningar och bättre möjligheter för föreningar att vara aktiva på landets samtliga lärosäten, och studentförbund kopplade till politiska partier ska vara en självklar del av lärosätenas verksamhet.

Det är inte bara inflytande som är viktigt för studenter utan också hur de mår inför, under och efter sina studier. Den psykiska ohälsan bland studenter följer tyvärr samhället i stort och ökar. Därför är det viktigt att Socialdemokraternas tidigare satsningar både behålls och stärks. Men vi kan inte slå oss till ro utan måste fortsätta att utveckla studenthälsan.

Det räcker inte att enbart titta på hur studenterna mår. Vi måste också se till att de kan tillgodogöra sig sin utbildning via tillgängliga lärmiljöer och läromedel på landets lärosäten. Studenter som mår bra lär sig bättre, och studenter som har tillgång till rätt material och rätt förutsättningar presterar inte bara bra utan mår också bättre.

Fru talman! Avslutningsvis: Sverige ska ha en högskola i världsklass med engagerade studenter. Men det ska vara en högskola för hela folket. Vi socialdemokrater står för en högskolepolitik där tillgänglighet går före privilegier, där samhällsnytta går före marknadstänkande och där kunskap alltid är ett medel för att öka jämlikheten. Vi står upp för ett högre utbildningssystem där det inte är plånboken som avgör om du får studera, utan din vilja, din förmåga och din nyfikenhet.

(Applåder)

Prot. 2024/25:131
12 juni

Högskolan

Anf. 121 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M):
Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Ute skiner solen, och överallt ser man en massa glada studenter i studentmössor. Det ger hopp om framtiden. Jag är fortfarande stolt över min studentmössa, även om den inte är längre är kritvit. Jag använder den ofta, framför allt på valborg hemma i Göteborg.

”Vad ska du göra nu?” är nog den vanligaste fråga studenter får, och kanske är svaret arbeta, resa, studera vidare eller göra militärtjänst. En undersökning av CSN och UHR visar att 38 procent studerar vidare direkt efter gymnasiet, 50 procent börjar arbeta och 8 procent vet inte riktigt vad de ska göra. En annan undersökning visar att nästan 50 procent av dem mellan 25 och 64 har en eftergymnasial utbildning. Det är alltså populärt med högre utbildning. Men vi ser nog gärna att ännu fler läser vidare. Vi moderater och övriga Tidöpartier vill se många vägar till arbete, också genom högre studier.

Men varför läser man vidare? Undersökningar pekar på några punkter: bättre jobbmöjligheter, oftast högre lön, personlig utveckling – man lär sig tänka kritiskt och tar till sig mycket information – starkare samhällsengagemang – några blir till och med politiker och hamnar i riksdagen – bättre hälsa och möjlighet till utlandsjobb. Jag har själv studerat till både sjuksköterska och läkare, och det var många roliga studieår som gav fina vänner för livet.

Fru talman! Vilka är de viktigaste uppgifterna för lärosätena?

I högskolelagen framgår att staten som huvudman ska anordna högskolor, dels för utbildning som vilar på vetenskaplig eller konstnärlig grund samt på beprövad erfarenhet, dels för forskning och konstnärlig forskning samt utvecklingsarbete. Resurserna ska användas effektivt så att kvaliteten på utbildningen och forskningen är hög. Detta är det mest fundamentala.

Lärosätena ska också samverka med det omgivande samhället, såsom kommuner och näringsliv, för ömsesidigt utbyte. Det som kommer fram inom högre utbildning och forskning ska också komma samhället till nytta.

Vidare ska det finnas ett nära samband mellan forskning och utbildning, och vetenskaplig trovärdighet och god forskningssed ska värnas.

Lärosätena ska också aktivt främja och bredda rekryteringen till högskolan, gärna från studieovana hem. Det livslånga lärandet är också viktigt, och man skaffar sig kanske fler utbildningar allteftersom yrkeslivet förändras.

Givetvis ska även den akademiska friheten främjas och värnas.

Fru talman! För en knapp månad sedan debatterade vi forsknings- och innovationspropositionen. Som Fredrik Malm sa tidigare är vi väldigt stolta över den, för det är en av de största satsningarna på forskning någonsin. Sverige är ett litet men smart land, och vi ska visa internationellt hur duktiga vi är på forskning.

Den akademiska friheten för lärare och forskare är oerhört viktig. Det har nu tillsatts en utredare som ska titta på om nuvarande regelverk är ändamålsenligt för att skydda forskares och lärares akademiska frihet vid alla svenska lärosäten. Om så inte är fallet måste åtgärder vidtas som stärker denna frihet. Uppdraget ska redovisas senast den 30 juni 2026.

Fru talman! Moderaterna menar att det också är viktigt hur högskolor och universitet styrs. En relevant fråga är om myndighetsformen främjar högre utbildning och forskning på bästa sätt.

Det behövs ökad samverkan mellan universitet och samhälle. Verkligheten förändras, vilket ställer högre krav på våra lärosäten. Digitalisering är viktigt, likaså starkare strategisk styrning.

Vi behöver se över vad som är bäst för styrningen av lärosätena. Det är viktigt att göra en öppen och förutsättningslös utredning av hur framtidens styrning av våra lärosäten ska se ut och hur vi ger den akademiska friheten bäst förutsättningar. I vissa länder i Europa är den akademiska friheten stor medan den i andra är mindre.

Fru talman! Jag gör många olika verksamhetsbesök runt om i Sverige för att se hur det fungerar och vad det finns för behov. Den ständiga frågan handlar om kompetensbristen. Det händer mycket inom teknikutvecklingen, men det måste också finnas folk som har rätt utbildning för att klara dessa jobb. Trots hög arbetslöshet säger tre av fyra företag att de har svårt att hitta personal med rätt kunskap.

För att råda bot på kompetensbristen måste vi satsa redan i grund- och gymnasieskolan. Kvaliteten måste vara hög så att man sedan kan läsa vidare. Nästan 50 procent hoppar av tekniska utbildningar på grund av brister i matematik. Lika många hoppar av lärarutbildningen för att de inte har tillräckligt goda kunskaper i svenska. Gymnasiet är därför otroligt viktigt för att man ska kunna gå vidare till högskolan. Vi satsar därför på både gymnasieskolan och högskolan.

Fru talman! Hur lockar vi fler unga att läsa vidare? Hur får vi fler äldre att studera? Hur når vi de studieovana? Det gäller att satsa på lättillgänglig information om vad som finns och var. Man måste också kunna jämföra utbildningars kvalitet mellan olika lärosäten. Vidare bör studievägledning utvecklas så att man kan få tips om vad man kan läsa och vad som passar en. Man ska också kunna följa examinerades etablering på arbetsmarknaden, helt enkelt för att få bra förebilder. Man ska även satsa på utbildning inom bristyrken.

Det finns till exempel många företag som går ut i både grundskolan och gymnasiet och berättar om vilka utbildningar som finns och vad man kan jobba med senare. Nu vill vi till exempel få många att läsa naturvetenskap, där vi just nu har stor brist. Då är det bra med förebilder och att många kan komma och berätta. Det kan givetvis också finnas förebilder inom familjen.

Jag brukar också alltid lyfta fram – och gör det nu igen – Marcus Wandt, vår tredje astronaut. Han läste till civilingenjör på Chalmers i Göteborg. Man kan alltså bli astronaut också om man läser på högskolan. Det är viktigt med förebilder.

Fru talman! Det är också viktigt att lära sig att anpassa sig efter samhällets utveckling. Vi måste ha flexibla utbildningar. De måste kunna vara korta, och de måste kunna vara långa. De måste kunna följa med i vad som krävs i samhället just nu.

Fru talman! Vi måste även se till att använda oss av AI-utvecklingen. Det är oerhört viktigt att vi utbildar i AI. Där krävs mycket kompetens. Alla högskolor måste satsa på det och hänga med i AI-utvecklingen.

Vi ser till exempel att man har oerhört stor nytta av AI inom medicinsk forskning, bland annat när det gäller hur man behandlar sjukdomar. Det underlättar för forskningen. Viss forskning som kan vara väldigt krävande kan göras på ett mycket enklare sätt med hjälp av AI. Det kan också förbättra hur man ställer diagnoser.

Det finns även mycket annan teknik som vi måste använda oss av.

Jag har en sista punkt. Lärarutbildningen är oerhört viktig. Men många hoppar av lärarutbildningen. Därför ser Moderaterna och Tidöpartierna nu till att hela lärarutbildningen ska ses över, för att vi ska få en lärarutbildning som fungerar och för att så att säga rätt studenter ska söka och vilja fortsätta gå utbildningen. Det är en oerhört viktig fråga för oss.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Jag önskar även presidiet en trevlig sommar.

Anf. 122 ROBERT STENKVIST (SD):

Fru talman! Jag tänker prata allmänt om våra motioner när det gäller högskolan, men jag börjar med några ord om Riksrevisionens rapport om tredjelandsstudenter som avviker från studierna efter kort tid. Därför är mitt anförande lite längre än de övrigas. Jag ber om ursäkt för det, men jag vill riva av det här.

Både Riksrevisionen och Migrationsverket har tagit upp problemet med tredjelandsstudenter som kort efter studiernas påbörjan hoppar av dessa för att försvinna under myndigheternas radar. En del av avhopparna hamnar på den svarta arbetsmarknaden. Andra försvinner in i skuggsamhällets dimmor. Så kan vi självklart inte ha det.

Enligt Migrationsverkets rapport tjänar en del högskolor på den här illulstra verksamheten. Men jag tycker att samhällets behov går före enskilda institutioners vinstintresse. Jag tar för givet att alla håller med om det.

Enligt Riksrevisionens senaste rapport, RiR 2024:21, är problemet relativt modest. Det är dock förvånande att Riksrevisionen i rapporten RiR 2023:19 målade upp en betydligt mörkare bild. Även Migrationsverket har målat upp ett betydligt allvarigare scenario. En förklaring till de olika bedömningarna vore på sin plats. Jag tror aldrig att vi kommer att få någon sådan, men i alla fall.

För tydlighetens skull är det självklart välkommet om problemet är så litet som möjligt. Vi vill inte ha problem. Men oavsett hur litet eller stort problemet är borde några självklara åtgärder genomföras:

- Tillräckliga språkkunskaper i engelska ska vara ett krav.
- Det ska vara tätare kontroller av studenterna.
- Det ska införas en begränsning till att enbart läsa hela program.
- Det ska finnas en överenskommelse mellan Migrationsverket och lärosätena om avbrottsrapportering.
- Lagstiftningen bör ändras när det gäller att begränsa rätten att arbeta under studierna. Den är konstant nog obegränsad för utländska studenter i dag.

Det är, vad jag tycker, ytterst rimliga krav, oavsett hur stort eller litet ovan beskrivet problem är. Det är vad vi kallar vanligt sunt förnuft.

Fru talman! Jag går över till övriga högskolan och börjar med några ord om svenska språket inom högskolan. Mycket av den litteratur som används inom högskoleväsendet finns inte på svenska. Då måste man helt enkelt använda litteratur på engelska. Och har man en bra och kompetent föreläsare som inte pratar svenska måste föreläsningen självklart hållas på engelska. Studenterna förutsätts också vara bevandrade i engelska språket.

Men om inte några av de skälen ligger för handen ska svenska språket användas i undervisningen på svenska lärosäten. Varför då? Vi ska vårda och utveckla svenska språket. Det är vårt modersmål, vårt officiella språk. Här vet jag att talmännen håller med mig med emfas.

Kanske ännu viktigare är att undersökningar har visat att förståelsen blir djupare i svåra ämnen om modersmålet används. Det spelar ingen roll hur bra man som svensk är på engelska; man uppnår aldrig samma djupförståelse på ett främmande språk, hur duktig man än må vara.

Fru talman! Jag brukar alltid ta upp jämställdhet och ska säga något kort om ämnet. Man kan inte kvotera och samtidigt ha meritokratiska principer, på samma sätt som man inte kan ha demokrati samtidigt som man har tjänstemannastyre eller militärstyre. Man måste ha antingen det ena eller det andra. Man måste välja.

Jag ska ge Vänstern en poäng här. Det kan finnas legitima skäl till att vilja ha ökad representation av en viss grupp. Jag läste för länge sedan om en högskola i norra USA som hade en underrepresentation av en grupp urinvånare. Samtidigt ville lärosätet upprätthålla den meritokratiska principen. Man undersökte varför nämnda grupp var underrepresenterad och kom fram till att gruppen hade en usel grundläggande skolgång. Det var inte konstigt att de blev underrepresenterade i högre utbildning, eller hur? Man startade därför ett långsiktigt, mödosamt arbete med att förbättra den grundläggande skolgången.

Det är ett legitimt och riktigt sätt att åtgärda problemen, tycker jag. Det tar mycket längre tid än att kvotera in olika grupper. Men det är det rätta sättet.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 5 i betänkandet om studenter som allvarligt missbrukar den fria högre utbildning vi har i vårt land genom att hota, utöva fysiskt våld eller systematiskt trakassera andra studenter eller lärare. De här studenterna ska stängas av för kortare eller längre tid.

Det finns redan stadgar i högskolelagen om avstängning av student, 4 kap. 5–7 § högskolelagen. Men nämnda paragrafer behöver förtydligas eller kompletteras och framför allt användas när det är befogat.

Den senaste tiden har vi fått rapporter, som jag vill påstå äger hög trovärdighet, om att rena maffiavälden skapat rädsla och oro på vissa lärosäten. Högskoleledningar känner press att ta vissa beslut på grund av rent pöbelbeteende. Många studenter kan nog betraktas som unga vuxna, men den riktiga vuxenvärlden har ansvar för att skapa en trygg och säker miljö för alla. Vi har yttrandefrihet och åsiktsfrihet i det här landet. Det gäller självklart också på våra lärosäten.

Jag menar att det är på våra lärosäten som studenter ska lära sig att möta andra åsikter än den egna gruppens. Många har svårt för det i dag. Jag tycker att det är en grundläggande demokratisk fostran som ska ske även på våra lärosäten. Om vi inte praktiserar den på våra högskolor, var ska vi då praktisera den?

Fru talman! En annan viktig fråga börjar uppmärksammas alltmer, men jag tror att vi inte har pratat om den förut här i kammaren. De senaste decennierna har det skett en allmän akademisering i vårt land och säkert i hela Västeuropa. I samband med den utvecklingen har kravet på forskningsanknytning blivit allt starkare. I de flesta fall är det en välkommen utveckling. Samtidigt har antalet lärosäten och utbildningsplatser stadigt ökat i vårt samhälle.

En annan trend som inte enbart är av godo är att professionsutbildningar i allt högre grad har lagts under högskolans tak.

De här utbildningarna skiljer sig från rent teoretiska utbildningar genom att de har viktiga praktiska moment, något som kan framstå som främmande på våra traditionella högskolor. Dessutom kan forskningsanknytningen i vissa fall bli en smula konstlad.

För att få så bra yrkesmänniskor som möjligt borde vi ersätta konstlad forskningsanknytning med mer praktisk kunskap. Vi måste också bedöma professionsutbildningarna på ett annat sätt än man traditionellt gör inom högskolan. En polisaspirant kan vara hur duktig som helst på teoretiska test men fullkomligt värdelös på själva yrket. Så kan vi inte ha det, mina vänner. Vi borde i vissa fall helt lyfta ut professionsutbildningar ur högskolan och återinföra särskilda utbildningsanstalter för vissa professionsutbildningar. Det är ju resultatet som räknas och inte en ideologisk tankefigur.

Till sist, fru talman, något jag snuddade vid nyss.

I mitt förra anförande här, angående forskningspropositionen, tog jag upp våra högskolors ansvar och uppdrag. Jag nämnde att våra lärosäten inte ska driva sin egen utrikespolitik samt att de inte ska styras av diverse aktivistgrupper.

Samma dag publicerades ett officiellt uttalande från vårt främsta universitet – det som borde vara vårt främsta universitet – som solklart gick långt över gränsen. Uttalandet var undertecknat av rektorn samt ordföranden i universitetsstyrelsen.

Många står här och talar fint om forskning, vetenskap och akademisk frihet. Men de orden betyder ju ingenting om man samtidigt utser personer inom högskoleväsendet på uppenbart politiska grunder, personer som i vissa extrema fall dessutom har en påtaglig och dokumenterad svårighet att skilja fakta från åsikter. Och hur ska till exempel en ordförande för en högskolestyrelse kunna stävja hotfull aktivism om han eller hon i princip använder samma retorik?

Vill vi verkligen göra något bra för forskningen och vetenskapen, mina vänner, ska vi sluta utse personer enbart på politiska grunder. Det här anser jag gäller både till höger och till vänster.

Med det får jag önska alla en trevlig sommar eftersom det är vår sista debatt.

Anf. 123 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik:

Fru talman! Tack, ledamoten Stenkvist, för anförandet!

Som vanligt när ledamoten står i talarstolen kommer det ganska många bollar man skulle kunna springa på. Men jag tänker börja med den delen där ledamoten pratar om grundläggande demokratisk fostran. Nu parafraserar jag ledamoten: Om vi inte använder det på våra lärosäten, var någonstans i samhället ska vi då använda det?

Det får mig osökt att tänka på studentinflytandet och hur vi använder studentinflytandet som en demokratisk fostransdel och en viktig del av lärosätenas verksamhet. Här blir min fundering hur Sverigedemokraterna ser på den frågan. Sverigedemokraterna är ju med och förhandlar den budget som ska gå igenom här i kammaren i höst.

Som jag sa i mitt anförande och i tidigare replikskiften och står fast vid är det en extremt viktig verksamhet på våra lärosäten att vi fostrar våra studenter och låter dem vara en aktiv del i hela lärosätets verksamhet. Med ökat inflytande på arbetsplatsen, i skolan eller på våra lärosäten för vi verksamheten framåt. Det är liksom grunden för den demokratiska institutionen att vi gör saker bättre tillsammans. Vi utbyter idéer. Vi tar in olika perspektiv för att få fram alla typer av åsikter för att sedan förbättra verksamheten.

När det gäller utbildning är just studenter väldigt viktiga spelare på högskola och universitet på grund av att det är de som ska tillgodogöra sig kunskaper och få möjlighet att växa som individer. Därför undrar jag hur Sverigedemokraterna kommer att agera under höstens budgetförhandlingar med tanke på att det kommer att bli nära 30-procentiga nedskärningar på studentinflytandet för landets studentkårer.

Anf. 124 ROBERT STENKVIST (SD) replik:

Fru talman! Jag har ingen annan åsikt än Sigvardsson har angående studentinflytande. Jo, det finns nog en nyansskillnad. Men vi behöver inte gå in på den i det här replikskiftet.

Budgeten håller på att förhandlas, men jag kan inte gå in på de förhandlingarna här. Det är omöjligt för mig att göra det. Det är ganska intrikata förhandlingar, och de sker lite bakom lyckta dörrar.

Men vår inställning är att kårerna ska vara kvar och att studenterna ska ha inflytande på vissa områden. Precis som Sigvardsson säger är det demokratisk fostran. Man ger och tar, och ibland får man inte sin vilja igenom. Det är kanske den viktigaste lärdomen. Vi får inte alltid vår vilja igenom här. Ibland räcker inte knapparna till för oss, de gröna knapparna. Men vi vill att kårerna ska vara kvar och att de ska driva studentinflytande.

Jag har förstått att kårerna fick extrapengar under pandemin. Alla de här pandemipengarna försvinner ju eftersom pandemin är över. Extra anslag man har fått för att det är pandemi eller vad som helst försvinner ju efteråt.

Vi ska titta närmare på det här med kårerna. Jag lovar det, men jag kan inte yppa något om kommande budgetförhandlingar. Det tror jag att Sigvardsson vet om.

Anf. 125 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik:

Fru talman! För att stänga den delen om studentinflytandet är det viktigt att påpeka att av den höjning på 30 miljoner kronor som gjordes under

förra mandatperioden var det 5 miljoner som uttryckligen var pengar för coronapandemin. Då finns det åtminstone 25 miljoner kvar som borde löpa på och fortsätta vara till studentkårens verksamhet.

En annan del som ledamoten Stenkvist uppehöll sig vid i sitt anförande handlade om avakademiseringen av professionsutbildningar.

(ROBERT STENKVIST (SD): Tvärtom!)

Ja, vi behöver avakademisera. Så tolkade jag ledamoten. Jag uppfattade det som att det var polisutbildningen som nämndes som exempel, men det finns ju väldigt många andra professionsutbildningar. Jag är nyfiken på vilka andra professionsutbildningar som Sverigedemokraterna eventuellt diskuterar att ta bort från landets lärosäten och kanske skapa egna utbildningsinstitutioner eller liknande för. Kan det vara så att det är förskollärare men inte gymnasielärare? Är inte alla lärare i de yrkena? Kan det handla om vilken del av socialarbetarna som ska vara en del av det? Ska socionomer vara en del av det men inte andra delar inom socialarbetet?

Det väcker ganska många frågor och skapar en hel del oro när vi som ledamöter i Sveriges riksdag pratar om det. Därför vill jag låta ledamoten Stenkvist ta de här två minuterna till att kanske förtydliga eller säga vilka andra professioner som ledamoten faktiskt avser här. Det är viktigt för den långsiktiga tryggheten för dem som börjar studera just nu men också för dem som har studerat till de här viktiga yrkena runt om i hela vårt samhälle.

Anf. 126 ROBERT STENKVIST (SD) replik:

Fru talman! Jag tackar för den jättebra frågan. Jag bara väntade på den, kan jag säga. Och det var inte förskollärare jag tänkte på.

Jag har läst på olika håll nu att det sedan 2010 har skett en våldsam akademisering av officersutbildningarna. Officerare lär sig att skriva jättebra uppsatser, vetenskapligt grundade uppsatser. De håller föredrag. De läser teori, internationella relationer och allting. Men många officerare anser i dag att de blir fullkomligt värdelösa som officerare ute i fält när det smäller.

Det här är jätteallvarligt. Vi lever i en orolig tid. Vi har krig i Europa. Vi har en orolig värld. Och här utbildar vi officerare som inte kommer att klara sin uppgift som de ska om det blir allvar. De är jättebra på att skriva uppsatser. De är jättebra på att hålla föredrag och göra teoretiska utläggningar. Men de får ingen utbildning i hur det är att leda män och kvinnor i strid. Det är ju därför vi utbildar de här officerarna. Det är allvarligt.

Det är partsinlagor man hela tiden får. Det kan vara överdrifter, men tänk om det ligger väldigt mycket i den här kritiken. Då är det jätteallvarligt. Detta gäller officerare.

Jag läste om fältflygare som får leka *Star Wars* i stället för att flyga Gripen för att de måste uppnå vissa akademiska poäng. En bov i detta är Bolognaprocessen. Detta borde vara justerat i processen. Och jag tänker lite på polisutbildningen.

När det gäller förskollärarytbildningen, som ledamoten Sigvardsson nämnde, har det funnits kritik. Det har jag sett. Det har dock inte den jag menade i första hand, men det här är ett jätteallvarligt problem. Det kan vara ett jätteallvarligt problem som vi faktiskt borde diskutera mycket mer.

Fru talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till betänkandet och avslag på samtliga motioner.

Vi debatterar i dag högskolan. Det är ett betänkande som tydligt visar att regeringen står fast vid principen om hög kvalitet och frihet inom akademien. Regeringens linje är tydlig: Vi ska fortsätta att bygga vidare på det starka fundament vi har och göra det med respekt för lärosätenas självbestämmande.

Vi har i betänkandet påmint om att våra lärosäten spelar en nyckelroll i samhället – inte bara som utbildare utan också som samverkansparter för innovation och regional utveckling. Just balansen mellan autonomi och ansvar är något vi kristdemokrater vill värna.

Fru talman! Jag har haft förmånen att få studera och jobba inom akademien. Efter en ingenjörsexamen blev jag kvar på lärosätet för att undervisa och samverka med omgivande samhälle. Detta skedde i nära kontakt med företag, kommuner och regionen. Akademien är en fantastisk plats att studera och arbeta på. Studierna följer ett högkvalificerat arbete, och möjligheten till forskarstudier är för starkt motiverade studenter stor.

Som student gick jag in i en miljö och kom ut med en examen och kunskap som gett goda grunder för spännande och intressanta arbetsuppgifter. Jag är tacksam över att ha fått möjligheten att studera inom högre utbildning och över att ha fått arbeta på kunskapsintensiva arbetsplatser. Den möjligheten är stor för Sveriges studenter, och det värnar vi kristdemokrater.

Den här regeringen, fru talman, har startat flera viktiga utredningar. Det handlar för det första om att stärka den akademiska friheten och om att skydda forskarnas och lärarnas möjlighet att fritt utforska och undervisa. Vi vet alla att den akademiska friheten är en grundbult i ett öppet och demokratiskt samhälle.

För det andra har vi tagit steg för att utveckla resurstilldelningen till högre utbildning. Målet är ett mer rättvist och effektivt system som ger bättre förutsättningar för både kvalitet och flexibilitet och som hjälper lärosäten att möta nya kompetensbehov på en snabbt föränderlig arbetsmarknad.

För det tredje handlar det om att bygga ut möjligheterna för livslångt lärande och omställning. Detta ligger mig mycket varmt om hjärtat. Vi vet att många av dagens yrken förändras i grunden – inte minst tack vare AI och digitalisering. Där måste lärosätena vara i framkant. Regeringen har därför tydligt sagt att lärosätenas utbildningsutbud ska möta arbetsmarknadens behov och stödja människor som vill ta nya steg i arbetslivet.

Till exempel har UKÄ bedömt att lärosätena behöver anpassa sina utbildningsutbud för att svara på det nya kompetensbehovet i och med utvecklingen av artificiell intelligens. Behovet finns hos både specialister på tekniken och dem som arbetar med tillämpning.

Fru talman! Regeringens budskap är att universitet och högskolor ska ha stor frihet gällande hur de planerar och genomför utbildning och forskning. Studenternas behov och samhällets behov ska vara vägledande för det utbildningsutbud lärosätet ska ge. Lärosätena rapporterar också till Utbildningsdepartementet vilka prioriteringar de gör och varför. Det tycker jag är jättebra för att regeringen ska kunna ge goda förutsättningar för utveckling. Vi lyssnar och har en dialog med våra lärosäten.

Vi vill också betona det internationella samarbetet. Sverige ska vara en aktiv del av världens kunskapsutbyte – inte bara för att stärka utbildning och forskning, utan för att bidra till demokrati och utveckling globalt.

Regeringen bereder nu förslag om att utveckla nationella riktlinjer för säkra och ansvarsfulla internationella samarbeten. Det är en viktig balansgång mellan öppenhet och säkerhet.

(Applåder)

Anf. 128 ANDERS ÅDAHL (C):

Fru talman! Om man vill göra det väldigt enkelt för sig skulle man kunna säga att högskolan handlar om två saker. Det ena handlar om att vi behöver ha en forskning som håller riktigt hög nivå. Det andra handlar om att vi behöver utbilda och stärka kompetensen hos våra studenter och hos dem som läser vidare efter ett arbetsliv i en viss riktning.

Centerpartiet har tre fokusområden inom detta, som vi har nämnt tidigare. Det handlar för det första om akademisk frihet, för det andra om vassare spets i svensk forskning och för det tredje om en högre utbildning som är tillgänglig i hela landet.

Akademisk frihet har vi debatterat, inte minst senast i forskningspropositionsdebatten här i kammaren, så jag låter det vila i denna debatt. Jag tänkte i stället fokusera på högre utbildning tillgänglig i hela landet.

Först vill jag dock säga ett par ord om ett intressant möte jag hade i måndags. Jag var inbjuden till en forskningsavdelning på Chalmers för att vara med på deras årskonferens. De håller på med kemi i olika former och har en kemiavdelning. Jag fick lyssna på forskningspresentationer men också diskutera forskningspolitik.

Jag fick bland annat lyssna till professor Marcus Wilhelmsson, vars forskargrupp designar fluorescenta basanaloger för dna och rna. Syftet med forskningen är att utveckla molekyler och metoder som underlättar för forskare som vill studera nukleinsyramolekyler struktur och dynamik samt deras interaktioner med bland annat proteiner.

Ännu mer intressant var kanske att denna forskargrupp har startat ett företag – en startup – som är helt baserad på deras forskning. Man tar alltså forskningsresultat direkt till ett företag.

Detta kan hjälpa patienter. Vi kan hjälpa samhället. Vi bygger ett företag som kan gå på export och få in skatteintäkter till vår välfärd – det här är ju en mekanik som vi gärna vill se mer av i Sverige. Det var gott att få det till del på ett och samma ställe.

Naturligtvis är det bara ett exempel på hur viktigt det är för Sverige att satsa på spets i svensk forskning. Något som också var slående, fru talman, är att det inte från politiskt håll går att beställa ett forskningsgenombrott. Detta är någonting som sker i professionen. Det sker på forskaravdelningar när forskarna själva funderar och diskuterar vad de vill borra djupare i. Det är väldigt viktigt, anser Centerpartiet, att erkänna professionen.

Vår följande diskussion kom att handla mycket om hur interaktioner mellan forskare och politiker kan stärkas och om hur vi politiker bättre kan förstå forskarens villkor. Men minst lika viktigt – kanske ännu viktigare faktiskt – är hur forskare och akademien i stort kan förstå politikens och demokratins villkor bättre. Jag tänker: Må vi politiker och forskare tillsammans hitta vägar för mer ömsesidig förståelse.

Fru talman! Forskning på världsklassnivå kan vi inte ha i hela landet, det är faktiskt en orimlig tanke, men tillgänglig högre utbildning i hela landet är lika nödvändigt för vår utveckling som den vassaste forskningen. Kompetensbristen är mycket stor i hela landet. Dessutom är ingenting så riskabelt som att lämna grupper vid sidan av – både för att vi går miste om möjligheter och för att vi sänker enskildas livsmöjligheter.

Den förmodligen största och mest ökande strukturella ojämlikheten i landet är den geografiska: den mellan stad, stadsnära kommuner och landsbygds kommuner. Den klyftan är långt större än till exempel mellan stad och förort.

Låt oss titta på några siffror och samband. Jag fick tag i siffror från Statistiska centralbyrån på genomsnittslöner och kommunalskattenivåer. Vi kan ju ta de två kanske mest extrema kommunerna, de som ligger i toppen och botten, nämligen Dorotea och Danderyd. Det blir dagens dubbel – DD!

Dorotea har väldigt låga löner jämfört med Danderyd, men när det gäller kommunalskatten är det precis tvärtom; den är mycket, mycket högre i Dorotea än i Danderyd. Det blir alltså en dubbel smäll för landsbygden. Mest intressant är möjligen att titta på disponibel nettoinkomst. I Danderyd har man 1 800 000 kronor netto per hushåll att leva på, medan man i Dorotea har ungefär 417 000 kronor. Det är en enorm skillnad mellan stad och landsbygd.

Det här var två extremer, men vi skulle kunna jämföra två andra orter. I morgon ska jag resa över landet, genom Värmland. Jag bor i Lerum, fru talman, och får därifrån. Där är den disponibla nettoinkomsten 724 000 kronor per hushåll. Jag kommer att passera bland annat Munkfors kommun, som ligger norr om Karlstad och som Klarälven vindlar sig förbi. Där är nettoinkomsten 422 000. Det är 300 000 kronors skillnad i nettoinkomst mellan två ganska små kommuner, varav en är stadsnära och en ligger på landsbygden.

Sambandet som är intressant för den här debatten, fru talman, är utbildningsnivån. I Danderyd är det över 40 procent som har eftergymnasial utbildning medan det är 11 procent i Dorotea. När det gäller eftergymnasial utbildning i Munkfors och Lerum ligger Munkfors också på 10–11 procent medan Lerum ligger på 27 procent.

Tillgänglighet till utbildning i hela landet är avgörande för att små och landsbygdsnära kommuner ska kunna växa och frodas. Det sambandet måste vi rikta större uppmärksamhet mot, fru talman. Högre utbildning bör betraktas som en infrastruktur precis som el, vatten, fiber och vägar. Sjuksköterska, lärare, polis, socionom – ja, listan kan göras lång – är yrken som kräver högre utbildning, och de måste faktiskt finnas överallt.

Som ett exempel: Ska vi ge våra barn likvärdiga förutsättningar i vuxenlivet måste skolans lärare ha likvärdiga färdigheter över hela landet. Så ser det inte ut i dag. Ska vi utveckla hela vårt land och jämna ut orättvisor måste vi stärka all infrastruktur. Tillgång till högre utbildning av god kvalitet i hela landet ökar människors möjligheter till jobb och trygghet samtidigt som vi vet att det gynnar näringslivet och vår gemensamma välfärd.

Fru talman! Högskolornas arbetsmarknadsanknytning och regionala samverkan bör av den anledningen stärkas. Högskolorna är nav för utveckling och en katalysator för våra bygder. Jämte en mer livaktig samverkan mellan högskolor och lokalt och regionalt näringsliv finns det också anled-

ning för högskolorna att designa utbildningarna för den alltmer rörliga arbetsmarknadens behov.

Vidare, fru talman, vill jag jämte högskolornas fysiska möjligheter att erbjuda relevanta och högkvalitativa utbildningar i hela vårt land lyfta två andra centrala möjligheter.

Den ena är att också i fortsättningen kunna läsa fristående kurser på distans. Vi måste hålla i den möjligheten. Högre utbildning blir tillgänglig för fler genom distansutbildningar.

Lägg därtill hybriden lärcentrum, där kommuner som ligger en bit från våra högskolor kan ombesörja lokaler och fysiska platser där studenter kan vistas och få ett sammanhang med kursare men där kurserna ges i grupp digitalt från egentligen vilken högskola eller vilket universitet som helst. Centerpartiet vill att denna möjlighet uppmärksammas av fler lärosäten.

Slutligen, fru talman: Centerpartiet kämpar oförtrutet för goda villkor för hela Sverige, och jag yrkar därmed bifall till reservation 2.
(Applåder)

Anf. 129 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Tack så mycket för anförandet, Anders Ådahl!

Anders Ådahl betonade mycket att det ska finnas högre utbildning av god kvalitet över hela landet. Han nämnde också inledningsvis att det ska finnas spets över hela landet. Lite senare sa han dock att det inte kan vara världsklass över hela landet, så jag har lite svårt att få ihop hur ledamoten menar. Ska vi ha spets över hela landet, eller ska vi inte ha spets över hela landet? Hur ska vi få ihop detta?

Samtidigt har vi ofta haft diskussioner om att vi måste satsa resurser efter kvalitet, men det är Centerpartiet negativt till.

Jag tänkte alltså att jag skulle be om en liten förklaring till vad ledamoten menar.

Anf. 130 ANDERS ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Tack till ledamoten för möjligheten att förtydliga! Det är ju inte bra om jag har varit otydlig.

Det är två frågor som skiljer sig åt när vi pratar om spets och bredd.

Den ena handlar om forskningen och forskningens kvalitet. Vi måste satsa på spets i svensk forskning, och vi måste koncentrera resurserna när det handlar om forskning. Vi kan inte ha världsframstående kemiinstitutier på 25 olika platser i Sverige; det är en helt omöjlig tanke. Ju högre upp i ordningen vi kommer, desto mer behöver vi koncentrera resurserna och satsa på spets. Där kommer alltså spets och världsklass in.

Sedan pratar vi om högre utbildning, och där menar Centerpartiet att vi måste bygga hela Sverige. Vi måste göra det möjligt för människor som bor i Munkfors, Borås, Höör och så vidare att läsa en högre utbildning – att bli socionom, lärare eller civilingenjör – utan att bostadsorten och geografien hindrar dem.

Jag hoppas att detta svar gav ledamoten viss klarhet i vad vi avser i frågan.

Anf. 131 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik:

Fru talman! Tack för förklaringen, ledamoten! Jag upplevde nämligen att det var ganska otydligt när det skulle vara spets och när det skulle vara

hela landet. Men vi instämmer i att det är svårt att få spets eller världsklass över hela landet och att vi måste satsa resurser där den högsta kvaliteten finns, så jag tror kanske att vi är överens i den frågan.

Sedan var det också en fråga som vi har diskuterat tidigare, nämligen den om samverkan mellan näringsliv och akademi. Där har man i Centern också varit lite njugg när vi har diskuterat. Från Moderaternas sida säger vi att vi vill se mycket mer samverkan mellan näringsliv och akademi. Vi anser att det är självklart att man måste ha samverkan, för om forskningen inte kan användas är den inte särskilt meningsfull.

När vi har diskuterat det med Centern tidigare har man dock varit lite njugg när det gäller samarbetet, så jag vill fråga varför man är det. Eller har ledamoten varit otydlig där, så att vi har missförstått? Jag har dock inte sett att Centern riktigt vill ha den samverkan som vi anser är otroligt viktig, så därför är min fråga om ledamoten kan utveckla det.

Anf. 132 ANDERS ÅDAHL (C) replik:

Fru talman! Jag tackar även för den här möjligheten att förtydliga.

Självklart vill Centerpartiet se stark samverkan mellan akademien och näringslivet. Vi har dock poängterat i ett antal debatter och inlägg hur otroligt viktigt det är att vi först satsar på riktigt bra forskning. Det är nämligen först när vi har bra forskning som samverkan egentligen blir någonting värd.

Kanske är det detta ledamoten far efter, alltså att vi har varit otydliga när det gäller samverkan därför att vi har pratat så väldigt mycket om forskningen och forskningens frihet. Forskningens kvalitet sätter helt enkelt standarden för kvaliteten i samverkan.

Sedan finns det en viss skillnad mellan de mer profilerade universiteten och de högskolor som finns i landet. Jag skulle vilja påstå att de möjligen har lite olika uppdrag. Våra universitet agerar ofta på en global marknad – de ska kunna samverka med globala företag och få startup-företag att komma igång – medan våra högskolor kanske många gånger har ett större behov av att samverka regionalt och lokalt. Där kan det alltså finnas en skillnad.

Jag hoppas att jag är tydlig även i den här frågan. Centerpartiet är oerhört för en stark samverkan mellan akademi och näringsliv.

Anf. 133 CAMILLA HANSÉN (MP):

Fru talman! För bara några veckor sedan debatterade vi i utbildningsutskottet regeringens forskningsproposition, och då berörde vi ämnen som akademisk frihet och annat som brukar behandlas i det här motionsbetänkandet. Jag tänkte därför säga något kort om högskolan, på mer övergripande nivå, och sedan fördjupa mig lite kring studenternas hälsa och inflytande.

Jag vill börja med att backa tillbaka till riksdagens forskningsdag, som vi hade för någon månad sedan. I år fokuserade dagen på kunskap för framtidens arbetsmarknad, och jag tog med mig några saker därifrån.

En formulering som fastnade i mitt huvud var att vi behöver se hela vårt utbildningssystem som en nationellt viktig infrastruktur, alltså på samma sätt som vi pratar om vägar, järnvägar, försvar och så vidare. Utbildningssystemet är en nationellt viktig infrastruktur som vi behöver värna och vårda.

Något annat jag påminnes om var att det fortfarande finns de som tror att det är få personer som vill bli lärare. Jag brukar ofta säga att jag vill att fler ska drömma om att bli lärare, men det är en av de största utbildningarna vi har. Jag påminner om att detta är en utbildning som såklart kräver behörighet. Det stämmer dock inte att alla som vill komma in på utbildningen faktiskt gör det. Det här är ett av de populäraste yrkena att utbilda sig till; jag tycker att man ska ha med sig det, så att studenter och unga människor inte blir avskräckta från att sikta mot landets viktigaste yrke.

En tredje sak jag bär med mig från forskningsdagen är att vi behöver utbilda för kunskap, inte för specifika yrken. Det varnades för att vi blir för detaljerade och styrda inom högre utbildning. Grunden för detta är att vi inte vet vilka problem vi kommer att behöva lösa. Utbildning och högre utbildning behöver ge kunskap som vi kan använda för att klara av många olika utmaningar som vi ställs inför utan att vi under tiden vi läser eller forskar vet exakt vilka dessa problem kommer att vara.

Fru talman! Högskolans uppgift är att bedriva utbildning på vetenskaplig eller konstnärlig grund och utifrån beprövad erfarenhet. Högskolan ska också bedriva forskning och konstnärlig forskning samt utvecklingsarbete. I uppdraget ingår att samverka med det omgivande samhället för ett ömsesidigt utbyte och att verka för att högskolans kompetens kommer samhället till nytta. Det ska finnas ett nära samband mellan utbildning och forskning, och enligt lag ska studenterna ha inflytande över utbildningen och ta en aktiv del i arbetet med att vidareutveckla den.

Enligt högskolelagen är det också så att verksamheten vid högskolorna ska främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö, ekonomisk och social välfärd och rättvisa. Det här är ett stort uppdrag. Jag vill lyfta fram att högskolorna har en enorm potential att utgöra en stark kraft i den här omställningen genom utbildning, forskning, samverkan och omställning av den egna verksamheten. Men precis som arbetet hos många andra aktörer i samhället behöver lärosätenas arbete med att främja hållbar utveckling intensifieras.

Nu ska jag fokusera på studenterna. Enligt lag ska studenterna alltså ha inflytande över högre utbildning, vilket innebär att studentkårernas finansiering behöver säkras. Som vi tidigare hört kommer den finansieringen att skäras ned om regeringen fortsätter att lägga fram budget i enlighet med de prognoser man tidigare har presenterat. På samma sätt skär regeringen ned på civilsamhället och på folkrörelser i övrigt. Den här finansieringen behöver säkras av regeringen, särskilt utifrån att studentkårernas uppdrag är lagstadgat.

Här vill jag också nämna studenters politiska engagemang. De politiska studentförbunden upplever stora svårigheter att bedriva verksamhet på lärosäten. De noterar att regleringen i högskoleförordningen tolkas på olika sätt. Nästan alla studentförbund har gjort gemensam sak och riktat sig till regeringen med uppmaningen att förtydliga att föreningsfriheten omfattar även politiska föreningar på olika campus.

Jag vill att lärosätena ska vara centrala platser för viktiga och svåra samtal som vi behöver ha i vårt samhälle. Om vi inte kan ta de debatterna och ägna oss åt den idéutvecklingen där, vilka andra platser ska detta då göras på?

Fru talman! Nästan oavsett hur man mäter ser man att studenter mår sämre psykiskt än genomsnittsbefolkningen. Som ett svar finns studenthälsan, men den är ofta otillgänglig. Utbudet är också väldigt ojämnt mellan lärosätena. Enligt en kartläggning har lärosätena mellan två och tio anställda per 10 000 studenter. Det är ganska stor skillnad, och det är verkligen inte mycket.

Det är inte ovanligt att studenter mår så pass dåligt att de får problem med studieresultaten. Uteblivna resultat leder till uteblivet studiemedel. Kanske förlängs studierna då med ytterligare en termin, om man ens fortsätter. Att må dåligt och ha svag privatekonomi kan bli en ond cirkel där den psykiska ohälsan och den svagare ekonomin förstärker varandra. Det är en stor vinst för både samhället och individen om man kan bryta den onda cirkeln. Psykisk ohälsa och avbrutna utbildningar innebär samhälleliga kostnader som vi kan förebygga.

Miljöpartiet menar att det behövs en genomgripande nationell kartläggning av studenters psykiska hälsa och av de olika vårdaktörernas ansvarsområden. Man behöver föreslå åtgärder för att det ska fungera bättre. I dag slussas studenter helt i onödan mellan studenthälsan vid lärosätena och primärvården. Det är viktigt att studenthälsan även kan inkludera bekymmer som inte är direkt studierelaterade och att man kan jobba förebyggande när det gäller suicidprevention. Vi vill också se att man kan remittera studenter vidare till specialistvård vid behov.

Jag vill också lyfta fram att högskolan har som uppdrag att det ska finnas en stark koppling mellan undervisning och forskning. Vi har haft ganska mycket forskningsfokus här under våren. I högskolelagen är det undervisningen som kommer först – sedan kommer forskningen, och därefter kommer sambandet. Jag tänker mig att lagstiftaren, alltså vi här i kammaren, har en poäng med just det.

Om vi i Sverige vill kalla oss en kunskapsnation av rang – vi vill ju ha Nobelpris, hör jag – måste vi se till att studenterna får tillräckligt med tid med skickliga lärare och forskare. Det duger inte att kalla sig kunskapsnation och samtidigt höra till de länder i Europa som har minst undervisningstid. Detta blir det inga Nobelpris av, om man inte har väldigt mycket tur. Jag ser dock gärna att det bygger på något annat än tur.

Fru talman! Avslutningsvis vill jag återknyta till inledningen. Vi behöver stärka utbildningarna och lita på kunskapen i sig. Den ska kunna användas på många olika sätt för att lösa problem som vi ännu inte känner till. Därför är det viktigt att högskolan får förutsättningar att bedriva högre utbildning och forskning på hög nivå.

Då behövs kopplingen mellan utbildning och forskning. Då behöver vi studenter som mår bra och har bra förutsättningar för sina studier, med bland annat stärkt studenthälsa. De behöver ha mycket kontakt med bra lärare och bra forskare. Studenternas inflytande behöver också stärkas, liksom deras plats i samhällsdebatten.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 23 om stärkt studenthälsa. (Applåder)

Anf. 134 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V):

Fru talman! Jag står naturligtvis bakom samtliga Vänsterpartiets reservationer på det här området, men eftersom jag med kort varsel hoppar in

som ersättare i den här debatten håller jag mig till det som jag kommer att yrka bifall till.

På Gazaremsan har alla universitet bombats under det senaste året. Det är en del i vad många kallar educide – en krigförande part bombar medvetet lärosäten och skolor för att på så sätt slå sönder utbildningssystemet.

Vänsterpartiet kommer alltid att stå upp för utbildning som en mänsklig rättighet, fastslagen i artikel 26 i FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna.

I Norge har man valt att aktivt engagera sig i att möjliggöra studier för palestinska studenter och forskning för palestinska forskare från Gaza. Under hösten 2024 kom de första tio medicinstudenterna till Oslo för att slutföra sina studier.

Norge visar att det går att göra saker för att stötta utbildningssektorn i Gaza redan nu. Ännu mer kommer dock att behöva göras när kriget är över. Då behöver utbildningssystemet byggas upp igen så fort som möjligt för att inte en hel generations utbildning ska gå förlorad. Vänsterpartiet menar därför att svenska lärosäten ska arbeta för att bistå palestinska lärosäten och möjliggöra för palestinska studenter i Gaza att studera.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 8.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 17 juni.)

§ 10 Riksrevisionens rapport om tredjelandsstudenter i högskolan

Utbildningsutskottets betänkande 2024/25:UbU19
Riksrevisionens rapport om tredjelandsstudenter i högskolan
(skr. 2024/25:117)
föredrogs.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 17 juni.)

§ 11 Förbättrade förutsättningar för ett hållbart vattenbruk

Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2024/25:MJU23
Förbättrade förutsättningar för ett hållbart vattenbruk
(prop. 2024/25:136)
föredrogs.

Anf. 135 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.

Den tidigare regeringen beslutade i juni 2022 att ge en särskild utredare i uppdrag att bland annat se över hur bestämmelserna om vattenbruk kan förenklas för att främja ett mer konkurrenskraftigt och hållbart vattenbruk. Utredningen antog namnet Fiske- och vattenbruksutredningen. I oktober 2023 överlämnades delbetänkandet *Förenklade förutsättningar för ett*

hållbart vattenbruk. I den proposition som detta resulterade i och som vi behandlar i dag hanteras delbetänkandets lagförslag medan övriga delar av delbetänkandet bereds vidare inom Regeringskansliet.

Propositionen pekar på att vattenbruksnäringens tillväxt är relativt svag trots de geografiskt goda förutsättningarna för vattenbruk i Sverige. En bidragande orsak till den svaga tillväxten kan vara att regelverket för vattenbruk är komplext och involverar prövningar enligt olika lagstiftningar och av olika myndigheter. Regeringen anser därför att regelverket för vattenbruk behöver förenklas.

Därför är det välkommet med regeringens förslag till lagändringar som innebär att ett vattenbruks miljöpåverkan ska bedömas enbart enligt miljöbalkens regler om miljöfarlig verksamhet. De föreslagna ändringarna innebär att vattenbruksverksamheter kommer att bedömas enligt ett och samma regelverk, oavsett vad som föds upp eller odlas. Det nya regelverket kommer att skapa bättre förutsättningar för att öka vattenbruksproduktionen i Sverige på ett hållbart sätt. Regeringens utgångspunkt är alltså att ett vattenbruks miljöpåverkan ska prövas utifrån *ett* regelverk innan verksamheten kan inledas.

I budgetpropositionen för 2025 framhåller regeringen att den vill att svenska företag ska kunna utvecklas längs hela den blå värdekedjan, från fisket och vattenbruket via beredningsindustrin och samtliga förädlingssteg till marknad och konsument.

Inom ramen för livsmedelsstrategin 2.0 har regeringen beslutat om ett antal myndighetsuppdrag. Jordbruksverket har fått i uppdrag att under perioden 2025–2030 vidta ett antal åtgärder, bland annat stärka sjömatproduktionen från yrkesfisket, vattenbruket och den blå värdekedjan i Sverige. Arbetet ska göras genom insatser som kan öka både vattenbruksproduktionen och beredningen av fisk.

Detta är, fru talman, viktigt ur flera aspekter men inte minst ur ett beredskapsperspektiv med tanke på hur omvärlden nu ser ut. All matproduktion vi kan hämta hem inom Sveriges gränser är bara positiv ur många synvinklar.

Anf. 136 BJÖRN PETERSSON (S):

Fru talman! I dag debatterar vi frågor om vattenbruk utifrån främst regeringens proposition *Förbättrade förutsättningar för ett hållbart vattenbruk* och därtill några motioner från den allmänna motionstiden.

Kort sammanfattat föreslås ändringar i fiskelagen och miljöbalken som kommer att innebära att vattenbruks miljöpåverkan enbart ska bedömas enligt miljöbalkens regler om miljöfarlig verksamhet. Kravet på tillstånd med mera enligt fiskelagen för att odla fisk, vattenlevande blötdjur och vattenlevande kräftdjur tas bort. Anläggningar för vattenbruk undantas från kravet på tillstånd för vattenverksamhet i miljöbalken. Samtidigt be- myndigas regeringen enligt miljöbalken att utfärda föreskrifter om miljö- hänsyn i vattenbruket.

Vikten av att förenkla regelverket för vattenbruk och göra det mer ändamålsenligt var i fokus för min partikamrat, dåvarande landsbygdsminister Anna-Caren Säterberg, när hon tillsatte den utredning som ligger till grund för ändringarna. Vi gläds åt att vi nu kommer vidare.

Det finns en enorm tillväxtpotential för vattenbruk, och Sverige kan vara ett föredöme inom en cirkulär blå ekonomi. Hållbar fiskuppfödning

Prot. 2024/25:131
12 juni

*Förbättrade förutsätt-
ningar för ett hållbart
vattenbruk*

med höga miljökrav kan skydda vilda bestånd av fisk och samtidigt skapa jobb på landsbygden.

Fru talman! Jag yrkar därför bifall till reservation 6 och instämmer med föregående talare i att detta är en bra grej.
(Applåder)

Anf. 137 MARTIN KINNUNEN (SD):

Fru talman! Jag vill inleda med att yrka bifall till reservation 7.

Ämnet för dagen är vattenbruk, och vi har att avhandla regeringens proposition *Förbättrade förutsättningar för ett hållbart vattenbruk* samt även motioner från den allmänna motionstiden.

Från Sverigedemokraternas sida välkomnar vi de föreslagna lagändringarna, som införs mot bakgrund av behovet av att anpassa regelverket till EU:s regelverk men också syftar till att förenkla för näringen utan risk för negativ miljöpåverkan.

Fru talman! Svenskt vattenbruk bidrar till svensk livsmedelsproduktion men har potential att bidra mycket mer än i dag. Majoriteten av den fisk som odlas i Sverige exporteras tyvärr samtidigt som den absoluta merparten av den fisk vi äter i Sverige importeras. Så borde vi naturligtvis inte ha det.

Det finns goda förutsättningar för matfiskproduktion särskilt i de norra delarna av landet, där det finns näringsfattiga regleringsmagasin. Matfiskproduktionen kan ge positiva regionalpolitiska effekter, öka självförsörjningen av livsmedel och skapa arbetstillfällen på landsbygden.

För att öka självförsörjningsgraden när det gäller inhemskt odlad fisk och antalet sysselsatta inom vattenbruket krävs god samordning mellan olika politikområden men också ökad samverkan mellan näringen och handeln. Det är inte rimligt att det ska vara så svårt hitta odlad svensk matfisk och att en så stor del av de 10 000 ton fisk som odlas i Sverige exporteras.

Fru talman! I sammanhanget bör det också nämnas att vattenbruket ingår i den uppdaterade livsmedelsstrategin, som regeringen i samarbete med Sverigedemokraterna har tagit fram. Även det arbete med att förenkla miljötillståndprocesserna som Tidöpartierna bedriver kommer på sikt att förbättra villkoren också för vattenbruket.

Avslutningsvis vill jag i detta sammanhang även nämna att de nya strandskyddsregler som gäller från den 1 juli i år kommer att innebära betydande förenklingar för det svenska vattenbruket genom att undantagen för areella näringar från och med det datumet även kommer att omfatta vattenbruket.

Anf. 138 ANDREA ANDERSSON TAY (V):

Fru talman! Regeringen föreslår i sin proposition ändringar i fiskelagen och miljöbalken. Ändringarna i fiskelagen innebär bland annat att bemyndigandet att meddela föreskrifter om krav på tillstånd och villkor för att odla fisk och andra vattenlevande djur tas bort. I miljöbalken föreslås en ändring som innebär att allt utförande av anläggningar för vattenbruk undantas från kravet på tillstånd för vattenverksamhet.

Vänsterpartiet ser positivt på ett hållbart vattenbruk som bedrivs kretsloppsorienterat, ökar möjligheterna till sportfiske och turistfiskeverksamhet och bidrar till livsmedelsförsörjningen. Men detta måste ske utan att det

samtidigt äventyrar miljön och den biologiska mångfalden. Regelförenklingar är bara bra så länge de inte leder till att skyddet för miljön blir svagare.

Vattenbruk i öppna system, där fiskar föds upp i kassar i sjöar eller hav, bidrar till övergödning. Det är också vanligt att fiskar rymmer eller sprider smitta till omgivningen. Slutna system på land är betydligt säkrare, och det är sådana vi bör uppmuntra.

Tyvärre medför regeringens förslag om att ta bort kravet på odlingstillstånd enligt fiskelagstiftningen ökade risker.

Den prövning av vattenbruk som görs enligt fiskelagstiftningen i dag kommer inte att få någon motsvarighet i miljölagstiftningen. Länsstyrelsen kan enligt fiskelagen ställa krav på verksamhetsutövare, och tillstånd kan enklare återkallas om verksamheten missköts.

När odlingstillstånden tas bort samtidigt som fiskodlingar med mindre än 40 tons foderförbrukning bara blir anmälningspliktiga och inte kräver tillstånd medför det risk för spridning av smitta eller spridning av oönskade fiskarter eller fiskstammar från mindre odlingar. Även mindre anläggningar för vattenbruk kan orsaka stor skada på miljön. Denna kritik har framförts i remissvar från flera länsstyrelser.

Flera remissinstanser tar också upp riskerna med att länsstyrelsernas kompetens inom vattenbruk inte kommer att tillvaratas i lika stor utsträckning som tidigare om odlingstillstånden ersätts med en anmälan. I stället kommer ansvaret för att sätta upp villkor och utöva tillsyn att hamna på kommunerna, som kommer att ha svårt att upprätthålla rätt kompetens för uppdraget. Det gör att vi riskerar att hamna i ett läge där liknande verksamheter i olika kommuner bedöms helt olika. Därför vill jag och mitt parti att riksdagen avslår propositionen i den del som avser förändringar i fiskelagen.

Jag yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 139 ANDERS ÅDAHL (C):

Fru talman! Centerpartiet är landsbygdens och företagandets parti. Inte minst står vi alltid på småföretagandets sida.

Regelförenklingar för företag är ett återkommande tema för oss. I dag under Järvaveckan presenterade vi en rapport med titeln *101 hinder för företagens tillväxt och jobbskapande*. Rapporten är baserad på en enkätundersökning som avslöjar att de största hindren för företag att kunna växa är krångliga regler och byråkrati.

Frågan om vattenbruk och den proposition som ligger till grund för denna debatt blir på sätt och vis central för Centerpartiets ambitioner i största allmänhet. Vi välkomnar regeringens proposition om förbättrade förutsättningar för ett hållbart vattenbruk, men vi ser också att det hade varit möjligt att gå längre och visa större omsorg om småföretagandet.

Sverige är ett stort och glesbefolkat land med lång kust och många sjöar. Vi har förresten flest öar i hela världen. Vi har utmärkta förutsättningar att bedriva ett hållbart vattenbruk som skapar jobb i alla delar av landet och substantiellt bidrar till den svenska livsmedelsförsörjningen. Men regelkrångel ställer ofta till det.

Fru talman! Jämte propositionens förslag vill vi se kompetenshöjande insatser för kommunerna. Annars riskerar lagändringarna att fastna i svag

hantering. Detta påpekar också flera remissinstanser, och det föreslås också av den utredning som ligger till grund för propositionen.

Vidare noterar vi att för vissa småskaliga verksamheter innebär lagändringarna inte någon självklar förbättring. De bedöms med den nya ordningen få samma eller eventuellt något ökande kostnader. Det är en olycklig konsekvens, och vi anser att det behöver utredas om sådana småskaliga verksamheter kan undantas från krav på anmälan om miljöfarlig verksamhet och hur ett sådant undantag i så fall bör utformas.

Fru talman! Jag yrkar bifall till reservation 4.

Anf. 140 CAMILLA HANSÉN (MP):

Fru talman! Det är välkommet att regeringen går vidare med delbetänkandet för att försöka underlätta och främja vattenbruk och samtidigt motverka den inkonsekventa hantering av vattenbruket som vi ser med nuvarande system. Vi i Miljöpartiet har dock ett antal synpunkter på regeringens förslag.

Utredningen konstaterar att det ibland kan förekomma dubbelprövning av frågor inom ramen för provningar av odlingstillstånd enligt fiskelagstiftningen och provningar som görs enligt miljöbalken. Därför föreslås att regleringen av odlingstillstånd och tillhörande bestämmelser ska tas bort från fiskelagstiftningen och att påverkan på fritt levande fisk, vattenlevande kräftdjur, vattenlevande blötdjur och den omgivande miljön i stället bara bör beaktas inom miljölagstiftningen. Därmed kommer alla vattenbruk att i huvudsak provas enligt samma lagstiftning.

Regeringen föreslår också, i enlighet med utredningens förslag, att kravet på odlingstillstånd enligt fiskelagstiftningen ska tas bort. Jag och mitt parti delar den oro som Naturskyddsföreningen och länsstyrelsens expert i utredningen ger uttryck för i sina remissvar, nämligen att skydd för natur och miljö riskerar att falla mellan stolarna med förslaget till ny utformning av lagstiftningen. Det gäller exempelvis frågor om konsekvenser för omgivande ekosystem, där länsstyrelsernas kompetens riskerar att inte tas till vara.

Därtill är det ett faktum att även mindre odlingar i vattenområden kan orsaka omfattande negativa konsekvenser om inte rätt villkor sätts upp för verksamheten. Fiskodling i öppna system kan exempelvis leda till näringsläckage. Det finns stor risk för rymning och spridning av sjukdomar.

Vi anser därför att det måste säkerställas att miljöskyddet, som i dag är kopplat till odlingstillståndet, överförs till de nya förordningarna och föreskrifterna inom miljölagstiftningen, så att resultatet inte blir att miljöskyddet sänks.

Även i regeringens konsekvensutredning framkommer att det skydd för miljön i frågor som ingått i provning av odlingstillstånd kan försämrats om odlingstillståndet tas bort. Det gäller exempelvis påverkan på andra frilevande fiskar, vattenlevande kräftdjur och blötdjur men även på miljön i stort.

Regeringen hänvisar till vikten av utbildnings- och vägledningsinsatser för kommunerna. Men de är såklart helt beroende av att regeringen anslår tillräckligt med ekonomiska medel. Och, precis som länsstyrelserna skriver, kommer det att ta tid för 290 kommuner att bygga upp den kompetens som krävs.

Det finns alltså en risk för fortsatta problem med inkonsekvenser i behandlingen av vattenbruk. Därför är det väldigt viktigt att de områden som i dagsläget täcks av länsstyrelsernas upparbetade kompetens i fiske- och ekosystemfrågor tas till vara. Vi anser att det ska finnas krav på att länsstyrelserna ska yttra sig när det gäller anmälningsärenden till kommunerna.

Vi hade också gärna sett en tydligare vägledning från regeringen när det gäller miljöhänsyn i vattenbruket. Exempelvis behöver det tydliggöras på föreskriftsnivå att bästa möjliga teknik ska användas med avseende på både miljöhänsyn och djurvelfärd och att övriga hänsynskrav i miljöbalken gäller. Här skulle vi till exempel vilja se en skarpare styrning för att fasa ut öppna odlingskassar och i stället styra mot slutna eller landbaserade system med minimal miljöpåverkan.

Med detta sagt vill jag yrka bifall till Miljöpartiets reservation 5.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 17 juni.)

Prot. 2024/25:131
12 juni

Förbättrade förutsättningar för ett hållbart vattenbruk

§ 12 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid

Följande dokument anmälades och bordlades:

Skrivelse

2024/25:193 Försvarsindustristrategi för ett starkare Sverige – innovation, produktion och samarbete

Kammaren biföll talmannens förslag att motionstiden för ovanstående skrivelse skulle förlängas till och med *onsdagen den 17 september*.

§ 13 Anmälan om interpellation

Följande interpellation hade framställts:

den 11 juni

2024/25:716 Allmänna sammankomster utan demonstrationstillstånd

av *Tobias Andersson* (SD)

till justitieminister *Gunnar Strömmer* (M)

§ 14 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 11 juni

2024/25:1241 Bidrag till arbetshjälpmedel

av *Jessica Rodén* (S)

till statsrådet *Anna Tenje* (M)

2024/25:1242 Erkännande av det armeniska folkmordet
av *Erik Hellsborn* (SD)

till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2024/25:1243 Uppföljning av insatser för sjuka och arbetslösa
av *Åsa Eriksson* (S)

till statsrådet Anna Tenje (M)

2024/25:1244 Regeringens ansvar för att upprätthålla folkrätten
av *Håkan Svenneling* (V)

till utrikesminister Maria Malmer Stenergard (M)

2024/25:1245 Cyberattacker mot SVT och konsekvenserna av public service-nedskärningar

av *Lena Johansson* (S)

till statsrådet Carl-Oskar Bohlin (M)

2024/25:1246 Världsarvet Hälsingegårdar

av *Anders W Jonsson* (C)

till kulturminister Parisa Liljestränd (M)

§ 15 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 11 juni

2024/25:1218 Danskt-italienskt initiativ om samtal om Europakonventionen

av *Björn Söder* (SD)

till statsminister Ulf Kristersson (M)

2024/25:1220 Riksdagens kontrollmakt

av *Laila Naraghi* (S)

till statsminister Ulf Kristersson (M)

2024/25:1221 Ändrade föreskrifter om kontrollbesiktning

av *Carina Ödebrink* (S)

till statsrådet Andreas Carlson (KD)

2024/25:1222 Artskyddsutredningen

av *Malin Larsson* (S)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2024/25:1224 Kommuner utan polisstation och polisnärvaro

av *Mathias Tegnér* (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2024/25:1223 Åtgärder för att minska barnfattigdom bland ensamstående föräldrar

av *Fredrik Lundh Sammeli* (S)

till statsrådet Anna Tenje (M)

2024/25:1228 Attacker mot nödhjälp i Gaza

av *Lotta Johnsson Fornarve* (V)

till statsrådet Benjamin Dousa (M)

2024/25:1230 Skydds jakt på varg

av *Martina Johansson* (C)

till landsbygdsminister Peter Kullgren (KD)

2024/25:1226 Ökad kvalitet på framtidens sexualundervisning

av *Camilla Hansén* (MP)

till statsrådet Lotta Edholm (L)

Prot. 2024/25:131

12 juni

2024/25:1231 Tillfällig skattenedsättning på elpannor och värmepumpar inom fjärrvärmeverksamhet

av *Monica Haider* (S)

till finansminister Elisabeth Svantesson (M)

2024/25:1225 Hur USA:s nedskärningar påverkar klimatpolitik och forskning

av *Katarina Luhr* (MP)

till statsrådet Romina Pourmokhtari (L)

2024/25:1229 Våldsutsattas möjlighet att bo kvar när hemmet är en bostadsrätt

av *Laila Naraghi* (S)

till justitieminister Gunnar Strömmer (M)

2024/25:1227 Svenskt bistånd och Hamas

av *Rasmus Giertz* (SD)

till statsrådet Benjamin Dousa (M)

2024/25:1232 Nedskärningar och förändrade mål i jämställdhetsstrategin inom utvecklingssamarbetet

av *Linnéa Wickman* (S)

till statsrådet Benjamin Dousa (M)

§ 16 Kammaren åtskildes kl. 18.17.

Sammanträdet leddes

av andre vice talmannen från dess början till ajourneringen kl. 13.47,

av förste vice talmannen därefter till och med § 7 anf. 105 (delvis),

av andre vice talmannen därefter till och med § 9 och

av tredje vice talmannen därefter till dess slut.

Vid protokollet

ANN LARSSON

/Olof Pilo

Innehållsförteckning

§ 1 Justering av protokoll	1
§ 2 Anmälan om subsidiaritetsprövningar	1
§ 3 Anmälan om faktagromemoria	1
§ 4 Ärenden för hänvisning till utskott	1
§ 5 Partipolitiska lotterier	2
Kulturutskottets betänkande 2024/25:KrU11	2
Anf. 1 CARL NORDBLOM (M)	2
Anf. 2 MATS BERGLUND (MP) replik	3
Anf. 3 CARL NORDBLOM (M) replik	3
Anf. 4 MATS BERGLUND (MP) replik	4
Anf. 5 CARL NORDBLOM (M) replik	4
Anf. 6 AZADEH ROJHAN (S) replik	5
Anf. 7 CARL NORDBLOM (M) replik	5
Anf. 8 AZADEH ROJHAN (S) replik	6
Anf. 9 CARL NORDBLOM (M) replik	6
Anf. 10 RICKARD NORDIN (C) replik	7
Anf. 11 CARL NORDBLOM (M) replik	7
Anf. 12 RICKARD NORDIN (C) replik	7
Anf. 13 CARL NORDBLOM (M) replik	8
Anf. 14 MATS BERGLUND (MP)	8
Anf. 15 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik	10
Anf. 16 MATS BERGLUND (MP) replik	11
Anf. 17 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik	11
Anf. 18 MATS BERGLUND (MP) replik	12
Anf. 19 MALIN DANIELSSON (L) replik	12
Anf. 20 MATS BERGLUND (MP) replik	13
Anf. 21 MALIN DANIELSSON (L) replik	13
Anf. 22 MATS BERGLUND (MP) replik	14
Anf. 23 ROLAND UTBULT (KD)	14
Anf. 24 AZADEH ROJHAN (S) replik	16
Anf. 25 ROLAND UTBULT (KD) replik	16
Anf. 26 AZADEH ROJHAN (S) replik	17
Anf. 27 ROLAND UTBULT (KD) replik	17
Anf. 28 AZADEH ROJHAN (S)	17
Anf. 29 CARL NORDBLOM (M) replik	20
Anf. 30 AZADEH ROJHAN (S) replik	20
Anf. 31 CARL NORDBLOM (M) replik	21
Anf. 32 AZADEH ROJHAN (S) replik	21
Anf. 33 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik	22
Anf. 34 AZADEH ROJHAN (S) replik	22
Anf. 35 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik	23
Anf. 36 AZADEH ROJHAN (S) replik	23
Anf. 37 MALIN DANIELSSON (L)	24
Anf. 38 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik	25
Anf. 39 MALIN DANIELSSON (L) replik	26
Anf. 40 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik	26
Anf. 41 MALIN DANIELSSON (L) replik	27

(forts. § 7).....	27
Ajournering.....	27
Återupptaget sammanträde.....	27
§ 6 Statsministerns frågestund.....	28
<i>Brottslighet och HVB-hem.....</i>	<i>28</i>
Anf. 42 LENA HALLENGREN (S).....	28
Anf. 43 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	28
Anf. 44 LENA HALLENGREN (S).....	29
Anf. 45 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	29
<i>Telefonbedrägerier.....</i>	<i>30</i>
Anf. 46 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD).....	30
Anf. 47 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	30
Anf. 48 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD).....	30
Anf. 49 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	31
<i>Vapenembargo mot Israel.....</i>	<i>31</i>
Anf. 50 HÅKAN SVENNELING (V).....	31
Anf. 51 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	31
Anf. 52 HÅKAN SVENNELING (V).....	32
Anf. 53 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	32
<i>Arbetslösheten.....</i>	<i>32</i>
Anf. 54 DANIEL BÄCKSTRÖM (C).....	32
Anf. 55 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	33
Anf. 56 DANIEL BÄCKSTRÖM (C).....	33
Anf. 57 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	34
<i>Strandskyddet.....</i>	<i>34</i>
Anf. 58 AMANDA LIND (MP).....	34
Anf. 59 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	35
Anf. 60 AMANDA LIND (MP).....	35
Anf. 61 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	36
<i>Socialdemokraternas politik.....</i>	<i>36</i>
Anf. 62 GUSTAF GÖTHBERG (M).....	36
Anf. 63 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	36
<i>Ett större statligt ansvar för hälso- och sjukvården.....</i>	<i>37</i>
Anf. 64 CAMILLA BRODIN (KD).....	37
Anf. 65 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	37
<i>Finansieringen av infrastruktursatsningar i Öresundsregionen.....</i>	<i>37</i>
Anf. 66 LOUISE EKLUND (L).....	37
Anf. 67 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	38
<i>Det indragna stödet till UNRWA.....</i>	<i>38</i>
Anf. 68 MORGAN JOHANSSON (S).....	38
Anf. 69 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	39
<i>Socialdemokraternas integrationspolitik.....</i>	<i>39</i>
Anf. 70 NIMA GHOLAM ALI POUR (SD).....	39
Anf. 71 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	39
<i>Katastrofstöd via UNRWA.....</i>	<i>40</i>
Anf. 72 LOTTA JOHANSSON FORNARVE (V).....	40
Anf. 73 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	40
<i>Företagsklimatet.....</i>	<i>40</i>
Anf. 74 CHRISTOFER BERGENBLOCK (C).....	40
Anf. 75 Statsminister ULF KRISTERSSON (M).....	41

<i>Regeringens syn på UNRWA</i>	41
Anf. 76 JACOB RISBERG (MP)	41
Anf. 77 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	41
<i>Fängelseplatser i Estland</i>	42
Anf. 78 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M)	42
Anf. 79 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	42
<i>Otillåtna demonstrationer</i>	42
Anf. 80 LARRY SÖDER (KD)	42
Anf. 81 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	43
<i>Ungdomsarbetslösheten</i>	43
Anf. 82 SOFIA AMLOH (S)	43
Anf. 83 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	43
<i>Europakonventionens regler för utvisning</i>	44
Anf. 84 LUDVIG ASPLING (SD)	44
Anf. 85 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	44
<i>Adoptionskommissionens betänkande</i>	44
Anf. 86 CICZIE WEIDBY (V)	44
Anf. 87 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	45
<i>Regeringens ekonomiska politik</i>	45
Anf. 88 EVA LINDH (S)	45
Anf. 89 Statsminister ULF KRISTERSSON (M)	45
§ 7 (forts. från § 5) Partipolitiska lotterier (forts. KrU11)	46
Anf. 90 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD)	46
Anf. 91 MATS BERGLUND (MP) replik	50
Anf. 92 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik	50
Anf. 93 FÖRSTE VICE TALMANNEN	51
Anf. 94 MATS BERGLUND (MP) replik	51
Anf. 95 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik	51
Anf. 96 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik	52
Anf. 97 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik	52
Anf. 98 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik	53
Anf. 99 ALEXANDER CHRISTIANSSON (SD) replik	54
Anf. 100 VASILIKI TSOUPLAKI (V)	54
Anf. 101 RICKARD NORDIN (C)	57
Anf. 102 KRISTINA AXÉN OLIN (M)	59
Anf. 103 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik	60
Anf. 104 KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik	61
Anf. 105 VASILIKI TSOUPLAKI (V) replik	61
Anf. 106 KRISTINA AXÉN OLIN (M) replik	62
(Beslut skulle fattas den 17 juni.)	62
§ 8 Nationell strategi för cybersäkerhet 2025–2029	63
Försvarsutskottets betänkande 2024/25:FöU8	63
Anf. 107 MARKUS SELIN (S)	63
Anf. 108 NIELS PAARUP-PETERSEN (C)	65
Anf. 109 CAMILLA BRUNSBURG (M)	67
Anf. 110 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	69
Anf. 111 CAMILLA BRUNSBURG (M) replik	69
Anf. 112 NIELS PAARUP-PETERSEN (C) replik	70
Anf. 113 CAMILLA BRUNSBURG (M) replik	70
Anf. 114 EMMA BERGINGER (MP)	70

(Beslut skulle fattas den 17 juni.)	72	Prot. 2024/25:131
§ 9 Högskolan	72	12 juni
Utrikesutskottets betänkande 2024/25:UbU14	72	
Anf. 115 FREDRIK MALM (L)	72	
Anf. 116 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik	74	
Anf. 117 FREDRIK MALM (L) replik	74	
Anf. 118 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik	74	
Anf. 119 FREDRIK MALM (L) replik	75	
Anf. 120 NIKLAS SIGVARDSSON (S).....	76	
Anf. 121 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M)	78	
Anf. 122 ROBERT STENKVIST (SD).....	80	
Anf. 123 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik	83	
Anf. 124 ROBERT STENKVIST (SD) replik.....	83	
Anf. 125 NIKLAS SIGVARDSSON (S) replik	83	
Anf. 126 ROBERT STENKVIST (SD) replik.....	84	
Anf. 127 LILI ANDRÉ (KD)	85	
Anf. 128 ANDERS ÅDAHL (C).....	86	
Anf. 129 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik.....	88	
Anf. 130 ANDERS ÅDAHL (C) replik	88	
Anf. 131 MARIE-LOUISE HÄNEL SANDSTRÖM (M) replik.....	88	
Anf. 132 ANDERS ÅDAHL (C) replik	89	
Anf. 133 CAMILLA HANSÉN (MP)	89	
Anf. 134 ILONA SZATMÁRI WALDAU (V)	91	
(Beslut skulle fattas den 17 juni.)	92	
§ 10 Riksrevisionens rapport om tredjelandsstudenter i högskolan	92	
Utbildningsutskottets betänkande 2024/25:UbU19	92	
(Beslut skulle fattas den 17 juni.)	92	
§ 11 Förbättrade förutsättningar för ett hållbart vattenbruk	92	
Miljö- och jordbruksutskottets betänkande 2024/25:MJU23	92	
Anf. 135 KJELL-ARNE OTTOSSON (KD).....	92	
Anf. 136 BJÖRN PETERSSON (S)	93	
Anf. 137 MARTIN KINNUNEN (SD)	94	
Anf. 138 ANDREA ANDERSSON TAY (V).....	94	
Anf. 139 ANDERS ÅDAHL (C).....	95	
Anf. 140 CAMILLA HANSÉN (MP)	96	
(Beslut skulle fattas den 17 juni.)	97	
§ 12 Bordläggning och beslut om förlängd motionstid	97	
§ 13 Anmälan om interpellation	97	
§ 14 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	97	
§ 15 Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	98	
§ 16 Kammaren åtskildes kl. 18.17.....	99	